

ADVOCATENBLAD

SINDS 1918

ACTUEEL

Bridges Network slaat multi-culturele brug naar de Zuidas

ACHTERGROND

Slapeloze nachten als gevolg van je werk

ACHTERGROND

Wet draagmoederschap moet juridisch vacuüm vullen

Het lange wachten eist een hoge tol

**Maak kennis
met ons
aanbod**

Ervaar het gemak van online nascholen

Als advocaat wilt u bovenop de veranderende wet- en regelgeving zitten en geïnformeerd worden door experts. Bij PO-Online krijgt u onbeperkt toegang tot een actueel en praktijkgericht aanbod van ruim 90 online cursussen, ontwikkeld in samenwerking met de beste docenten uit uw vakgebied. Hiermee kunt u on demand en flexibel nascholen in de onderwerpen die voor u interessant zijn.

Ontdek nu zelf wat PO-Online voor u kan betekenen:

www.po-online.nl/ontdek

Nascholen bij PO-Online

- ✓ Meer dan 90 online cursussen
- ✓ Vakinhoudelijk en actueel
- ✓ Altijd en overal toegang tot relevante vakkennis

PO

Online Uw goed recht

102e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek.

Het volgende nummer verschijnt op 8 maart.

Hoofdredacteur

Kees Pijnappels

Redactie

Sabine Droogleevers Fortuyn, Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden

Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Martijn Gijsbertsen, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Coline Norde, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen, Rogier Wolf

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Druk

Wilco, Amersfoort

Citeerwijze

Adv.bl. 2022-1, p.

Aan dit nummer werken mee

Lex van Almelo, Aldert van der Bent, Erik Jan Bolsius, Daphne van Dijk, Nathalie de Graaf, Lisette van der Gun, Charlotte Helmer, Daniëlle de Jong, Matthijs Kaaks, Sander de Lang, Joost Nan, Robert Sanders, Tatiana Scheltema, Ellen Timmer, Dorien Willemsen, Paul van Wijngaarden, Bendert Zevenbergen

Redactionele bijdragen

De redactie is te bereiken via redactie@advocatenblad.nl of tel 06-1349 9513. Opiniëbijdragen kunt u naar dat e-mailadres sturen. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

Boom juridisch

Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Nederlandse orde van advocaten

Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35.

Informatiepunt voor advocaten:

informatiepunt@advocatenorde.nl, 070-335 35 54.

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 246 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattendering. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie. Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen? Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Adreswijzigingen

Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.
Andere abonnees: klantenservice@boomdenhaag.nl of bellen met 070-33 070 33.

Website

Alle voorgaande nummers, kronieken en veel losse artikelen zijn ook te vinden op advocatenblad.nl. Advocaten met een account hebben onbeperkt toegang tot de website. Een account kan worden gecreëerd m.b.v. het wachtwoord *Advocatenblad*.

Advertentiedeelname en media-advis

Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024-360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en vervoelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagfoto: Martijn Gijsbertsen

© Speed van der Hucht

REDACTIONEEL

KLEMTOON

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Best een bijzonder woord eigenlijk: doorlopen. Waar normale mensen de klemtoon op het eerste deel leggen, zullen juristen de tweede lettergreep benadrukken. In het eerste geval is het een alledaags woord: als je een beetje doorloopt, ben je voor de bui binnen. Klemtoon voor. In de tweede betekenis krijgt het woord een formeel karakter. Een procedure moet een bepaald traject doorlopen om tot resultaat te komen. Klemtoon achter.

De Rechtspraak ziet jaarlijks een slordige anderhalf miljoen procedures op zich afkomen die een rechterlijk oordeel vergen. Sinds corona zijn het er minder, maar in de jaren daarvoor was dat getal tamelijk stabiel. Het netjes afhandelen van die zaken vergt tijd en menskracht en daar gaat het mis. Er komen meer zaken binnen dan er uitgaan, er ontstaan achterstanden. De doorlooptijden lopen niet door.

Dat is geen nieuw gegeven. Advocaten klagen sinds jaar en dag over de trage gang van zaken bij rechtbanken en gerechtshoven. De Rechtspraak belooft al jaren beterschap. Het *Advocatenblad* bericht daar steeds keurig over. Wanneer de minister uitleg geeft aan de Tweede Kamer. Wanneer de Rechtspraak in zijn jaarverslag cijfers presenteert. Of melding maakt van het zoveelste initiatief om de loop erin te krijgen.

Niettemin blijven advocaten zeuren, zagen en zaniken over de doorlooptijden. Niet omdat dat een beroepsziekte is, maar omdat er geen schot in zit. Daarom besloten we nader onderzoek te doen naar het probleem. Niet om nog meer cijfers toe te voegen aan de al bestaande brij, maar om inzicht te krijgen in de gevolgen. Zodat bestaande feiten opnieuw inhoud krijgen en een verhaal vormen. Dat verhaal leest u in deze editie.

De meeste indruk maken niet de percentages, maar de toelichtingen van advocaten die deelnamen aan het onderzoek. Al die toelichtingen samen bieden een schokkend beeld. Daardoor begrijp je ook waarom advocaten zeuren, zagen en zaniken. Dat doen ze uit naam van hun cliënt. Die kan niet verder met zijn of haar leven zolang een geschil niet is beslecht.

Het is exact te becijferen hoeveel zaken er binnenkomen, uitstromen en op de plank blijven liggen. Het is aanzienlijk lastiger te bepalen hoe groot de materiële en immateriële schade is voor al die rechtzoekenden doordat de gerechtelijke organisaties er niet in slagen gezamenlijk tempo te maken. Weliswaar is sprake van centrale regie, maar per saldo beslissen de gerechten individueel over de eigen aanpak. De Rechtspraak is een eilandenrijk, waar elk eiland naar eigen inzicht handelt. Zolang dat het geval blijft, kunnen we met z'n allen niet doorlopen. En blijft de klemtoon achter.

DEZE EDITIE

**Multiculturele brug
naar de Zuidas**

**Spreekrecht maakt
emoties los in
MH17-proces**

RUBRIEKEN

- 3** Redactioneel, Colofon
- 6** Gespot op social media
- 7** Citaat, Cijfers, Column Matthijs Kaaks
- 9** In Beeld
- 42** Het Vershil
- 44** Gezien, Tuchtrectcolumn Trudeke Silleviss Smitt
- 47** Jubileum 2022: Vijftig jaar advocaat
- 55** Buitenlandse balie, De Dealmaker
- 58** Lawyers for Lawyers: In Colombia past de muis op de kaas

THEMA DOORLOOPTIJDEN

- 10** De hoge tol van het lange wachten
- 17** Kortere doorlooptijd vergt lange mars
- 19** Regiegesprek als smeeroilie van het proces
- 23** De inloopkamer: 'ventiel' voor gerechten
- 25** Handjeklap met het OM

ACTUEEL

- 29** OM: Youssef Taghi maakte grof misbruik van zijn privileges
- 30** Multiculturele brug naar de Zuidas

- 32** Spreekrecht maakt emoties los in MH17-proces
- 35** NVSA voegt zich in kort geding Stibbe tegen OM
- 41** Dwangsom stok achter de deur bij CCV

ACHTERGROND

- 36** Advocaten: Wet draagmoederschap moet er snel komen
- 48** Slapeloze nachten

PRAKTIJK

- 56** Bouwen aan een bloeiende praktijk

JURIDISCH

- 59** Even opfrissen: Geldigheid van besluiten (i)
- 61** Juridische analyse: De advocaat en de klachtplicht
- 64** Juridische opinie: Derdengeldenrekening is archaisch fenomeen en kan weg

VAN DE NOVA

- 68** Ordeberichten
- 74** Van de tuchtrecther
- 77** Transfers

**Advocaten:
Wet draagmoeder-
schap moet er
snel komen**

Slapeloze nachten

**ALTIJD
SCHERP**
abonnement
€ 1.395,-

**Blijf
scherp**

Een jaar lang onbeperkt cursussen en webinars volgen

Wilt u altijd op de hoogte zijn van de nieuwste ontwikkelingen en voorop lopen in uw vakgebied? Met het Altijd scherp-abonnement van het CPO kiest u 12 maanden lang onbeperkt uit ons aanbod. U kunt cursussen op locatie combineren met onze webinars. Zo blijft u altijd scherp. Voor een vaste en scherpe prijs.

Meer info en aanmelden: www.cpo.nl/altijdscherp

- ✓ ONBEPERKT TOEGANG TOT ONZE CURSUSSEN EN WEBINARS
- ✓ ALTIJD UP-TO-DATE IN UW VAKGEBIED
- ✓ MET ONZE TOPDOCENTEN BENT U ZEKER VAN UW ZAAK
- ✓ VOOR EEN VASTE EN SCHERPE PRIJS

CPO

GESPOT OP SOCIAL MEDIA

Noortje Geraads • 3rd+
Advocaat bij Geraads en Van Schaik Advocaten
4d •

Alleen een ei wordt advocaat.... Dat is een goede binnenkomer, mensen van de **Rechtfabriek!** Maar die € 100,00 voor een dagvaarding, hoe zit het daarmee? Hoe maken jullie deze belofte waar? Of is dat woordje VANAF stiekem toch het addertje onder het gras?
Begrijp me niet verkeerd: ik ben een voorstander van vernieuwing in de markt van de juridische dienstverlening. Laten we samen het recht toegankelijker maken. Rechtzoekenden kunnen inderdaad heel veel zelf en hebben echt niet altijd een dure jurist of advocaat nodig. Maar laten we ook eerlijk blijven: sommige zaken zijn ingewikkeld. Die kosten méér dan € 100,00. En een advocaat is niet (altijd) een ei

Iwan Appel
@Advocaatappel

Het OM reageert niet op verzoek om dossierstukken. Ik dien een verzoek ex art. 30 sv in zodat de RC de OvJ een termijn kan stellen om inzage cq dossier te krijgen/verstrekken. Griffier: we wachten eerst op reactie OM op verzoek art 30 sv 🙄

Advocaat Briedé
@briedecassese

Vraagje @Advocatenorde, als wederpartij van klant wordt veroordeeld in proceskosten (civiel) gaat dit van vergoeding RvR af. Dus als wederpartij niet betaalt, krijgt advocaat geen vergoeding. Dat risico kan toch niet bij advocaat liggen? @JeroenSoeteman @Advocatenblad?

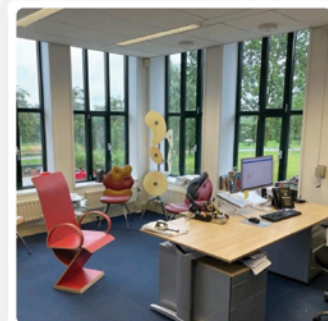
annikafrisadvocatuur
Fris Advocatuur en Mediation

annikafrisadvocatuur Een frisse start van 2022! Met een nieuw uitzicht vanaf vandaag. #fris #nieuwkantoor #advocatenkantoor #frissestart #mediator #rechtscheiding #familierecht #erfrecht #rechtscheiding

letselschadeadvocaten
SAP Letselschade Advocaten

letselschadeadvocaten
SAP-advocaat John geeft het goede voorbeeld met zijn clean desk policy, tijdens deze ruim je bureau op-dag.
'Een voorbeeld van hoe cleandesk policy er in de praktijk uitziet. Een bakken van rust.' 🧹 Swipe om het resultaat te zien!
Ruim jij jouw bureau ook op vandaag? Of heb jij hier geen speciale dag voor nodig? Laat het ons weten in de comments!
#opruimen #bureau #kantoor #ruimjebureauopdag #netjes #ordenen #goedbeginvandedag #advocatenkantoor #amersfoort

CIJFERS

ACHTTTIEN DUIZEND HONDERD EN VIER

advocaten stonden er op 1 januari op het tableau ingeschreven, 140 meer dan een jaar eerder. De licht stijgende lijn van de afgelopen jaren zet hiermee door.

CITAAT

‘Het is belangrijk de functie van AI-tools goed te begrijpen. Iedereen die ze beschouwt als louter geautomatiseerde versies van menselijke advocaten, kan rekenen op een enorme teleurstelling.’

ICT-jurist Arnoud Engelfriet legt op de website Legal Business World uit hoe kantoren dienen om te gaan met kunstmatige intelligentie. Net als mensen hebben robotadvocaten training nodig en dan maken ze alsnog fouten.

COLUMN

DOOR / MATTHIJS KAAKS

Losse flodders

Wie geen argumenten heeft, een kansloze zaak heeft of gewoon lui van geest is, kan altijd nog ergens aangifte van doen. De aangifte is in het publieke domein verworven tot een boos volksdansje. Het is een goedkoop en makkelijk kunstje dat iedereen beheerst. Sinds enkele jaren zien we zelfs af en toe een Kamerlid in een Facebookfilmpje wapperen met een holle aanklacht tegen een minister of tegen de Staat. Als een wolf die naar de maan huilt. Voor onzinnige vorderingen gebruiken de Engelsen de *term frivolous claim*. *A claim that has little chance of success because it has no basis in law or fact*. Dat laatste hoeft ook niet. Meestal halen deze claims de drempel van de rechtbank niet. Zo zijn er advocaten die sommatiebrieven schrijven, niet als inleiding voor een serieuze rechtszaak, maar slechts als korte blaf. Of enkel voor de Bühne. Maurice de Hond kondigde medio 2021 met groot misbaar aan dat hij een bodemprocedure wegens smaad voorbereide tegen de makers van de podcast over de Deventer moordzaak. De Hond bijt niet. Hij plant slechts een populistische geurvlug aan de randen van zijn ongelijk. Het leidde één dag tot krantenkoppen. Daarna werd het weer stil.

In deze categorie maakte Geert Wilders het wel heel bont begin dit jaar. Zijn *frivolous claim* krijgt meteen een hoge notering. Hij werd boos omdat opiniemaker Özcan Akyol vaststelde dat de PVV het stemrecht van moslims wil beperken. Volgens Wilders was het

lasterlijk om de PVV hiervan te betichten. Dat schaadt het imago van zijn partij, vond hij. Hij noemde het strafbaar. Wat er toen gebeurde, is tamelijk absurdistisch. Wilders ging niet debatteren. Hij schreef geen eigen tekst als reactie. Nee, hij liet zijn advocaat Geert-Jan Knoops een sommatiebrief opstellen, die hij vervolgens zelf triomfantelijk twitterde. Hij zal er vast ook nog een aangifte op willen laten volgen. Knoops eist van Akyol in die brief een publieke rectificatie en sluit af met een vaak gehanteerd *testimonium paupertatis* voor wie weet dat hij een kansloze vordering heeft: ‘De PVV overweegt rechtsmaatregelen.’ Oud-marinier Knoops laadt zijn juridische buks met losse flodders. Maar dat is niet het enige. Hier gebruikt een politicus een advocaat voor een bedrieglijk pamflet. De PVV wil namelijk inderdaad het stemrecht van moslims beperken. Een wetsvoorstel van Wilders uit 2019 beoogt dat gevolg. Zelf schreef Wilders in de toelichting: ‘Nieuwe islamitische immigranten vergroten de potentiële electorale achterban van islamitische partijen. Ons land, onze democratie en onze vrijheden moeten hiertegen worden beschermd.’ Wilders voegt daaraan toe dat de vrijheid van meningsuiting in gevaar is door de groeiende politieke macht van de islam. Daarom moet het stemrecht worden teruggedrongen. En ondertussen verloochent hij zijn radicale gedachtegoed. Wie hem daarop wijst, wil hij de mond snoeren. Erdoğan zal goedkeurend knikken. Wilders maait de islam hier het gras voor de voeten weg. Met een dienstwillige raadsman aan zijn zij.

ONS VERTAALTEAM STAAT VOOR U KLAAR

JURIDISCH VERTALEN, EEN VAK APART

Een Engelstalige cliënt wil voor het einde van volgende week een dagvaarding uitbrengen, en wil tussentijds input geven op de concepten, waarvan dus Engelse vertalingen nodig zijn.

Herkenbaar?

Hoe zou het zijn als u op het afgesproken moment een juridisch kloppende vertaling op uw bureau heeft liggen die naadloos aansluit op de wijze van communicatie en tone of voice tussen u en uw cliënt? Bij JMS Textservice zorgen wij ervoor dat dat gebeurt - en niet alleen in het Engels, maar ook in alle andere talen.

Wij bespreken dit graag met u, telefonisch of in een videocall.

IN BEELD

Niet-juridische top

Kabinet-Rutte IV is een feit. Ferdinand Grapperhaus droeg in januari zijn portefeuille ceremonieel over aan Dilan Yeşilgöz, de nieuwe minister van Justitie en Veiligheid. Franc Weerwind (uiterst rechts) nam het stokje over van Sander Dekker als minister voor Rechtsbescherming. Beide ministers passen binnen de meer diverse ploeg die premier Rutte beoogde. Toch is het een verrassende keuze, want een juridische achtergrond hebben ze allebei niet. Alleen VVD'er Eric van der Burg (helemaal

links), de nieuwe staatssecretaris van Asiel en Migratie, studeerde rechten. Hij rondde die studie echter niet af. Weerwind (D66) ziet het naar eigen zeggen niet als een probleem dat hij geen jurist is. 'Ik heb alle vertrouwen in de deskundigheid van de ambtenaren op het ministerie,' zei hij tegen de NOS. Op wat hij zal toevoegen als nieuwkomer wil hij niet vooruitlopen. 'Ik ga eerst goed meedraaien en dan mag u het zelf beoordelen.' De 57-jarige Weerwind, geboren in Amsterdam, studeerde bestuurs-

kunde. Hij schopte het van adjunct-gemeentesecretaris van Leiderdorp en gemeentesecretaris van Wormerland naar burgemeester van de gemeenten Niedorp, Velsen en als laatste Almere. Yeşilgöz (44), geboren in Ankara, was staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat. Ze studeerde sociaal-culturele wetenschappen en was eerder bestuursadviseur veiligheid en zorg in Amsterdam en gemeenteraadslid voor de VVD in die stad.

DE HOGE TOL VAN HET LANGE WACHTEN

DOOR / KEES PIJNAPPELS
BEELD / MARTIJN GIJSBERTSEN

Advocaten en hun cliënten hebben veel last van de trage gang van zaken bij de diverse gerechtelijke instanties. Veruit de meeste rechtszaken lopen vertraging op, is de ervaring. Cliënten verkeren lang in onzekerheid, ondervinden financiële schade of kunnen niet verder met hun leven.

Een onderzoek onder de beroepsgroep door het *Advocatenblad*, in samenwerking met bureau Tangram, schetst een zorgwekkend beeld. Niet alleen duurt het volgens de beroepsgroep vaak erg lang voordat een zaak door de rechter wordt behandeld. Het duurt ook nog een hele tijd voordat de uitspraak volgt. In hun antwoord op de vragen kwalificeren advocaten de doorlooptijden als ‘excessief,’ ‘bizar lang,’ ‘schrikbarend,’ ‘triest’ en ‘dramatisch’.

ALLES DUURT LANG

Ruim driehonderd advocaten vulden rond de jaarwisseling een vragenlijst in. De problemen doen zich vooral voor bij rechtbanken en gerechtshoven. In hun toelichtingen maken advocaten gewag van uiteenlopende ervaringen, met één gemene deler: het duurt allemaal veel te lang. ‘Over de hele linie is de behandeling van

mijn zaken zeer traag,’ meldt een advocaat. ‘Alles duurt lang, behalve de termijnen die aan partijen worden gesteld. Het duurt vaak maanden voor er een beschikking wordt afgegeven,’ zegt een ander.

Doorlooptijden van een jaar tussen proceshandelingen zijn geen uitzondering bij het hof, weet een respondent. ‘Ik heb al verscheidene uitspraken ontvangen waaruit bleek dat het hof hierdoor de kern van de zaak die bij een pleidooi buiten de pleitnota’s naar voren kwam compleet kwijt was bij het schrijven van het arrest.’

Een advocaat uit het arrondissement Oost-Brabant schrijft: ‘Ik krijg zojuist (20 december) een datum voor een comparitie binnen van de rechtbank (Den Bosch): 12 oktober 2022. Niet echt uit te leggen aan cliënt...’

De doorlooptijden bij bestuurszaken zijn ‘volstrekt absurd’ en ‘bizar lang’, stellen enkele raadsliden vast. ‘Dat geeft de rechtzoekende een groot ge-

voel van onrechtvaardigheid. Zelf een minuut te laat zijn met een bezwaarschrift is fataal, maar een bestuursorgaan (al dan niet als verweerder) of bestuursrechter mag beslissingen meerdere malen weken- en wekenlang uitstellen.’

Een andere bestuursrechtadvocaat zegt dat er met twee maten wordt gemeten. ‘Gemeentes en de Belastingdienst zijn zeer trage procespartijen die door de rechtbank gewoon niet worden gedwongen om stukken in te dienen. Voor een eenvoudige zaak over een pgb heeft de gemeente Den Haag gewoon een jaar de tijd genomen om een verweerschrift in te dienen. Moet je als advocaat proberen. Waarom worden burgers/advocaten aan strikte termijnen gehouden en kan de overheid tot een paar weken voor zitting nog eindelijk een verweer indienen, als men dat dan al doet? Die zitting wordt bovendien alsmaar niet geagendeerd omdat de ►

overheid het verweer niet indient. Belastingzaken idem. En helaas is er geen sanctie.'

NIET UIT TE LEGGEN

Tal van advocaten stellen dat de trage gang van zaken niet is uit te leggen aan cliënten. Met name zij zijn het kind van de rekening, zeggen ze.

Een advocaat noemt het voorbeeld van een onderneming die door de gemeente was gesloten. Het duurde achttien maanden voordat de zaak op zitting kwam, waarna de ondernemer in het gelijk werd gesteld. Vervolgens moest hij opnieuw gaan procederen voor vergoeding van de schade.

Ook in handelszaken leidt vertraging geregeld tot geldproblemen. 'Het nadeel ligt telkens bij mijn cliënten. Het geschil wordt niet op een redelijke termijn beslecht. Cliënten vinden het onbegrijpelijk. Zij hebben soms moeite met financiering van hun bedrijf doordat er soms veel geld uitstaat, wat zij pas na jaren en jaren krijgen.'

Advocaten melden ook dat tijdens een lange procedure een partij failliet gaat of dat procedures moeten worden ingetrokken omdat het belang is vervallen door de lange doorlooptijd. 'Na de peildatum gebeurt er van alles. Bv's en eenmanszaken werken door. Vermogen wijzigt. Onroerende zaken nemen toe in waarde. Waarde van auto's worden minder. Banen gaan verloren bijvoorbeeld door corona. Ruzie rond de kinderen verhardt zich.'

Het aantal voorbeelden van schade voor de cliënt als gevolg van de trage gang van zaken is legio. Een advocaat verhaalt over een uitblijvende beslissing over een niet-betaalde grote vordering. 'Cliënt heeft niet de financiële adem om een jaar op een vonnis te wachten en moet tussentijds bij gebrek aan liquide middelen zijn onderneming staken.'

Hoe langer een zaak duurt, des te groter is de kans dat familielidwasties escaleren, zegt een familierechtad-

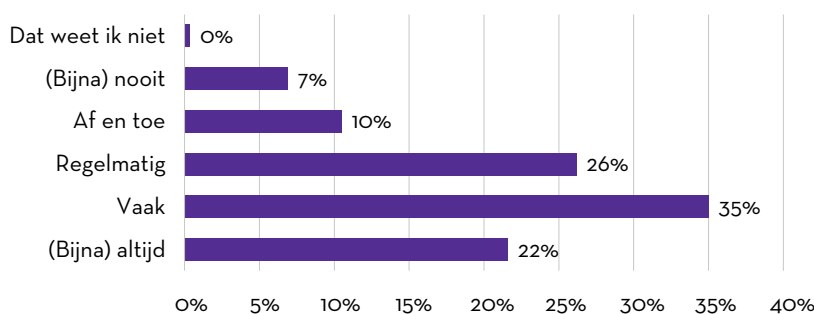
vocaat. 'Al mijn echtscheidingszaken komen sowieso pas na twee jaar op zitting,' meldt iemand. 'In familie-zaken is het echt fnuikend voor partijen,' concludeert een collega. 'Wegens escalatie na maanden wachten op echtscheiding zijn kinderen inmiddels uit huis geplaatst,' meldt een

ander. Of: 'Je kunt geen jaar wachten totdat je een keer je kind mag zien.'

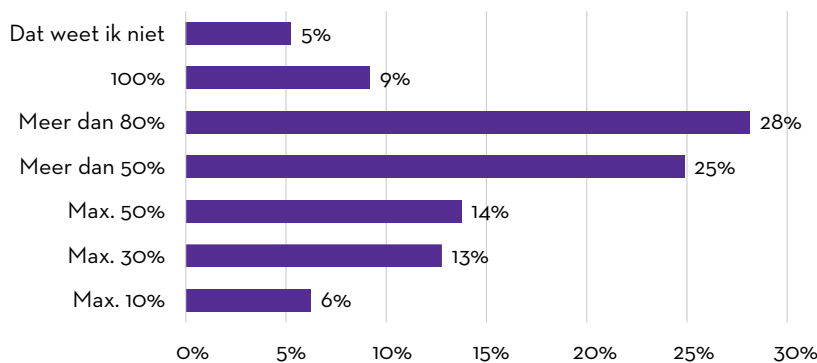
ONZEKERHEID

Met name de onzekerheid die voortvloeit uit de onvoorspelbaarheid van procedures, trekt een wissel op cliënten, stellen nagenoeg alle advocaten.

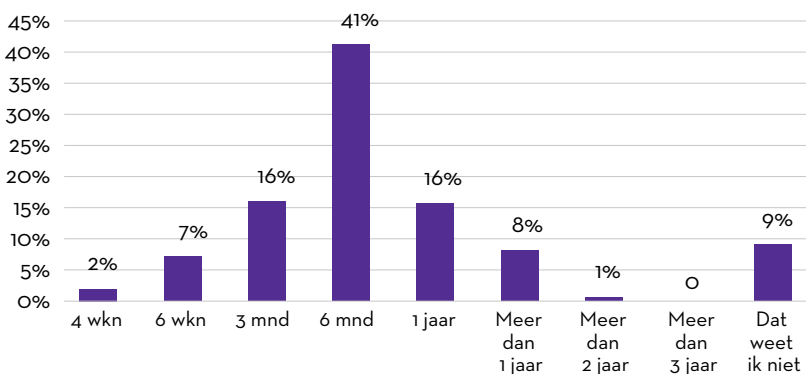
Figuur 1 Hoe vaak komt het voor dat u hinder ondervindt van (te) langedoorlooptijden bij gerechten? (n=306)

Figuur 2 In welk percentage van uw procedures ondervindt u vertraging?

Figuur 3 Hoelang duurt het gemiddeld - na indienen verzoekschrift/aanbrengen dagvaarding - voor een zaak op zitting komt?

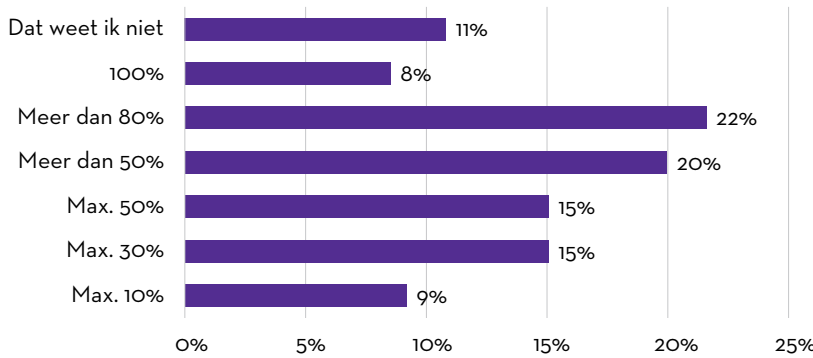

Onzekerheid kan een enorme impact hebben op iemands leven. Zo maakt een advocaat gewag van een hoger beroep in Amsterdam dat al een jaar op de plank ligt. ‘De cliënt wordt daarin potentieel persoonlijk aan-

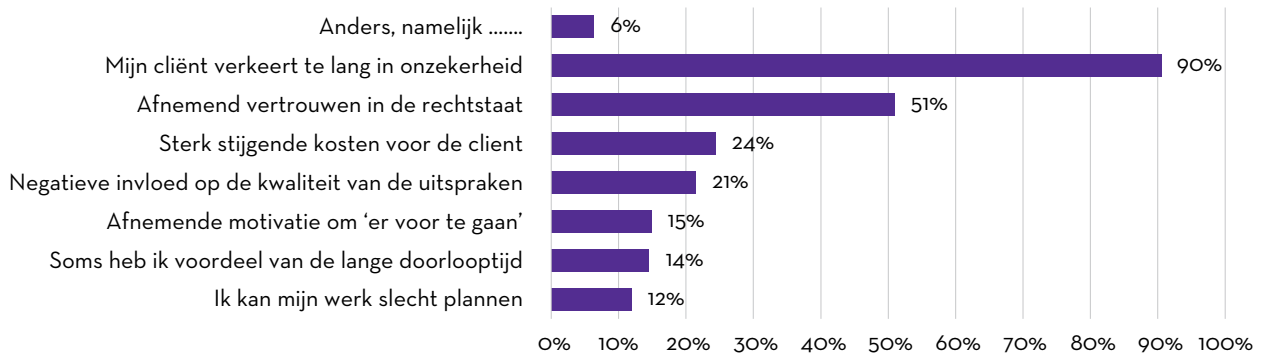
sprakelijk gesteld voor een bedrag van een aantal ton. Zolang er geen arrest wordt gewezen, kan deze cliënt niet door met zijn leven, omdat het met deze vordering boven zijn hoofd bijna onmogelijk is een hypotheek

te verkrijgen voor een woning.’ Een arbeidsrechtadvocaat vertelt over een werknemer die eieren voor zijn geld koos, puur om een eind aan de onzekerheid te maken. ‘Cliënt heeft een relatief slechte schikking geaccepteerd, omdat hij niet langer zonder salaris kon blijven zitten (betrof een ontslag op staande voet). Dit resultaat had niet hoeven bij een zitting binnen de voorgeschreven termijn.’ Een bestuursrechtadvocaat meldt: ‘Het komt met een zekere regelmaat voor dat cliënten die tot mijn doelgroep behoren, te weten Wmo-zaken, hangende de procedure overlijden. Daarnaast kan bij een geschil over een voorziening in natura hieraan geen terugwerkende kracht worden verleend.’ ▶

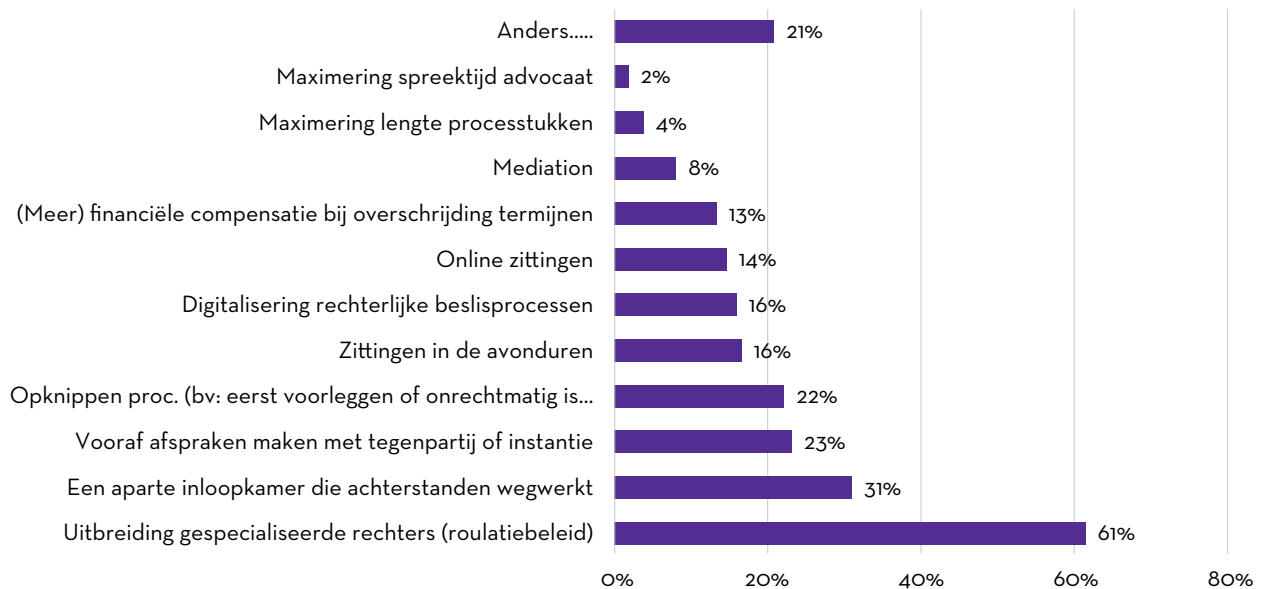
Figuur 4 Hoe vaak komt het voor dat het vonnis wordt uitgesteld?

Figuur 5 Wat ervaart u als gevolg van (te) lange doorlooptijden?

Figuur 6 Welke van de volgende maatregelen zullen het meest helpen bij het verkorten van de doorlooptijden?

Een procedure over bijvoorbeeld een WW- of WIA-uitkering duurt meestal zo lang dat de cliënt in de tussentijd aangewezen raakt op een bijstandsuitkering en zijn rekeningen niet meer kan betalen, schrijft een collega. 'Het komt nogal eens voor dat ik dan ook de schuldsanering voor cliënt moet regelen...'

Ook in het strafrecht eisen lange wachttijden hun tol, melden advocaten. 'De uitkomst is niet per se het probleem. In strafzaken staat het leven van mensen in de tussentijd echter te lang *on hold*. Bankrekeningen zijn beslagen. Mensen kunnen zich niet goed tegen hun ontslag verdedigen, vinden moeilijk nieuw werk. De lijst van neveneffecten is lang.' Een andere strafpleiter noemt als voorbeeld: 'Executie van een straf voor een feit dat jaren daarvoor is gepleegd terwijl de veroordeelde een nieuw leven is begonnen, de executie meer schade toebrengt dan gerechtvaardigd en overigens alle strafdoelen zijn verdampt.'

INZICHTEN VERDWIJNEN

Ruim de helft van de advocaten wijst erop dat cliënten het vertrouwen in de rechtsstaat verliezen wanneer een zaak lang aansleept. Bovendien neemt de kwaliteit van het rechterlijk

oordeel af naarmate een procedure vertraagt, meldt een vijfde van de advocaten die de vragenlijst invulden. 'Het op de stapel leggen van een dossier leidt ertoe dat vele relevante details, indrukken en inzichten verdwijnen en dat de rechter/griffier de zaak vervolgens grotendeels opnieuw tot zich moet nemen.'

Een familierechtadvocaat stelt vast dat rechters onder tijdsdruk overgaan tot 'grote stappen, snel thuis'. 'Rechter gaan zich praktisch opstellen en zo ook hun uitspraken doen. Hun taak is echter rechtspreken op basis van de feiten en omstandigheden, de standpunten van partijen en dat alles op grond van de wet. Het 'middelen' van bedragen die partijen opvoeren in een discussie omtrent partneralimentatie is praktisch, maar niet gebaseerd op de wet!' Ook een andere advocaat ziet dat uitspraken 'soms de indruk wekken dat zij het resultaat zijn van de uitdrukkelijke wens een stapel weg te werken. De kortste weg naar de uitgang lijkt dan belangrijker dan deugdelijke rechtsbedeling en onderkenning van de gerezen situatie. Effectieve rechtsbescherming is een product van kwaliteit en snelheid. Beide zijn een absoluut vereiste.' Weer een andere advocaat consta-

teert: 'De rechtzoekende heeft steeds vaker het gevoel dat een vonnis is afgeraffeld op de voor de rechter makkelijkste manier, en dat er niet degelijk naar alle argumenten is gekeken.'

ARBEIDSVREUGDE

Voor de advocaten zelf brengt vertraging ook extra werk met zich mee en gaat het ten koste van de arbeidsvreugde. De motivatie lijdt eronder, zegt vijftien procent; ik kan mijn werk slecht plannen, stelt twaalf procent. Iemand licht toe: 'Je bent voortdurend bezig met managen van verwachtingen en als je inhoudelijk echt aan de slag kunt, is dat doorgaans met het mes op de keel (want je hebt nog meer zaken te draaien). Het is slecht plannen, kwaliteit borgen staat daardoor onder druk. Verhouding werk en privé ook.'

Net als rechters moeten ook advocaten zich opnieuw in een dossier verdiepen als er veel tijd verstrijkt. Zo meldt een respondent: 'Als je een jaar wacht op de volgende handeling, bijvoorbeeld een zitting, is het meeste een beetje weggezakt en kost het meer moeite om de zitting voor te bereiden. Of er moet door de lange doorlooptijden een nieuwe akte worden genomen, met bijvoorbeeld

Doorlooptijden stijgen

De Rechtspraak meldt in het jaarverslag over 2020 dat de afgelopen vijf jaar de gemiddelde duur van rechtszaken bij de rechtbanken toenam met 13 procent en bij de gerechtshoven met 27 procent.

Volgens het jaarverslag bedroeg de gemiddelde doorlooptijd bij de rechtbanken in 2020 dertien weken. Dat getal is inclusief zaken die weinig werk vergen, zoals verstekzaken, alimentatiezaken op verzoek en zaken over voorlopige hechtenis.

Per zaakstroom lopen de verschillen flink uiteen. Familiezaken vergden gemiddeld vijftien weken, waar voor handelszaken gemiddeld 39 weken nodig was. Bestuurszaken duurden gemiddeld 37 weken, strafzaken acht weken.

Kantonzaken vergden gemiddeld negen weken. Bij de gerechtshoven bedroeg de gemiddelde doorlooptijd in 2020 45 weken, tien weken meer dan in 2016. Het College van Beroep voor het bedrijfsleven had in 2020 81 weken nodig voor een zaak, 25 weken meer dan in 2016.

een eiswijziging, doordat de omstandigheden wijzigen als gevolg van een simpel tijdsverloop.’

Een andere advocaat heeft dezelfde ervaring. ‘Als er meer dan een jaar tussen het opstellen van stukken zit, dan moet ik echt alle voorgaande stukken opnieuw lezen. Dat kost tijd en dus geld.’

UITSTEL ALS STRATEGIE

Niettemin wordt ook gewag gemaakt van voordelen als gevolg van lange wachttijden. Het kan ook deel uitmaken van de strategie, zegt een strafrechtadvocaat. ‘*Delay, delay, in the meantime the prosecutor may die or the file disappear into the sea.*’

Zo hoeft een lange wachttijd in strafzaken geen probleem te zijn als de verdachte op vrije voeten is. Maar als een verdachte in voorlopige hechtenis zit, juist des te meer. Voor die categorie gloort echter strafkorting na overschrijding van de redelijke termijn. Hoe langer een strafzaak duurt, hoe lager de straf, constateert iemand. ‘Overschrijding van de redelijke termijn in strafzaken is goed voor verdachten, maar desastreus voor de aan strafrechtelijke procedures ten grondslag liggende doelen,’ stelt een andere raadsman.

Ook in civiele zaken kunnen partijen er garen bij spinnen. ‘Voor een huurder die bedreigd wordt met ontruiming is uitstel prima, voor een mogelijke betaler van alimentatie ook,’ zegt een advocaat. Een familierecht-specialist noteert: ‘Veel familierecht-zaken spelen tegen de achtergrond van een rouwproces en helpen ritueel bij de verwerking daarvan. Dat mag best een jaar duren.’

In kansarme vreemdelingenzaken levert het langer rechtmatig verblijf op, meldt een asieladvocaat.

Door de lange doorlooptijden gaan partijen noodgedwongen ook zoeken naar andere oplossingen voor hun conflict. De helft van de advocaten

Standaard doorlooptijden

De Raad voor de rechtspraak heeft in 2020 per zaaktype standaard doorlooptijden vastgesteld, zoals die vanaf 2023 gerealiseerd zouden moeten worden. De Rechtspraak hanteert zowel dagen, weken als maanden. Omwille van de uniformiteit zijn deze getallen omgezet in weken.

Zaaktype	Maximale duur in weken tot zitting	Maximale duur zitting tot vonnis
Bestuur algemeen	16	4/6 (EK/MK)
Belasting	30	2
CRvB	30	6
CBb	27	12
Belasting hoger beroep		52
Asiel		4
Reguliere familiezaken	26	4/6 (Rb/Hof)
Handelszaken Rb/Hof	12/13	6/10
Kort geding/spoedappel	3/4 (Rb/Hof)	2/4 (Rb/Hof)
Dagvaarding met verweer	16 (kanton)	4 (kanton)
Dagvaarding met verweer	30/32 (EK/MK)	6
Dagvaardingen Hof	50	10
Strafzaak EK 1° aanleg	13	2
Strafzaak EK 2° aanleg	16	2
Strafzaak MK 1° aanleg	17	2
Strafzaak MK 2° aanleg	21	2

zegt weleens uit te kijken naar andere procedures of instanties. ‘Door de lange looptijd neemt de schikkingsbereidheid toe,’ weet een advocaat.

VERPLICHTE ROULATIE

In het onderzoek werd advocaten ook gevraagd welke maatregelen kunnen helpen bij het verkorten van de procedures. Uitbreiding van het aantal gespecialiseerde rechters dan wel het stoppen met de verplichte roulatie van rechters werd het meest genoemd. Ook de inloopkamers, die de Rechtspraak vorig jaar heeft ingesteld, worden vaak genoemd als effectieve maatregel. Slechts een klein deel van de respondenten ziet

heil in maximering van de spreektijd van advocaten en maximering van de lengte van processtukken.

Bijna een kwart van de advocaten denkt dat er winst te behalen is door voorafgaande aan de inhoudelijke procedure afspraken te maken met de wederpartij, al dan niet onder regie van de rechter.

Om met een positieve noot te eindigen: één van de vragen betrof de communicatie tussen advocaten en de griffie over de planning van de behandeling en/of de uitspraak. Daarover zijn de meeste advocaten (dik) tevreden. Slechts een vijfde van de respondenten vindt dat de communicatie slecht verloopt. ■

ADVOCATEN IN DE PRAKTIJK

zoekt advocaten uit de praktijk!

FUNCTIEOMSCHRIJVING

Advocaten in de Praktijk gaat uitbreiden. We zoeken een, twee of drie advocaten die zelfstandig werkzaam willen zijn op basis van kostendeling. Ben jij zelfstandig advocaat met een eigen praktijk en mis jij de mogelijkheid om met collega's te sparren bij het koffieapparaat of de gezamenlijke lunch? Of wil je als advocaat in loondienst voor jezelf beginnen om meer autonomie te hebben? Wil je het gemak dat je alleen je eigen kantoorkamer inricht en alles voor je geregeld is aan verzekeringen, ICT en ondersteuning?

Als jij kwalitatief goed bent in jouw specialisme, dan zijn wij op zoek naar jou.

BEDRIJFSPROFIEL

Advocaten in de Praktijk is een maatschap in een prachtig herenpand op een goed bereikbare plaats, aan de rand van de binnenstad van Utrecht. Wij hebben de mogelijkheid van gratis parkeren bij het kantoor en bij de rechtbank in Utrecht. Momenteel werken bij ons 9 advocaten, met onder meer specialisaties in personen- en familierecht, strafrecht, vreemdelingenrecht, sociale zekerheidsrecht, arbeidsrecht, huurrecht en letselschade.

De advocaten worden gedegen ondersteund door een proactief en klantgericht secretariaat. Er is -en dat is geen marketingpraatje- sprake van een gezellige, informele en betrokken sfeer.

WIE ZOEKEN WIJ?

- Jij bent zelfstandig advocaat -of wilt dat worden- en je hebt een eigen praktijk;
- Je bent collegiaal en bereid om een samenwerking aan te gaan in de vorm van kostendeling;
- Je bent specialist op één of twee rechtsgebieden;
- Je bent sociaal en communicatief vaardig;
- Je werkt autonoom en functioneert goed in een non- hiërarchische organisatie.

BELANGSTELLING?

Bel met Dieuwke van den Broek (030 - 214 50 24) of reageer per e-mail (vandenbroek@indepraktijk.com).

www.indepraktijk.com

Wij zijn op zoek naar een:
**ADVOCAAT
ONDERWIJSHUISVESTING,
BEKOSTIGING EN
CONTRACTENRECHT**

Vereniging voor katholiek
en christelijk onderwijs

Waar ben jij naar op zoek?

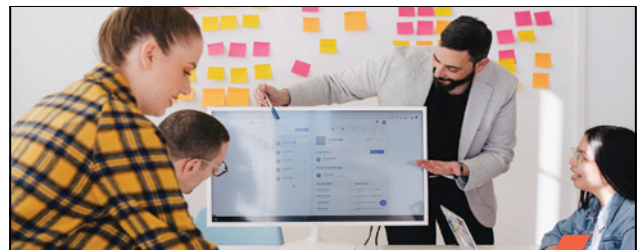
Ben jij een advocaat die impact wil maken en een bijdrage wil leveren aan het onderwijs? Zoek jij een nieuwe uitdaging met zingeving, afwisseling en zelfstandigheid? Wil jij onze professionele juridische afdeling komen versterken?

Waar zijn wij naar op zoek?

Wij zijn Verus en trots op onze vereniging waar ruim 4000 scholen in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs bij zijn aangesloten. Onze leden zijn elke dag weer bezig om het beste onderwijs te kunnen bieden aan hun leerlingen. Vanuit het hart inspireren en ondersteunen wij hen hierbij. We zoeken een enthousiaste collega die hen voorziet van deskundige juridische bijstand op het gebied van onderwijshuisvesting, bekostiging en contracten. Je opereert doorgaans op het snijvlak van het bestuurs- en civiel recht.

Enthousiast geworden?

Kijk dan op www.verus.nl of mail naar peno@verus.nl.

ADVOCAAT
ZOEKT
COLLEGA

28 u. p/w

Kom in dienst bij
Gemeente Amersfoort

Lees de vacature op
www.amersfoort.nl/advocaat

KORTERE DOORLOOPTIJD VERGT LANGE MARS

DOOR / KEES PIJNAPPELS

De Rechtspraak doet zijn best om de doorlooptijden te verkorten, maar het blijft een zaak van lange adem. Rechtbankpresident Patricia Messer-Dinnissen geeft uitleg.

Messer is sinds 1 januari president van de rechtbank Midden-Nederland én voorzitter van de stuurgroep Tijdige rechtspraak. In die functie staat ze aan het hoofd van een grootschalig project dat de doorlooptijden bij de gerechten aanzienlijk moet verkorten. De nieuwe voorzitter waakt er echter voor valse verwachtingen te wekken. Eind 2023 zouden de achterstanden bij de verschillende gerechten moeten zijn weggewerkt, maar er is een aanzienlijke kans dat die doelstelling niet wordt gehaald, waarschuwt ze. De nieuwe doorlooptijden per zaaktype, die ruim twee jaar geleden zijn opgesteld, zijn dan evenmin gemeengoed. 'Corona heeft voor een kink in de kabel gezorgd en daarnaast kampen we nog steeds met een tekort aan rechters. Dit betekent overigens niet dat er niets gebeurt. In alle jaarplannen van de gerechten is tijdige en voorspelbare rechtspraak opgenomen als hoogste prioriteit. Mijn streven is erop gericht dat we gezamenlijk en vooral duurzaam naar een kortere doorlooptijd toewerken. Het zou mooi zijn als we dat doel op 31 december 2023 hebben bereikt.'

VOORSPELBAARHEID

De Rechtspraak startte in 2020 met het driejarig programma Tijdige rechtspraak om de doorlooptijden te verkorten en de achterstanden weg te werken. Eind 2020 bedroeg de werk-

voorraad 406.000 zaken, bijna 23.000 meer dan een jaar daarvoor. In december 2021 wachtten er 365.000 zaken op behandeling. De stijgende trend lijkt daarmee doorbroken, zowel dankzij de genomen maatregelen als door een lagere instroom. 'We realiseren ons heel goed dat het voor de rechtzoekende vervelend is wanneer een proces lang duurt en een uitspraak lang op zich laat wachten. Dat is ook de reden dat we met het programma Tijdige rechtspraak zijn gestart. In dit programma gaat het niet alleen om het verkorten van de doorlooptijd, maar ook om het verbeteren van onze voorspelbaarheid. Vooral de onzekerheid die gepaard gaat met een procedure is voor een rechtzoekende vervelend, blijkt uit klanttevredenheidsonderzoek. Niet zozeer de duur van een proces, maar dat je niet weet wat je te wachten staat.'

Vandaar dat de Rechtspraak dus ook flink inzet op een betere voorspelbaarheid van procedures. 'Op dat terrein hebben we nog veel te winnen. Daarom is het een specifiek deelprogramma van Tijdige rechtspraak. We willen de inzichtelijkheid vergroten door in procedures meer informatie aan partijen te verstrekken. Denk aan een soort *track and trace*, zodat partijen kunnen zien waar ze staan in de procedure. Dat willen we eind 2023 op orde hebben.' Zaken afhandelen binnen de gestelde doorlooptijden voor de diverse

Patricia Messer-Dinnissen

procedures maakt ook onderdeel uit van het programma. 'Maar om die doorlooptijden te kunnen halen, is het van belang dat er voldoende rechters zijn en dat de achterstanden zijn weggewerkt. Anders is het niet mogelijk om de doorlooptijden te halen zoals we die hebben aangekondigd. Dat blijft natuurlijk wel het streven, maar we gaan de streefdatum niet voor alle zaakstromen halen.'

STREEFDATUM

De rechtbankpresident noemt liever geen andere streefdatum. Alleen al door de onvoorspelbare invloed van het coronavirus is dat lastig. 'Ik ben daar voorzichtig mee. Ik vind het veel belangrijker dat we uiteindelijk een duurzame verkorting van de doorlooptijden realiseren. Daar ligt wat mij betreft de focus. Hoe zorg je er voor dat we, als de achterstanden eenmaal zijn weggewerkt, blijven en betrouwbaar blijven in de doorlooptijden die met elkaar hebben afgesproken? Daar zit voor mij de kern.' Een van de speerpunten van de Recht- ▶

spraak is de werving van nieuwe rechters. 'Daar zit het grootste knelpunt en daar wordt hard aan gewerkt. Voorheen namen we jaarlijks circa zestig rechters in opleiding. Dat zijn er nu jaarlijks 130. Dat is een flink aantal afgezet tegen het totaal van 2500 rechters. We verwachten in 2026 de capaciteit weer op orde te hebben. Gelukkig blijft de belangstelling voor de functie van rechter onverminderd groot, ook vanuit de advocatuur.' Advocaten uiten geregeld kritiek op het roulatiesysteem binnen de Rechtspraak, waardoor rechters elke zes jaar van rechtsgebied moeten veranderen. Het kost routine en leidt daarmee tot tijdverlies. Messer kijkt daar genuanceerd naar. 'Het is goed om periodiek naar een ander rechtsgebied te gaan en daar met een frisse blik naar te kijken. Maar tegelijkertijd zie ik ook dat een aantal gerechten niet meer heel strikt omgaat met het uitgangspunt dat er elke zes jaar dient te worden verkast. Precies om de reden dat je mensen moet inzetten op die gebieden waar ze ervaring in hebben om zo efficiënt mogelijk te kunnen werken. Niettemin is het nodig dat mensen op meerdere rechtsgebieden inzetbaar zijn. Ook omdat je de ene keer veel instroom hebt van bijvoorbeeld bestuurszaken en dan weer van strafzaken.'

INLOOPKAMER

Het project Tijdige rechtspraak is een landelijk programma, maar de besluitvorming is gedecentraliseerd. De diverse gerechten zijn zelf verantwoordelijk voor hun aanpak. Zo kiest een aantal gerechten bij het wegwerken van achterstanden voor ondersteuning door de zogeheten inloopkamer. De inloopkamer bestaat uit vijf inloopteams. Elk team richt zich op één zaaktype, vergelijkbaar met een gespecialiseerde kliniek die uitsluitend heup- en knieoperaties doet. Gerechten kunnen sinds vorig voorjaar zaken kwijt bij zo'n inloopteam, waarvan er inmiddels vijf actief zijn. 'Daar zitten een paar heel ervaren rechters en juridisch mede-

Uit de begroting 2022 van het ministerie van Justitie en Veiligheid

'De doorlooptijden binnen de rechtspraak zijn soms te lang. Lange wachttijden en onduidelijkheid over de stappen in het proces kunnen leiden tot zorgen en onzekerheid bij rechtzoekenden. Daarom staat verbetering van doorlooptijden ook in 2022 op de agenda als onderdeel van de meerjarige afspraken tussen de Rechtspraak en JenV. In het programma Tijdige rechtspraak (2020-2023) pakken de gerechten de werkvoorraden aan, gaan ze slimmer plannen en vergroten ze voor rechtzoekenden de voorspelbaarheid van de procedure en de uitspraak door beter te communiceren. Ook binnen de strafrechtketen verbeteren we de doorlooptijden.'

werkers, met daarnaast mensen die we van buiten hebben aangetrokken. In zo'n team kun je los van de drukte van alledag op een heel specifieke zaakstroom meters maken. Zo'n groepje slaagt erin substantieel meer zaken af te handelen dan een vergelijkbaar team bij een rechtbank. Er zit ook een bepaalde energie in die teams, een mentaliteit van elkaar helpen en mouwen opstropen. Dat werpt vruchten af.' Messer onderkent dat niet alle gerechten zaken willen overdragen aan een van de inloopteams. 'Er heerst een zekere koudwatervrees. Mensen voelen zich erg verantwoordelijk voor hun zaken en willen die niet zomaar afstaan. Dat is ook niet zo erg, want we kunnen niet alles tegelijk aan. We hebben gezegd: laten we gewoon beginnen. Als gerechten zien dat het goed werkt, sluiten ze zich vanzelf aan.'

VERSNELLERS

Op lokaal niveau gaan gerechten aan de slag met zogeheten 'versnellers', aanpassingen in werkwijze of procedures om de doorlooptijden te verkorten. Zo proberen rechtbanken de periode tussen zitting en uitspraak compact te houden. Messer: 'Dat levert voor iedereen voordeel op, ook voor de Rechtspraak. Als het niet lukt om snel na de zitting een vonnis uit te schrijven, dan moet de rechter zich in een later stadium weer het hele dossier eigen maken. Dat is niet efficiënt. Vandaar dat veel rechtbanken experimenteren met het

direct schrijven na zitting om zo de termijn te halen die voor het vonnis gegeven is. De keerzijde daarvan is dat aan de voorkant de wachtrij weer groeit. We zitten nu eenmaal met een personeelstekort. Per saldo duurt het daarmee langer dat een zaak op zitting komt. Maar als dat eenmaal is gebeurd, volgt het vonnis ook snel.' Het mondeling vonnis wijzen is een andere versneller. 'De gerechten bepalen zelf of en wanneer ze welke versneller inzetten. Die verantwoordelijkheid ligt bij henzelf. Het landelijke programmateam zorgt ervoor dat de *best practices* onderling worden uitgewisseld om van elkaar te leren.'

TERMIJNEN

Een weerkerende klacht van advocaten is dat de rechter hen termijnen oplegt, maar zich er zelf niets van aantrekt. Messer herkent de klacht, maar toont zich niet toegeeflijk. 'Ik begrijp het wel, het is ook iets waar rechters zelf mee worstelen. Maar als we dat zouden loslaten, duren procedures nog oneindig veel langer. Advocaten zien natuurlijk graag dat de eigen uitstelverzoeken worden toegewezen en die van de wederpartij afgewezen. Als we daar als rechterlijke macht niet de hand aan houden, gaan procedures alleen maar langer duren, zonder dat het leidt tot gevoelens van grotere rechtvaardigheid.' ■

Meer informatie over het project is te vinden op www.rechtspraak.nl/tijdigerechtspraak.

REGIEGESPREK ALS SMEEROLIE VAN HET PROCES

Het Hof Arnhem-Leeuwarden is een nieuw fenomeen rijker: het regiegesprek. Daarin worden procesafspraken gemaakt. Raadsheer Dorien Willemse over de voordelen.

DOOR / DORIEN WILLEMSE

Doel van het regiegesprek is om met de advocaten te beslissen over de wenselijke gang van de procedure in hoger beroep.

Gezamenlijke procesafspraken verhogen het commitment (de procedurele rechtvaardigheid) en kunnen de uitkomst meer acceptabel maken. In het gesprek gaat het allereerst om het doel van het hoger beroep. Op basis hiervan worden de procesafspraken gemaakt. Als een partij bijvoorbeeld slechts een herbeoordeling wil, ligt het minder voor de hand dat hij nog uitgebreide bewijs- of proceshandelingen wil verrichten. En zo kan bij een zaak met spoed of mogelijkheden voor een schikking een enkelvoudige zitting op korte termijn of mediation een oplossing zijn.

Verder kunnen omstandigheden aan de orde komen die juridisch mogelijk niet relevant zijn en niet in het vonnis staan, maar wel van belang zijn voor de vraag hoe maatwerk kan worden verricht (bijvoorbeeld digitale zitting bij buitenlandse partijen, transport van een onroerende zaak, faillissement of getuigen op leeftijd).

JURIDISCHE INBEDDING

Het regiegesprek vindt plaats tussen advocaten en een (fungerend) rolraadsheer; cliënten zijn wel op de hoogte maar nemen niet deel. Het is geen mondelinge behandeling. De rolraadsheer bereidt zich voor door alleen het vonnis te lezen van de eerste aanleg en kennis te nemen van de appeldagvaarding. De inhoud van het gesprek is beperkt tot het bespreken van mogelijke procesafspraken. De

huidige regelgeving in artikel 344 Rv (beslissingsbevoegdheid rolraadsheer) en de artikelen 1.5 en 1.16 van het Landelijk Procesreglement (mogelijkheid om af te wijken van procesreglement) bieden voldoende aanknopingspunten om een regiegesprek juridisch in te bedden.

Verder is van belang dat het gesprek alleen met instemming van partijen plaatsvindt. Indien zij niet instemmen, heeft dit geen procesrechtelijke consequenties.

HET REGIEGESPREK IN DE PRAKTIJK, PILOTFASE

In het Hof Arnhem-Leeuwarden vindt wekelijks een selectie plaats voor alle nieuwe aangebrachte zaken: komt er meteen een zitting, is er een incident of kan de zaak voor memorie van grieven? De pilot vond in Arnhem plaats bij de selectie van zaken binnen twee handelsteams. Binnen de pilot zijn zaken *at random* geselecteerd. Na de selectie voor regiegesprek kregen advocaten van de griffie een e-mail met een link voor een Skypevergadering met datum en tijd. Verder ontvingen de advocaten een toelichting en een vragenlijst (zie volgende pagina).

Gemaakte procesafspraken verwerkte de griffie daarna in het roljournaal. In de pilotfase evalueerden zowel de advocaten als de regieraadsheer na afloop elk gesprek.

Aantal gevoerde gesprekken

Er zijn 33 gesprekken gevoerd. Weliswaar waren er meer zaken geselecteerd maar het bleek in de praktijk soms lastig om een gesprek te plan-

nen. Enerzijds omdat advocaten verhinderd waren, anderzijds omdat men geen regiegesprek wilde.

Uitkomst gehouden regiegesprekken

In het merendeel van de gesprekken waren advocaten bereid om samen tot procesafspraken te komen. Vooraf was meegedeeld dat als partijen zelf niet tot afspraken konden komen, de fungerend rolraadsheer de volgende processtap zou bepalen. Op drie zaken na werden de advocaten het eens. Het meest kozen advocaten voor het indienen van een memorie van grieven, vijf keer viel de keuze op een zitting na aanbrenge en eenmaal voor een enkelvoudige zitting na memorie van antwoord. In drie zaken maakten de advocaten afspraken over andere processtappen, namelijk voeging met een andere zaak, doorhaling in afwachting van de uitkomst van een procedure bij de kantonrechter in een samenhangende zaak, en uitstel van de schriftelijke ronde voor verkenning van een schikking.

Waardering door advocaten en rolraadsheren

De advocaten die het evaluatieformulier hebben ingevuld, waren vrijwel unaniem enthousiast. Enkele bevindingen van de advocaten: het regiegesprek heeft toegevoegde waarde als het digitaal en zonder partijen kan plaatsvinden; er kunnen op een snelle en praktische manier afspraken worden gemaakt. Dit vergroot de effectiviteit in procederen; duidelijk is hoe de procedure zal verlopen en bovendien is het prettig dat in het ►

Vragenlijst regiegesprek voor advocaten

1 Wat is uw doel in hoger beroep?

Ik wil alleen een herbeoordeling
- van de hele zaak
- van een bepaald onderdeel

Mogelijke afspraken:

- U kunt de stukken uit de eerste aanleg toezenden. U neemt allebei een korte memorie met verzoek herbeoordeling of verzoek bekrachtiging.

Ik wil in hoger beroep herstellen wat in eerste aanleg onvolledig was.

U wilt dus gebruikmaken van de herstelfunctie die het hoger beroep biedt.

Welke proceshandelingen heeft u nodig om uw doel in hoger beroep te bereiken?

Mogelijke proceshandelingen:

- Het horen van getuigen
- Het benoemen of horen van een deskundige
- Plaatsopneming

De vraag is dus wanneer, waar en met welke personen een zitting zinvol is.

2 Zijn er schikkingsonderhandelingen gevoerd?

Zo ja: hoe ging dat en waarom is het niet tot een schikking gekomen? Is mediation een optie?

3 Is er sprake van bijzondere omstandigheden met betrekking tot uw cliënt?

Dit zijn omstandigheden die relevant kunnen zijn voor de inrichting van de procedure. Voorbeelden zijn: een van de partijen woont in het buitenland, een ontruiming heeft al plaatsgevonden, er zijn gewijzigde persoonlijke omstandigheden.

regiegesprek is toegelicht wat de huidige doorlooptijden voor zittingen na aanbrengen en na memorie van antwoord zijn. De cliënt kan daarover op de hoogte worden gesteld; er is een grotere kans dat (alsnog) een schikking tot stand komt.

Ook de fungerende rolraadsheren zagen een duidelijke meerwaarde. Door het regiegesprek vond een professionele ontmoeting plaats op een vroeg tijdstip in de procedure. Advocaten stonden stil bij het doel van het hoger beroep en ook de vraag of incidenteel appel nodig was. Daardoor werd een

beter zicht gekregen op de motieven van partijen om wel/niet door te willen procederen. De regiegesprekken vonden in een collegiale sfeer plaats. Advocaten kwamen met nuttige informatie over de samenhang met andere zaken en daardoor konden er afspraken gemaakt worden over de meest efficiënte behandeling van deze zaken. Wat een onverwachte meeropbrengst was dat advocaten elkaar op een vroeg moment in de procedure, zonder hun cliënten, digitaal troffen en onderling afspraken wilden maken zoals: zelf een

deskundige benaderen; afstemming zoeken met een buitenlandse partij (bijvoorbeeld om met digitale middelen een zitting bij te wonen); elkaar helpen om een derde te bewegen mee te werken; open overleg voeren om oplossingsrichtingen te verkennen en bruikbare input voor de vervolgbeslissingen van het hof samen af te stemmen.

INVOERING VAN HET REGIEGESPREK IN HET HOF ARNHEM-LEEUWARDEN

Na afloop van de pilot heeft het managementteam van de afdeling civiel recht besloten om het regiegesprek per 1 januari 2022 in te voeren op beide locaties (Arnhem en Leeuwarden), zowel voor handelszaken als dagvaardingszaken bij familie. Het regiegesprek zal dan vooral geselecteerd worden in de volgende zaken:

- complexe zaken;
- zaken waarin de actuele stand van zaken cruciaal is (aanbesteding, projectontwikkeling, ontruiming);
- zaken waarin derden geen partij zijn maar wel doorslaggevend voor de oplossing van de zaak;
- zaken waarin voorzienbaar is dat er stukken nodig zijn voor de beslissing die partijen normaal gesproken niet in het geding brengen (bijvoorbeeld bij bestuurdersaansprakelijkheid);
- spoedkortgedingen;
- erfrechtzaken en verdelingszaken.

Daarbij zal de griffie een termijn van drie weken hanteren na aanbrengen waarbinnen het regiegesprek – ook op verzoek – kan plaatsvinden (de twee weken in de pilot bleken te kort). Per team zijn drie raadsheren in een rooster afwisselend beschikbaar om de gesprekken te voeren, waarbij ervan wordt uitgegaan dat er per team drie tot vier zaken per week geselecteerd worden voor een regiegesprek. ■

Mr. Th.C.M. Willemse is senior raadsheer bij het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden.

Desgevraagd meldt de Raad voor de rechtspraak het volgende: 'Er zijn geen signalen dat deze pilot landelijk ingevoerd gaat worden. Andere hoven zijn wel over deze pilot en evaluatie geïnformeerd. Het kan zijn dat in de toekomst de overige hoven besluiten om deze pilot ook in te zetten, maar dat is nu nog niet bekend.'

S
SpandawVeltman
FRAUDEMANAGEMENT & CRIMINOLOGIE

Barteld Spandaw

Masters in Investigation

Spandaw&Veltman is een onderzoeksbureau wat zich richt op Fraude, Integriteit en Criminologie.

www.spandawveltman.nl
050 204 64 45

in'tveenadvocaten
advocaten ■ mediators

Voor ons kantoor in Alphen aan den Rijn zoeken wij een

ADVOCAAT FAMILIERECHT

- Heb je passie voor het personen- en familierecht?
- Heb je daarnaast affiniteit met verbintenissenrecht en goederenrecht?
- Ben je juridisch getalenteerd, ambitieus en communicatief sterk?
- Wil je een eigen familierechtelijke praktijk opbouwen?

SOLLICITEER DAN! Affiniteit met het erfrecht is een pre.

Idealiter vinden wij een ervaren familierechtadvocaat (afgeronde vFAS-opleiding is helemaal een pre), maar de vacature staat ook open voor (gevorderde) stagiaires.

Wij zijn een informeel, modern en eigenzinnig kantoor. Wij bieden veel vrijheid, goede arbeidsvoorwaarden en alle moderne faciliteiten, waaronder thuiswerken. Wij waarderen het als je meedenkt over de gang van zaken op kantoor.

Leer ons kantoor en de functie beter kennen via onze website intveenadvocaten.nl.

Stuur je sollicitatiebrief met cv en, indien nog relevant, cijferlijst naar sollicitatie@intveenadvocaten.nl.

Vragen? Neem contact op met Riëks Warendorp Toringa 0172 - 47 56 77, wt@intveenadvocaten.nl

VB
ADVOCATEN

VACATURE

WIJ ZIJN OP ZOEK NAAR

EEN ADVOCAAT ONDERNEMINGSRECHT EN
EEN ADVOCAAT PERSONEN- EN FAMILIERECHT

Wie zijn wij

VBV Advocaten is een enthousiast, groeiend kantoor, bestaande uit een klein hecht team. VBV Advocaten biedt ijzersterke juridische rechtsbijstand op met name de gebieden arbeidsrecht, ondernemingsrecht en personen- en familierecht in Ermelo en wijde omgeving.

Wat zoeken wij

Wij zoeken een advocaat ondernemingsrecht en een advocaat personen- en familierecht. Meer informatie kunt u vinden op onze website: www.vbvadvocaten.nl/werken-bij-vbvadvocaten

Interesse?

Stuur uw CV en motivatiebrief naar a.verweij@vbvadvocaten.nl
t.a.v. Angelique Verweij.

HEB JIJ EEN **HART** VOOR RECHTEN?
KOM DAN ONS
TEAM **VERSTERKEN!**

Pastorieweg 20 Ermelo - T 0341 760 510
info@vbvadvocaten.nl - www.vbvadvocaten.nl

TDNL

TDNL Strafrechtadvocaten is een in het strafrecht gespecialiseerd advocatenkantoor, gevestigd te Breda, waar momenteel 6 advocaten, een juridisch medewerker en 4 secretaresses werkzaam zijn.

TDNL STRAFRECHT ADVOCATEN ZOEKT PER DIRECT: EEN GEVORDERD ADVOCAAT- STAGIAIRE/EEN BEGINNEND ADVOCAAT-MEDEWERKER (M/V)

Gaarne uw reactie per mail ter attentie van Mr. H.M. Dunsbergen: m.dunsbergen@tdnl.nl

Parkstraat 10 4818 SJ Breda | +31 (0)76 53 35 399

Wertheim advocatuur b.v.

overheid ··· ruimtelijke ordening ··· milieu

Vacature advocaat-stagiair bestuursrecht

Wie zijn wij?

Wertheim advocatuur b.v. richt zich op het bestuursrecht. Advocaten Joost oude Egbrink en Rob Wertheim werken voor overheden, woningcorporaties, bedrijven en particulieren. Wij adviseren en procederen onder andere over omgevingsvergunningen, natuurvergunningen, subsidies en de Wet openbaarheid van bestuur.

Wie zoeken wij?

Een kandidaat die zijn of haar master Nederlands recht (met civiel effect) met uitstekende studieresultaten heeft afgerond. Een bestuursrechtelijke afstudeerrichting strekt tot de aanbeveling maar is niet vereist. Een goed juridisch inzicht en een sterk analytisch vermogen zijn essentieel. Daarnaast heb je een brede maatschappelijke belangstelling. Tot slot ben je sociaal en beschik je over goede schriftelijke en mondelinge vaardigheden.

Belangstelling?

Stuur je motivatiebrief, een CV en een ongeschoonde cijferlijst naar mr. Joost oude Egbrink, info@wertheimadvocatuur.nl. Voor vragen over deze vacature kun je met hem contact opnemen op 038 7601383 of per mail. Een assessment kan onderdeel zijn van de sollicitatieprocedure.

Zie verder www.wertheimadvocatuur.nl.

BENK : ADVOCATEN
VOOR ONDERNEMERS

BENK Advocaten is een ambitieus advocatenkantoor in Groningen. We richten ons op de ondernemers van Noord-Nederland en ondersteunen niet alleen grote ondernemingen en instellingen als cliënt, maar ook het MKB. We voelen ons betrokken bij onze cliënten en zorgen ervoor dat onze bereikbaarheid goed is. We werken hard, maar wel op een plezierige manier, met een gezond evenwicht tussen werk en privé.

Onze belangrijkste specialisaties liggen op het terrein van arbeids recht, ondernemingsrecht, insolventierecht, vastgoedrecht (o.a. huurrecht) en gezondheidsrecht.

Wij zoeken ter uitbreiding van ons team een:

ADVOCAASTAGIAIRE OF GEVORDERD STAGIAIRE

Daarbij is het een pré als jouw kennis en interesse ligt op het gebied van het vastgoedrecht, waaronder bouwrecht en bestuursrecht, of ICT/ IE/privacyrecht.

Een uitgebreide beschrijving van deze functie en alle relevante informatie vindt u op www.benk.nl.

T. 050 – 313 64 16 | E. management@benkadvocaten.nl

Aantjes Zevenberg
ADVOCATEN

CASSATIE
IN CIVIELE ZAKEN

Mr. K. Aantjes
aantjes@ aantjeszevenberg.nl

Mr. J.C. Zevenberg
zevenberg@ aantjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.aantjeszevenberg.nl

WIJ ZOEKEN EEN ADVOCAASTERFRECHT!

Vanwege de toenemende vraag naar advies en bijstand op het gebied van erfrecht, zijn wij voor de uitbreiding en versterking van ons team op zoek naar een collega advocaat gespecialiseerd op het gebied van erfrecht.

WAT WIJ BIEDEN:

- ♦ een prettige, informele werksfeer;
- ♦ korte lijnen binnen het team;
- ♦ mogelijkheid om jezelf verder te ontwikkelen;
- ♦ moderne kantoorruimte met eigen kamer;
- ♦ goede arbeidsvoorwaarden met een marktconform salaris;
- ♦ parttime bespreekbaar.

WAT WIJ VRAGEN:

- ♦ bij voorkeur (aspirant-)lid van de VEAN of een afgeronde vFAS opleiding (erfrecht);
- ♦ minimaal drie jaar ervaring als advocaat op het gebied van erfrecht;
- ♦ goede sociale- en communicatieve vaardigheden;
- ♦ een betrokken, betrouwbare en bevlogen instelling.

Herken jij je in deze punten en ben je enthousiast geworden? Neem contact met ons op!

schipper&lof
advocaten

072 – 572 35 37 | info@schipperenlof.nl | schipperenlof.nl

DE INLOOPKAMER: 'VENTIEL' VOOR GERECHTEN

DOOR / PAUL VAN WIJNGAARDEN

Advocaten zouden ook zaken moeten kunnen aandragen voor de inloopkamer, zegt familierechtadvocaat Juliëtte Habets in gesprek met raadsheer Jan Bram de Groot.

De Rechtspraak kampt met grote achterstanden,' vertelt Jan Bram de Groot. 'De landelijke inloopkamer biedt gerechten die dat willen ondersteuning om werkvoorraden die (te lang) op de plank liggen versneld af te handelen. Zie ons maar als een soort ventiel.' De Groot behandelt binnen het inloopteam familierecht uitsluitend 'losse' alimentatiezaken, allemaal via digitale zittingen. In totaal zijn er vijf inloopteams: voor bestuursrecht, en civiel recht (eerste en tweede aanleg), strafrecht en familierecht.

ALIMENTATIEZAKEN

Juliëtte Habets doet als familierechtadvocaat veel alimentatiezaken. 'Er gaat achter dit soort rechtszaken veel persoonlijk verdriet en leed schuil. Zaken die lang duren, hebben een grote impact op de cliënt. Advocaten en hun cliënten hebben natuurlijk belang bij korte doorlooptijden, zodat zij tijdig aan de beurt komen en zich gehoord voelen. Als advocaat spelen wij daar ook een rol in, door de cliënt stap voor stap bij de hand te nemen en door het proces te leiden.' De Groot onderkent dat. 'Die onzekerheid moet zo kort mogelijk duren. Ik zie dat de hoeveelheid zaken bij de Rechtspraak momenteel dusdanig is dat niet in alle zaken binnen een redelijke termijn een behandeling en beslissing zijn. Dat is mij, ik denk iedereen binnen de Rechtspraak, een doorn in het oog.'

Habets vindt het jammer dat advocaten niet de mogelijkheid hebben om zelf zaken aan te dragen voor een digitale zitting. 'Als advocaat kunnen wij goed inschatten of een digitale zitting "past" bij de cliënt en de complexiteit van een zaak. Los daarvan zitten er haken en ogen aan een digitale behandeling. Ik snap wel dat het efficiënt is. Het cachet van zo'n digitale zitting is wel minder, waardoor het soms lijkt alsof de zaak minder gewicht krijgt. Ook even schorsen zoals in een fysieke zitting is bijvoorbeeld niet zomaar mogelijk. Ik heb daar dus nog wel wat vraagtekens bij.'

KOUDWATERVREES

De inloopkamer Familiezaken startte in maart 2021. Volgens De Groot zijn de kinderziektes overwonnen en draait het team goed. In zijn ervaring tonen bijna alle betrokkenen zich achteraf tevreden over de digitale zitting. 'Het is soms ook een beetje koudwatervrees.' De mondelinge behandeling vindt hij het belangrijkste onderdeel van de zaak. 'Advocaten en rechters zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor een goed verloop van de zitting, in het belang van de cliënten. Samenwerking tussen beide is cruciaal.'

'De achterstanden zijn een fenomeen van jaren, waarop al veel initiatieven zijn losgelaten,' stelt Habets. 'Ter illustratie: ik heb veel zaken die ik in februari vorig jaar heb aange-

bracht en die nu na bijna een jaar nog op "wachten op zitting" staan. Advocaten zelf kunnen hier ook een rol spelen door tijdig een verweerschrift in te dienen, maar zelfs als alle stukken compleet zijn duurt het vaak nog mega-lang. Dat is vooral schrijnend in zaken waarin ouders conflict hebben over de kinderen. Mijn oproep is dan ook: hoe meer inloopteams hoe beter, om ook op andere gebieden achterstanden in te lopen. Die race is zeker nog niet gelopen.'

Het inloopteam verlicht door het overnemen van alimentatiezaken de druk op de gerechten die hierdoor weer ruimte vrijspelen voor andere en ingewikkelde zaken, analyseert De Groot. 'Het goede nieuws is ook: er komen honderden nieuwe rechters aan die nu in opleiding zitten. Alleen vangt die instroom nu eerst hoofdzakelijk de uitstroom op van rechters die met pensioen gaan. Over een jaar over drie, vier zijn we weer op volle sterkte.'

Onder de naam NOvUM wijdt de NOvA videogesprekken aan actuele thema's. In de zesde editie van NOvUM praten Jan Bram de Groot, raadsheer bij het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, en familierechtadvocaat Juliëtte Habets (Habets & Pfeifle Advocaten en Mediators) over de inloopkamer. Het videogesprek is te zien op www.advocatenorde.nl/novum.

Meijburg & Co
Tax & Legal

VANWEGE DE GROEI EN VERDERE UITBREIDING VAN ONZE BANKING & FINANCE EN M&A PRAKTIJK ZIJN WIJ OP ZOEK NAAR MEERDERE ADVOCaat-MEDEWERKERS

Meijburg Legal is een jong en groeiend advocaten en notarissen kantoor binnen het internationale KPMG netwerk waarin samen met advocaten in 81 jurisdicties geïntegreerd wordt samengewerkt voor een brede veelal internationale clientèle.

Meijburg Legal drijft een bredere internationale juridische praktijk, o.a. gericht op Banking & Finance, M&A, arbeids- en ondernemingsrecht. De praktijk met een team in Amstelveen en Rotterdam bestaat uit ongeveer 35 collega's en werkt nauw samen met de fiscalisten van Meijburg & Co en collega's uit het (inter)nationale KPMG netwerk.

ADVOCaat-MEDEWERKERS FINANCE

Als advocaat-medewerker Finance adviseer je een breed scala aan cliënten, zowel binnen de financiële sector als ook grote internationale ondernemingen. Jij richt je onder meer op financieringstransacties, herfinancieringen, financiële herstructureringen en acquisitieprojecten en jij draagt bij aan het opstellen, beoordelen en onderhandelen inzake (LMA) kredietdocumentatie, zekerheidsdocumenten en andere juridische documenten verband houdende met financieringstransacties. Je werkt hiervoor nauw samen met zowel jouw directe collega's als tax en (deal)advisory collega's.

Samen met jouw team ben je verantwoordelijk voor het onderhouden van een uitstekende cliëntrelatie. Tot slot draag je bij aan het acquireren van nieuwe cliënten. Een ander belangrijk onderdeel van jouw werk is het fungeren van eerste aanspreekpunt voor minder ervaren collega's.

BANKING & FINANCE

Onze Banking & Finance praktijk richt zich onder meer op het begeleiden van zowel kredietgevers als kredietnemers bij (verschillende) financieringstransacties, zoals bedrijfsfinanciering, vastgoedfinanciering, projectfinanciering en alternatieve financieringen. Ook is het team veelvuldig betrokken bij internationale financiële herstructureringsprojecten en het implementeren intra-group financieringsstructuren en adviseert het team over cash management projecten.

Daarnaast richt het Banking & Finance team zich op advisering ten aanzien van het financieel toezichtrecht in de breedste zin van het woord. Het team is veelvuldig betrokken bij fondsstructureren, waarbij naast toezichtrechtelijke advisering vaak sprake van betrokkenheid bij het opstellen van fondsdocumentatie is. Daarnaast begeleiden wij diverse financiële instellingen invergunningstrajecten bij De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten.

M&A

Het M&A Team van Meijburg Legal treedt op regelmatige basis op voor (inter)nationale ondernemingen, private equity fondsen, strategische (ver)kopers en (semi)overheden in internationale M&A transacties. Het team betrokken bij alle aspecten van een transactie, van het uitvoeren van (vendor) due diligence, het opstellen van transactiedocumentatie, het voeren van contractsonderhandelingen en integratiebegeleiding na een overname. Ook vanuit het Meijburg Legal M&A team wordt er nauw samengewerkt met (inter) nationale collega's uit de tax en deal advisory praktijken.

ADVOCaat-MEDEWERKERS BANKING

Als advocaat-medewerker Banking adviseer je een breed scala aan cliënten, zowel binnen de financiële sector als ook grote internationale ondernemingen. Jij richt je onder meer op advisering omtrent markttoetredingsvraagstukken, vergunningvereisten en productontwikkeling. Daarnaast ben je betrokken bij fonds structureringen en het opstellen van fondsdocumentatie en prospectussen. Je bent intensief betrokken bij de begeleiding van cliënten in vergunningaanvraagtrajecten bij DNB en AFM.

Je werkt hierbij nauw samen met zowel jouw directe collega's als tax en (deal)advisory collega's nationaal en internationaal. Samen met jouw team ben je verantwoordelijk voor het onderhouden van een uitstekende cliëntrelatie. Tot slot draag je bij aan het acquireren van nieuwe cliënten. Een ander belangrijk onderdeel van jouw werk is het fungeren van eerste aanspreekpunt voor minder ervaren collega's.

ADVOCaat-MEDEWERKERS M&A

Als advocaat-medewerker M&A adviseer je een breed scala aan cliënten, zowel corporate als PE, en begeleid je aansprekende fusies en overnames binnen en buiten Nederland. Je werkt hiervoor nauw samen met zowel jouw directe collega's, als (kandidaat-) notarissen en belastingadviseurs. Jij bent verantwoordelijk voor de coördinatie en leidt het proces van a tot z. Elk vraagstuk heeft verschillende juridische gevolgen, of het nou om een herstructurering, (vendor) due diligence onderzoek of acquisitie structurering gaat. Jij helpt de strategie uit te stippelen, stelt contracten op en draagt bij aan de onderhandeling.

Samen met jouw team ben je verantwoordelijk voor het onderhouden van een uitstekende cliëntrelatie. Tot slot draag je bij aan het acquireren van nieuwe cliënten. Een ander belangrijk onderdeel van jouw werk is het fungeren van eerste aanspreekpunt voor minder ervaren collega's.

INTERESSE?

Wil je meer weten over de vervolgstap van jouw carrière, dan ben je uiteraard ook van harte welkom om vrijblijvend een kop koffie te komen drinken. Stuur dan jouw CV en motivatie naar hubers.jose@kpmg.com.

Heb je vooraf nog vragen?

Schroom dan niet om contact op te nemen met José Hubers, corporate recruiter, op 06-117 292 50.

WIE ZOEKEN WIJ?

Wij zijn op zoek naar advocaten en in-house legal counsels met stageverklaring en circa 4 tot 8 jaar relevante werkervaring op het gebied van Banking & Finance of M&A en bij voorkeur in een internationale setting.

De ideale kandidaten hebben gevoel voor commercialiteit, zij proactief en ondernemend. Je wordt enthousiast van het leveren van een actieve bijdrage aan de ontwikkeling van onze groeiende praktijk. Een uitstekende kennis van zowel de Nederlandse, als de Engelse taal in woord en geschrift is vereist.

WAT BIEDEN WIJ?

Een veelzijdige, afwisselende internationale werkomgeving met veel vrijheid in een ambitieuze en professionele organisatie, waarbinnen zowel inhoudelijke als persoonlijke ontwikkeling voorop staan. De korte lijnen zorgen voor snel schakelen met collega's en de werksfeer wordt als zeer prettig ervaren. Uiteraard wordt een uitstekend en marktconform arbeidsvoorwaardenpakket geboden.

© Marcel van den Bergh / ANP

HANDJEKLAP MET HET OM

DOOR / DAPHNE VAN DIJK

Een unicum in Nederland: in december veroordeelde de rechtbank Limburg vier verdachten in twee strafzaken op basis van afdoeningsvoorstellen. Twee weken later gebeurde hetzelfde in Rotterdam. Worden procesafspraken tussen OM en verdachte de nieuwe trend?

‘**W**at doen we hier nog!’ verzuchtte strafrechtadvocaat Gitte Stevens in oktober 2020 bij de rechter-commissaris. Haar cliënt K. werd verdacht van grootschalige heling van auto's en deelname aan een criminele organisatie in onderzoek Hermelijjn. Het inmiddels stokoude dossier (de feiten dateerden uit 2011 en 2012) sudderde maar door. Moesten na al die jaren nog steeds getuigen worden gehoord van wie de betrouwbaarheid vanwege het tijdsverloop twijfelachtig zou kunnen zijn? Getuigenverhoren

zouden de zaak nog langer vertragen. Stevens opperde bij de rechter-commissaris om met de andere advocaten in het proces en de officier van justitie rond de tafel te gaan zitten. Wellicht konden zij samen tot afspraken komen over de bewijslast en een passende straf.

Op 30 december 2020 vond een bijzonder gesprek plaats op het kantoor van Gitte Stevens in Roermond. Aanwezig waren strafrechtadvocaat Bo Maenen uit Maastricht, die een medeverdachte bijstond, en openbaar aanklager David van Kuppeveld,

overigens al de vierde OvJ in het proces. Er ging wat tijd overheen, maar op 25 november 2021 legden de OvJ en de advocaten de procesafspraken in zogeheten afdoeningsvoorstellen voor aan de rechtbank Limburg. Hoewel de rechtbank nergens aan was gebonden, werden de afdoeningsvoorstellen bekrachtigd. De zitting duurde, in plaats van meerdere procesdagen, amper een kwartier. De cliënten van Stevens en Maenen werden beiden veroordeeld tot een deels voorwaardelijke gevangenisstraf van 24 maanden. Maenens cliënt M. ►

moet ook nog 100.000 euro terugbetalen aan de Staat. Partijen spraken af geen hoger beroep in te stellen.

DUN IJS

Vooraf had Stevens de mogelijke uitkomsten uitgebreid besproken met haar cliënt. 'Hij was blij dat de zaak na tien jaar eindelijk werd afgedaan. Voor hem voelde het als het zwaard van Damocles dat steeds boven zijn hoofd bleef hangen.' Ook M., de cliënt van Bo Maenen, stond open voor procesafspraken. 'De onderhandelingen met de OvJ waren stevig. Het was zeker geen handjeklap. Het OM wilde hem "plukken" en er zijn flinke standpunten uitgewisseld. Mijn cliënt was tevreden met de uitspraak. Hij wilde een streep onder het dossier zetten.'

Volgens Maenen heeft iedere strafrechtadvocaat wel een aantal langlopende zaken op de plank liggen die zich lenen voor dergelijke procesafspraken. 'Het is in deze zaak gelukt, al was er geen juichmoment op ons kantoor. Het

blijft natuurlijk dun ijs waar iedereen zich op begeeft en het voelt onnatuurlijk: een *take it or leave it-deal*. Ons strafrecht is niet ingericht

op afdoeningsvoorstellen. Er bestaat nog geen wetgeving. Daarom moet je als advocaat duidelijk de belangen van je cliënt voor ogen houden en eruit halen wat erin zit.'

Een jaar later, op 9 december, werden in nog twee zaken bij de rechtbank Limburg afdoeningsvoorstellen gevolgd. Toen advocaat Gitte Stevens met het voorstel voor procesafspraken kwam, bekeek het OM ook of het Kolibrie-onderzoek in een afdoeningsvoorstel kon worden meegenomen. In die zaak werden twee mannen, Van de H. en B., verdacht van onder meer brandstichting in 2012 in een massagesalon in Susteren.

Ook zij werden conform het voorstel veroordeeld tot gevangenisstraffen van ongeveer vijf maanden. B. moet bovendien een schadevergoeding van ruim 48.000 euro betalen. De advocaat van het slachtoffer wil niet in dit artikel worden genoemd, maar stemde in met het voorstel, evenals Van de H.'s advocaat Peer Szymkowiak. Advocaat Arthur Vonken die B. bijstond, is blij met de uitkomst. 'B. had al in voorlopige hechtenis gezeten en die tijd kwam in voldoende mate overeen met het voorstel van de OvJ. Het was een passende straf en voor mijn cliënt was er weinig te verliezen. Als vrijspraak erin had gezeten, was ik namens mijn cliënt natuurlijk niet voor een afdoeningsvoorstel gegaan.'

PGP-ZAKEN

De rechtspraak piept en kraakt. Grote rechtszaken worden talrijker, omvangrijker en tijdrovender. Met name de zaken die voortvloeien uit de gekraakte PGP-servers (PGP is een softwareprogramma voor het versleutelen van digitale berichten met bijvoorbeeld Sky of Encro-Chat) leggen een groot beslag op de strafketen en dus ook op de verdeling

van de schaarse zittingstijd bij de rechtbanken en gerechtshoven. De gekraakte data zorgen voor veel extra werk, omdat advocaten de rechtmatigheid van het met *hacks* verkregen bewijs betwisten.

Mede door de corona-epidemie daalde het aantal strafzaken dat door de rechter werd behandeld in 2020 naar 66.000. Een jaar eerder waren dat er nog 85.000 (ter vergelijking: in 2010 kwamen nog 114.000 strafzaken op zitting). Het vastlopen van de rechtspraak kan op gespannen voet komen te staan met het recht van de verdachte op behandeling van zijn strafzaak binnen een redelijke ter-

mijn. Dat kan leiden tot strafkorting en dat gaat mogelijk weer wringen met genoegdoening aan de slachtoffers of maatschappelijke gevoelens. Procesafspraken zouden dé oplossing kunnen zijn voor het vlottrekken van dit stuwmeer aan zaken en het verkorten van de doorlooptijden. Het arrondissementsparket Limburg staat in elk geval positief tegenover afdoeningsvoorstellen. 'Het kan voor veel winst in de strafrechtketen zorgen,' licht OvJ David van Kuppeveld toe. 'Daarbij hoeven we niet per definitie te denken aan oude zaken die op de plank liggen. Ook in actuele zaken is het niet uitgesloten dat jarenlang aanvullend onderzoek of getuigenverhoren voorkomen kunnen worden. Dat zou niet alleen het systeem ontlasten, maar ook de slachtoffers, die jaren na dato niet nog eens het hele trauma hoeven te herbeleven.'

125 PAGINA'S

In oktober vorig jaar slaakte de Rotterdamse rechter Jacco Janssen vermoedelijk een diepe zucht bij het openen van de mail met 125 pagina's aan onderzoekswensen rond de strafzaak tegen de Albanese verdachte M. De onderzoekswensen over inbeslagname van versleutelde telefoondata waren ingediend door de verdediging. In april van 2020 was M. in een vrachtwagen naar de Rotterdamse haven gereden om daar een container met bijna duizend kilo cocaïne op te halen. De gedetailleerde foto's die hij maakte van dit drugstransport en van zijn vuurwapen, verstuurde M. via zijn beveiligde cryptotelefoon naar Albanië. Justitie kwam hem op het spoor dankzij de kraak van de versleutelde chatdienst SKY ECC. 'Gelet op de omvang van het dossier had dit een proces met een gigantische doorlooptijd kunnen worden. In het ergste geval had deze zaak jarenlang geduurd. Daar was mijn cliënt niet bij gebaat en de maatschappij uiteindelijk ook niet,' stelt M.'s advocaat Haroon Raza uit Rotterdam.

'De verdachte kan op elk moment in het proces op de resetknop drukken'

Dit constateerde Janssen blijkbaar ook, want tijdens de regiezitting was hij degene die aan het OM en de verdediging voorstelde om tot procesafspraken te komen – nog een primeur in Nederland. M. werd uiteindelijk conform het afdoeningsvoorstel op 24 december veroordeeld tot vier jaar cel waarvan een jaar voorwaardelijk. Er is afgesproken dat er geen hoger beroep komt en er werd afstand gedaan van de onderzoekswensen. M. is tijdens de inhoudelijke zitting uitgebreid ondervraagd of hij zich realiseerde wat het allemaal inhield.

‘We moeten voorkomen dat iedereen zelf het wiel gaat uitvinden’

Haroon Raza en zijn cliënt kijken tevreden terug op de zitting en de uitspraak, al constateert Raza dat het maken van procesafspraken wel wat vergt van een advocaat. ‘Je moet heel goed en soms hard kunnen onderhandelen. Officieren van justitie zijn namelijk geen markthandelaren. Ze zijn veel koppiger en halsstarriger. In de Rotterdamse zaak wist ik wat het strafplafond zou zijn, ik had mijn cliënt daarop voorbereid. Hij is tevreden met het uiteindelijke vonnis en heeft gekregen wat hij wilde. We moeten uiteraard blijven waken voor de belangen van de verdachten, maar een verdachte kan altijd en op elk moment gedurende het proces op de resetknop drukken en zeggen: dit wil ik niet.’

Volgens OvJ Van Kuppeveld, die niets van doen heeft met deze Rotterdamse zaak, beginnen procesafspraken met overleg tussen OM en de verdediging. ‘Als het OM en de verdediging – al dan niet in samenspraak met een benadeelde partij – tot overeenstemming zijn gekomen, wordt alles op schrift gesteld en in een afdoeningsvoorstel voorgelegd aan de rechtbank. Belangrijk daarbij is dat het geen schuldbekentenis is.

Zou de rechtbank toch vinden dat hij niet conform het afdoeningsvoorstel kan vonnissen, dan zou hij de zaak moeten heropenen en zou het proces alsnog gewoon vanaf het begin af aan kunnen plaatsvinden.’

PIONIEREN

Niet iedereen is even enthousiast over de manier waarop de praktijk rond de afdoeningsvoorstellen zich ontwikkelt. Belangrijkste struikelblok: er is (nog) geen wetgeving. ‘We vormen daarmee een uitzondering in Europa, vertelt universitair

docent strafrecht Laura Peters van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG). Zij doet al vijftien jaar onderzoek naar procesafspraken in

binnen- en buitenland. ‘In veel van de ons omringende landen zijn procesafspraken verankerd in de wet. Maar in Duitsland is dat bijvoorbeeld misgegaan. Daar ontwikkelde zich jarenlang een verborgen praktijk van informele en schimmige deals in achterkamertjes die voor niemand transparant waren. Daarmee werd de openbare zitting een theater, omdat de uitkomst in elke zaak van tevoren al vaststond. Toen er uiteindelijk in 2009 wetgeving kwam, was dat te laat. De ontstane praktijk laat zich nu niet meer goed bijsturen. Dat is vanuit het perspectief van de rechtsstaat zeer riskant.’

Als we niet oppassen, zitten wij straks met hetzelfde probleem, denkt Peters. ‘Omdat de politiek de wetgeving niet oppakt, zie je momenteel dat officieren van justitie, rechters en advocaten deze nieuwe strafprocedure zelf gaan verkennen. Dat is op zich positief: samenwerken levert tijdwinst op en de verdachte krijgt de gelegenheid boete te doen en mee te denken over een passende straf. Maar we moeten voorkomen dat er overall experimenten ontstaan en dat elke rechtbank, elk parket of iedere advocaat zelf het wiel gaat uitvinden.’

Bovendien kan het ook misgaan. ‘Als procesafspraken goed gaan en er daardoor meer lucht in ons rechtssysteem komt, is iedereen enthousiast. Maar stel dat een verdachte het gevoel heeft onder druk te zijn gezet of achteraf vindt dat hij niet goed is bijgestaan door een advocaat? Of dat hij vindt dat de procedure toch niet goed is verlopen, maar dat niet meer kan laten toetsen bij een hogere rechter? We hoeven niet bang te zijn voor Amerikaanse toestanden zoals de *plea bargaining*, een lagere straf door schuldbekentenis. Ons rechtssysteem is in de kern echt anders dan dat van de VS. Maar we moeten wel zorgen voor wettelijke kaders en een zekere mate van transparantie en openbaarheid in het proces waarborgen.’

GEEN WONDERMIDDEL

Rechters zijn alert op de mogelijke risico's die aan de huidige experimenten kleven.

In september 2019 schoof de rechtbank Overijssel een afdoeningsvoorstel terzijde omdat de afgesproken strafafspraak op geen enkele wijze recht deed aan de aard en de ernst van de feiten. Ook de rechtbank Rotterdam schrijft in haar vonnis dat procesafspraken geen wondermiddel in schaarste mogen zijn. Efficiency mag niet ten koste gaan van kwaliteit, juridisch waarborgen en openbaarheid van de rechtspraak.

Advocaat Gitte Stevens beaamt dat. ‘Liever zou ik zien dat strafzaken binnen een afzienbare termijn worden behandeld. Een inhoudelijke behandeling heeft dus altijd de voorkeur. Maar als een zaak om welke reden dan ook vastloopt of jaren op de plank blijft liggen, ben ik er voorstander van dat we naar andere mogelijkheden zoeken. Als iedereen openstaat voor procesafspraken zou ik zeker vaker een poging wagen om de verstopping in ons rechtssysteem praktisch op te lossen. Al blijft het natuurlijk een keuze geboren uit armoede.’ ■

DIGITALE MOND- TOT-MONDRECLAME

12:31 ↗

◀ Berichten

Bericht

mrspithoff
Mr. Spithoff

Meer dan 2000 advocaten delen en verzamelen reviews met Advocaatscore

VRAAG NU EEN GRATIS DEMO AAN

OM: YOUSSEF TAGHI MAAKTE GROF MISBRUIK VAN ZIJN PRIVILEGES

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Advocaat Youssef Taghi, neef van hoofdverdachte Ridouan Taghi in het Marengo-proces, heeft op grove wijze misbruik van zijn privileges als advocaat en zijn rechten als geheimhouder gemaakt. Dat stelde het OM 20 januari tijdens de eerste pro-formazitting bij de rechtbank Amsterdam in de zaak-26 Mandel, de strafzaak tegen de advocaat.

Marengo-hoofdverdachte Ridouan Taghi was volgens het OM vanaf maart 2021 bezig met het organiseren van een uitbraakpoging uit de EBI in Vught. In zijn opdracht werkte Youssef Taghi tot aan zijn aanhouding op 8 oktober aan drie scenario's om te ontsnappen, aldus het Openbaar Ministerie (OM). Tijdens bezoeken aan de EBI maakte de advocaat daarvoor foto's met zijn iPad van door Ridouan Taghi met de hand geschreven berichten in notitieblokjes. De twee neven werkten volgens het OM daarnaast aan acties tegen vier medewerkers van de justitiële inrichting. Volgens het OM was Youssef van alles op de hoogte, gaf hij berichten door en had hij een adviserende rol. Voor de uitbraakpoging, 'Plan Bios' genoemd, was het idee om zwaarbewapende 'Navy Seals' in te zetten, de communicatie en elektriciteit rond de EBI plat te leggen en de wegen met 1.500 liter olie spekglad te maken om achtervolging te bemoeilijken. Dat was volgens Ridouan Taghi het belangrijkste plan, dat 'moest lukken'.

MISBRUIK

Het OM verdenkt Youssef Taghi verder van drugshandel en witwassen. Het OM zegt geschokt te zijn door het feit dat een advocaat 'op zo'n brutale wijze misbruik maakte van zijn positie. Hij heeft op grove wijze misbruik van zijn privileges als advocaat en zijn rechten als geheimhouder gemaakt', aldus een van de

officieren van justitie. 'Het is zeer doordacht en doortrapt hoe dit is opgezet en uitgevoerd. Er blijkt een ontluisterend beeld uit de berichten.' Nadat justitie zich realiseerde dat er maar één 'onvoorstelbare methode was' waarop Ridouan Taghi contact met de buitenwereld onderhield, namelijk via zijn neef, werden de twee geobserveerd.

Het OM zegt dat het onderzoek naar de inhoud van de berichten nog loopt. Er komen zeker vijftig namen naar voren. 'Het is van belang om te weten over wie het gaat om te snappen waar de plannen over gingen. De communicatielijijn is gestopt. Maar de uitvoering van de uitgezette plannen voor onder andere een ontspinning of gijzeling niet.'

VERSCHONINGSRECHT

Youssef Taghi was tijdens de eerste zitting zelf niet aanwezig. Volgens zijn advocaten Yassine Bouchikhi en Haroon Raza heeft dat te maken met schaamte. De advocaten hebben tien onderzoekswensen. Zo willen ze onder meer weten wat het protocol in de EBI is en vragen ze om een lijst van alle mensen die Taghi hebben bezocht in de EBI. Bouchikhi vraagt zich af of Youssef Taghi 'hét doorgelukkig is geweest of slechts één van de kleine doorgelukkigjes'. Youssef Taghi heeft zich tot nu toe voornamelijk beroepen op zijn verschoningsrecht. Het OM vindt een verklaring van Youssef over de plannen op zijn plaats. 'Helemaal omdat

het gaat om communicatie met een zeer dreigend karakter. Youssef is vrij om te verklaren en kan zich niet meer beroepen op zijn geheimhoudingsplicht jegens zijn cliënt Ridouan Taghi nu hij zelf verdachte is. Als raadsman behoor je te weten waar de grenzen van je vak liggen. Dat zou hij zelf perfect kunnen beoordelen. Het feit dat hij hier niet is uit schaamte, betekent dat hij zich bewust is van het feit dat hij een grens is overgegaan.' Advocaat Raza beaamde dat de advocaat de enige is die kan beoordelen of het verschoningsrecht van toepassing is.

ERNSTIGE BEZWAREN

Raza vroeg tijdens de zitting om schorsing van de voorlopige hechtenis. Volgens hem moeten de berichten met 'een flinke korrel zout' worden genomen. Ook zegt de advocaat dat zijn cliënt wel degelijk op bepaalde vragen antwoord heeft gegeven. Raza drong er bij de rechtbank op aan zich op de feiten te richten en ver te blijven van interpretaties. De rechtbank ging daar niet in mee. Volgens de rechter zijn er voldoende ernstige bezwaren en is er voldoende verdenking om Youssef Taghi langer vast te houden. Ook de verschillende onderzoekswensen van de verdediging werden door de rechtbank afgewezen. De volgende pro-formazittingen vinden plaats op 14 april en 6 juli. Het streven is om de zaak in het najaar inhoudelijk te behandelen.

MULTI-CULTURELE BRUG NAAR DE ZUIDAS

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Een groepje jonge advocaten en juristen wil met het kersverse Bridges Network de barrière slechten tussen de commerciële advocatuur en de gekleurde rechtenstudent.

Hij, de 34-jarige Stibbeaan van Surinaamse afkomst, vindt het vreemd dat commerciële kantoren zo weinig gekleurde collega's herbergen. Zij, LoLo'er met Nederlandse roots en ook 34, begrijpt niet waarom de diversiteit van de universitaire collegebanken verdampt zodra de commerciële advocatuur in zicht komt. Samen proberen ze de kloof te dichten met het piepjonge Bridges Network.

Soeradj Ramsanjhal en Dieuwke Hooft Graafland zijn inmiddels ruim tien jaar advocaat. Ze kennen elkaar van de Law Firm School. Samen met Joe Mathis, Rose Fernando en Faysal Barrachdi richtten ze vorig jaar Bridges Network op, met de gezamenlijke ambitie de commerciële advocatuur meer kleur te geven.

DIVERS

Soeradj: 'Kantoren staan te springen om talent en diversiteit is goed voor de business. Het is ook gewoon leuker om in een divers team te werken. Toch merk je dat de grote kantoren studenten met een andere culturele achtergrond minder goed weten te bereiken, met name in de Randstad. Neem bijvoorbeeld de Erasmus Universiteit Rotterdam of de Vrije Universiteit Amsterdam. Die herbergen heel veel studenten

van multiculturele afkomst, maar dat zie je vervolgens niet terug in de commerciële advocatuur.'

De kloof tussen kantoren en gekleurde rechtenstudenten is simpelweg nog te groot, constateert Dieuwke.

Die tweedeling ontstaat volgens haar al heel vroeg in de studie. 'Relatief weinig gekleurde studenten zijn lid van een studie- en studentenvereniging. Tijdens mijn studententijd aan de Erasmus Universiteit was dat niet anders. Dat is opvallend. In de collegebanken zitten alle culturen die je maar kunt bedenken. Daar zit ook talent tussen. Het is zo zonde dat dat niet in de commerciële advocatuur terecht komt. Dat komt omdat mensen zichzelf daar niet zien werken of zich niet comfortabel genoeg voelen om te solliciteren. Dat horen we heel vaak. Andersom horen we van kantoren dat ze het lastig vinden om studenten te vinden en te benaderen. Juist omdat ze geen lid zijn van de standaard verenigingen, waar veel recruiting plaatsvindt.'

INGANG

Ook Soeradj spreekt uit eigen ervaring. 'Veel van mijn witte medestudenten kenden iemand bij een van de grote kantoren. Die hadden daarmee een ingang, die ik niet had. Voor andere studenten met een multi-

culturele achtergrond was dat ook zo.' Bridges Network is opgericht in augustus 2021 en wil een brug slaan tussen de multiculturele rechtenstudent en de commerciële advocatuur. Want hoewel diversiteit en inclusiviteit populaire thema's zijn, ook binnen de advocatuur, blijft het lastig om concrete stappen te zetten, stellen de beide initiatiefnemers. Soeradj: 'Eigenlijk is op drie punten verbetering nodig. Eerst bij de poort, de instroom. Dan tijdens het sollicitatieproces en vervolgens als de mensen binnen zijn. Dan moeten ze zich ook thuis kunnen voelen. Wij richten ons vooralsnog op het eerste facet.' Bridges Network heeft inmiddels samenwerkingen opgezet met acht kantoren, die daarmee deel uit-

Soeradj Ramsanjhal

maken van het netwerk. Naast de kantoren waar ze zelf werken zijn dat De Brauw Blackstone Westbroek, Houthoff, Linklaters, Van Benthem & Keulen, Scott+Scott en NautaDutilh. Deze kantoren leveren onder meer advocaten – *peers* – die op verzoek tekst en uitleg geven over hun werk aan studenten die daar interesse in hebben.

Aan de andere kant van de kloof probeert Bridges contacten te leggen met docenten, hoogleraren en diversity officers van de rechtenfaculteiten in den lande en met studieverenigingen en studentenverenigingen.

BIJEENKOMSTEN

Op bijeenkomsten georganiseerd door Bridges Network kunnen de studenten en advocaten elkaar ontmoeten. Dieuwke: 'Om in contact te komen organiseren we, onder andere, events voor studenten. De laatste waren online helaas, maar dat gaat vast wel een keer weer veranderen. We praten er over onderwerpen als diversiteit en inclusiviteit. En passant krijgen de studenten door het delen van ervaringen ook informatie mee over kantoren. Dat werkt heel goed. Soms volgen er ook individuele acties uit. Dat iemand vraagt hoe het nou komt al een paar keer te zijn afgewezen voor een stage en of we eens naar de sollicitatiebrieven kunnen kijken.' Het netwerk is geen wervingsbureau, benadrukt Soeradj. 'We bemiddelen niet. We zijn geen recruiter en hebben geen winstoogmerk. We zijn een netwerk. We proberen studenten bekend te maken met de commerciële advocatuur, zodat zij weloverwogen een keuze kunnen maken of dit iets voor hen is. Wij staan studenten te woord en mochten zij meer concrete interesse hebben in een bepaald kantoor, kunnen wij hen

linken met iemand van dat kantoor voor een koffie of thee. Wat er daarna gebeurt, is aan hen.' Dieuwke: 'Stel een student heeft belangstelling voor een bepaald kantoor. Dan hebben wij de naam van iemand die daar werkt en meer kan vertellen. Daarmee is er concreet contact tot stand gebracht.

Niet meer en niet minder. Bridges is een kantoor-overstijgend initiatief.' Het eerste concrete resultaat ligt er inmiddels, weet Soeradj te melden. 'Het afgelopen jaar hebben we iemand via ons netwerk enthousiast gemaakt voor de commerciële advocatuur. Deze persoon is toen een business course gaan doen bij een groot commercieel kantoor. Enkele weken geleden is deze persoon aangenomen bij één van de internationale Zuidaskantoren. Dit is *de facto* ons eerste succes.'

FYSIEK

De beide advocaten hopen snel meer kantoren, universiteiten en studie- en studentenverenigingen te kunnen toevoegen aan het netwerk. 'We hebben elkaar nodig,' aldus Soeradj. 'Dat besef groeit gestaag. Er zijn steeds meer partijen die ons weten te vinden.'

Dieuwke kan niet wachten tot de coronabeperkingen worden opgeheven en er weer fysiek contact mogelijk is. 'We willen niet met alles en iedereen blijven praten over diversiteit, we willen het ook echt concreet maken. Met studenten in contact komen en zorgen dat ze bij interesse in

'Je merkt dat grote kantoren studenten met een andere culturele achtergrond minder goed weten te bereiken'

de advocatuur ook gaan solliciteren bij de grote en commerciële advocatenkantoren. We hopen snel weer een event te kunnen organiseren om dat te realiseren.'

Dieuwke Hooft Graafland

SPREEKRECHT MAAKT EMOTIES LOS IN MH17-PROCES

DOOR / SANDER DE LANG

Letselschadeadvocaat Sander de Lang maakt deel uit van het rechtsbijstandsteam MH17. Op de website van het *Advocatenblad* hield hij een blog bij over de strafzaak, die vorig jaar van start ging. Voor dit nummer maakt hij de balans op.

‘Sinds 17 juli 2014 bestaat mijn praktijk voor een belangrijk deel uit het bijstaan van nabestaanden van vlucht MH17. Hiervoor lopen meerdere procedures, waaronder het strafproces dat op 9 maart startte. Een megaproces waarin vier verdachten worden vervolgd voor hun rol in het neerhalen van vlucht MH17. Diepe indruk maakten de schouw van de reconstructie van de MH17 en het spreekrecht. Het verdriet waar nabestaanden dagelijks mee kampen door het verlies van hun dierbaren is groot. Zij weten niet wat er met hun dierbaren is gebeurd. Sommigen zijn nooit gevonden. Dat maakt het tot een emotioneel dossier. Juist daardoor ben ik – als een van de advocaten van de nabestaanden – gemotiveerd om bij te dragen aan het verkrijgen van antwoorden en gerechtigheid.

SCHADEVERGOEDING

Begin 2021 werkte ik aan de vorderingen benadeelde partij met de advocaten van het rechtsbijstandsteam (RBT), een team van acht advocaten van verschillende kantoren. Een monsterklus. We baseerden ons op verschillende adviezen uit Oekraïne, bepaalden welke nabestaanden een vordering zouden kunnen indienen en verzamelden bewijs ter onderbou-

wing van de individuele vorderingen. Uiteindelijk hebben we van de 571 nabestaanden die door ons worden bijgestaan namens 301 nabestaanden vorderingen tot schadevergoeding ingediend tegen de verdachten in het strafproces. Wij kozen ervoor om foto's van de slachtoffers toe te voegen aan de vorderingen. Dat vond ik confronterend. Ik voegde niet zomaar foto's toe aan een willekeurig dossier maar foto's van prachtige mensen die om het leven zijn gekomen, waar mijn cliënten dagelijks verdriet van hebben.

SCHOUW VAN DE RECONSTRUCTIE

Op 26 mei reed ik naar de schouw van de reconstructie van de MH17 op vliegbasis Gilze-Rijen. Alleen de rechtbank, de procespartijen en enkele journalisten waren aanwezig. Het RBT vertegenwoordigde de nabestaanden. Voor de hangar met de reconstructie van het vliegtuig stond een tent waar de rechtbank de zitting opende. Vervolgens mochten de betrokkenen in diverse rondes de reconstructie bezoeken. De aanblik van het enorme beschadigde vliegtuig was erg indrukwekkend. Helemaal toen ik ‘binnen in het vliegtuig’ stond precies op de plek waar de 298 slachtoffers omkwamen. Dat zorgde

voor een brok in mijn keel. Mijn collega Arlette Schijns legde namens het RBT een verklaring af.

‘We kijken naar de resten van het vliegtuig waarin hun dierbaren de laatste momenten van hun leven hebben doorgebracht. Waarin zij hun noodlot in de ogen keken. Dichter bij de dood van de 298 slachtoffers kunnen we niet komen.’

INHOUDELIJKE BEHANDELING

De inhoudelijke behandeling volgde in juni, een belangrijke mijlpaal. Voor aanvang van de zitting werd ik samen met mijn collega's van het RBT ‘belaagd’ door een zwerm internationale journalisten. Ze vuurden vragen op ons af in het Engels en maakten foto's. Ik antwoordde,

Sander de Lang

per ongeluk nog met zonnebril op, naar mijn beste kunnen en voor ik het wist stonden ze om mij heen. Het was een enigszins potsierlijke binnenkomst. Maar eigenlijk was ik er

acties van de verdediging, had ik ook bewondering voor de manier waarop de verdediging haar taak uitvoerde. Ze ging steeds met een fileermes door het dossier en legde mogelijke

hielden het niet droog. Ik probeerde mijn emoties weg te slikken. Het verhaal van Peter had ik vooraf een paar keer gelezen en dat hielp om de scherpe randjes er af te halen. Toch maakte zijn relaas enorm veel indruk. Misschien omdat ik zelf vader ben van drie jonge kinderen, maar vooral door de indrukwekkende wijze waarop hij het verwoordde. Als RBT hebben we ervaring met trieste zaken en verdriet van cliënten, maar deze emoties waren te groot om weg te drukken. Ik vergeleek het met een uitvaart die tien dagen duurde, omdat er 298 mensen zijn omgekomen.

‘Nog nooit in de Nederlandse geschiedenis spraken zoveel slachtoffers tijdens een strafproces’

ook blij om. Het betekende dat deze zaak weer volop door de internationale media werd gevolgd, in tegenstelling tot de zittingen aan het begin van de coronapandemie.

De eerste twee rijen in de zittingszaal werden bezet door tien advocaten: het RBT en de verdediging. Daarachter twee rijen met journalisten en de nabestaanden achter glas op de publieke tribune. Drie rechters bespraken in drie dagen de belangrijkste stukken uit het dossier. De rechters hadden het dossier goed doorgrond en een overzichtelijke samenvatting gemaakt om de drie hoofdvragen te beantwoorden:

- (1) de vraag of MH17 is neergeschoten door een Buk-raket;
- (2) waar vandaan deze Buk is afgeschoten;
- (3) wat de rol van de vier verdachten is.

De omvang van dit proces is ongekend, zeker als je bedenkt dat de rechters een selectie maakten uit een dossier met meer dan 65.000 pagina's en duizenden foto's, video's en tapesprekken.

DE VERDEDIGING

De verdediging had na de inhoudelijke behandeling aanvullende onderzoekswensen en lichtte die op 24 juni mondeling toe. Hoewel verschillende betrokkenen kritiek hadden op de in hun ogen 'zinloze'

pijnpunten bloot. Hoewel deze mogelijke pijnpunten mijns inziens niet relevant zijn voor beantwoording van de hoofdvragen, werden de procespartijen daardoor wel op scherp gezet. Dat zorgde weer voor een verdere legitimiteit van dit proces, wat ik nog steeds van groot belang vind.

SPREEKRECHT

Maar liefst 104 nabestaanden met verschillende nationaliteiten maakten vanaf 6 september verspreid over tien dagen gebruik van hun spreekrecht. Nog nooit in de Nederlandse geschiedenis spraken zoveel slachtoffers tijdens een strafproces. Vanuit het RBT hebben wij dit maandenlang voorbereid samen met vertegenwoordigers van het OM, de rechtbank, slachtofferhulp en technische ondersteuning. Sommige nabestaanden spraken via videoverbindingen uit Australië, anderen namen een video op.

NOOIT MEER VADERDAG

Op de eerste dag sprak mijn cliënt Peter als zesde. Ik was zenuwachtig. Peter sprak over zijn drie overleden dochters Bente, Fleur en Sophie. Ze overleden toen ze 7, 10 en 12 jaar waren. Peter vertelde wat het verlies van zijn dochters met zijn leven doet. Vaderdag is voor hem een verschrikkelijke dag geworden. Zijn drie dochters werden in wisselende foto's op scherm getoond. Peter en zijn familie

HET REQUISITOR

Het laatste zittingsblok van 2021 was het requisitoir met op de 49ste zittingdag, 22 december, een afronding van het Openbaar Ministerie. Het OM ging uitvoerig in op de impact van deze ramp op de nabestaanden en citeerde daarbij diverse nabestaanden. Volgens het OM is het overduidelijk dat levens zijn verwoest. Daarnaast hebben de verdachten geen enkel berouw getoond voor de dood van 298 onschuldige burgers. Zij hebben volgens het OM zelfs aan het leed bijgedragen door desinformatie te verspreiden. Daar past maar een straf bij: levenslang. Na afloop gaven de nabestaanden bij de nabespreking een ovatie aan de zaaksofficieren. De strafeis voelt als een erkenning van hun leed.

HET VONNIS

In maart van dit jaar zijn twaalf dagen gereserveerd voor het pleidooi van de verdediging, daarna volgt de reactie van het OM en het RBT. Zonder vertraging volgt het vonnis in de tweede helft van 2022. Eind januari diende de klachtenprocedure bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens tegen Rusland. Daarover later meer.'

Wij, als **Advocatenkantoor Rechtdoor**, doen het net even iets anders. En dat blijft niet onopgemerkt. Daarom zoeken we een nieuwe collega.

Je bent **advocaat** met passie voor je vak. **Werkt keihard**. En toch vergeet je niet om daarnaast ook volop te **genieten van het leven...**

Dan zoeken we jou!

Bij ons bepaal je grotendeels zelf waar en wanneer je werkt en heb je een onbeperkt aantal vakantiedagen.

**RECHT
DOOR**

Wil je weten hoe dat er uit ziet? Bekijk dan de volledige vacature op www.rechtdoor.nl/vacatures

Bel voor meer informatie met Carlo: 06 42 883 765.

SCHUITEMAN
ACCOUNTANTS & ADVISEURS

ALS JURIST BIJ SCHUITEMAN

BEHARTIG JE DE BELANGEN
VAN ONZE KLANTEN.
JE ADVISEERT ÉN
ONDERHANDELT BINNEN HET
**ARBEIDS-, ONDERNEMINGS- EN
CONTRACTENRECHT.**

BEKIJK DE VOLLEDIGE VACATURE OP
WERKENBIJSCHUITEMAN.COM

Is uw oude verzekeringskantoor u ontgroeid?

Groeide uw verzekeringskantoor zo groot, dat goede service voor u verleden tijd is? Of wilt u uw polissen toetsen aan de eisen van de moderne tijd? Ron Borgdorff is meer dan 25 jaar het vertrouwde adres voor advocaten, notarissen en vrijgevestigde juristen. **Ouderwetse service, altijd bereikbaar en mét persoonlijke aandacht.**

RON BORGORFF

VAN BOETZELAERLAAN 24H • 3828 NS HOOGLAND • TEL. 033-20 35 000 • INFO@RONBORGORFF.NL • WWW.RONBORGORFF.NL

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA: • BEROEPS- EN BEDRIJFSAAANSPRAKELIJKHEID
• CYBERRISKS- EN DATALEKKEN • ARBEIDSONGESCHIKTHEID • VERZUIM • INVENTARIS

NVSA VOEGT ZICH IN KORT GEDING STIBBE TEGEN OM

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Stibbe heeft een kort geding aangespannen tegen het Openbaar Ministerie en tuchtklachten ingediend tegen landsadvocaat Pels Rijcken wegens structurele schending van het verschoningsrecht. De Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten (NVSA) sluit zich bij het kort geding aan. 'Er is sprake van een bestendige en wijdverspreide praktijk van talrijke misstanden en gebrekkige waarborgen. Dit beeld is uiterst verontrustend en schadelijk.'

Het kort geding en de tuchtklachten zijn een volgende stap in een jarenlange juridische strijd tussen Stibbe en het OM over het verschoningsrecht. Het draait om een strafzaak van het OM tegen de Brabantse vermogensbeheerder Box Consultants, waarbij in 2015 een inval plaatsvond. Advocatenkantoor Stibbe staat de van fraude verdachte vermogensbeheerder bij. Pels Rijcken is sinds 2016 bij de zaak betrokken als juridisch adviseur en advocaat van het OM. Volgens Stibbe hebben het OM en de FIOD moedwillig het verschoningsrecht geschonden door tijdens het onderzoek op uitgebreide schaal vertrouwelijke mailberichten tussen Stibbe en cliënt Box Consultants te hebben gelezen, gekopieerd en gebruikt voor onderzoek. Half januari publiceerden *FD* en *NRC* over deze inbreuken op het verschoningsrecht. Daarvoor al deelde Stibbe zijn zorgen met het bestuur van de NVSA. In een persbericht zegt de NVSA die zorg 'in volle omvang' te delen: 'Uit de stukken volgt een schrikbarend beeld waar het betreft de volgens de stukken gangbare werkwijze van het OM.'

De NVSA heeft uit de stukken geconstateerd dat met geheimhoudersstukken uiterst onzorgvuldig wordt omgegaan. 'Geprivilegieerde mails worden geprint, in voor het onderzoeksteam vrij toegankelijke ordners gedaan en de bewuste stukken

worden niet of niet tijdig vernietigd. Ook wordt er op brede, in ieder geval te brede schaal kennisgenomen van vertrouwelijke geheimhoudersmails. Bovendien blijken geheimhoudersfunctionarissen niet of onvoldoende geschoold te zijn in het herkennen van verschoningsgerechtigd materiaal.'

De vereniging ziet 'alle aanleiding om aan te sluiten bij het door advocatenkantoor Stibbe aangekondigde kort geding'. De NVSA zal daarbij onder andere vorderen dat de Staat het verschoningsrecht eerbiedigt en dat aan de praktijk van de inzet van geheimhoudersambtenaren en geheimhoudersofficieren onmiddellijk een einde komt. Met deze vorderingen wil de NVSA bereiken dat de toets omtrent het verschoningsrecht slechts daar wordt uitgevoerd waar deze thuishoort: 'in het kabinet van de rechter-commissaris.'

Het kort geding dient op woensdag 16 februari bij de rechtbank in Den Bosch.

TUCHTKLACHTEN

De voortstapende kwestie is voor Stibbe-advocaat Daan Doorenbos ook aanleiding geweest om tuchtklachten in te dienen tegen landsadvocaat Reimer Veldhuis, zijn advocatenkantoor Pels Rijcken en een prominente partner, aldus *NRC*. In de tuchtklachten wordt gesteld dat Pels Rijcken de rechter verkeerd heeft voorgelicht en dat het kantoor ten onrechte heeft

geadviseerd dat het OM het verschoningsrecht mocht schenden. Pels Rijcken noemt de klachten in een schriftelijke reactie 'ongefundeerd en nodeloos schadelijk. Wij zullen ons met de kracht van argumenten en met gebruikmaking van correcte informatie tegen deze tuchtklacht verzetten en zien de afwikkeling met vertrouwen tegemoet'. De NOvA zegt in een reactie de afgelopen jaren veelvuldig haar zorgen te hebben geuit over de praktijk rond inbeslagname van verschoningsgerechtigde informatie. 'De werkwijze met een geheimhoudersfunctionaris vanuit de opsporing die de eerste selectie doet, is uitgebreid aan de orde gesteld onder meer in het kader van de advisering over de totstandkoming van het nieuwe Wetboek van Strafvordering. Uitgangspunt is dat derden geen kennis mogen nemen van communicatie tussen een advocaat en zijn of haar cliënt. In de praktijk zijn er nog altijd onvoldoende waarborgen om te garanderen dat dat niet gebeurt.'

De NOvA benadrukt dat de beoordeling of een terecht beroep op het verschoningsrecht is gedaan aan de rechter is. 'Alleen die zou kennis moeten kunnen nemen van de informatie. De berichtgeving onderstreept het belang om te komen tot een nadere normering van het opsporingsonderzoek waarbij (mogelijk) op verschoningsgerechtigde informatie wordt gestuit.'

ADVOCATEN: WET DRAAG- MOEDERSCHAP MOET ER SNEL KOMEN

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Een groeiend aantal kinderen in Nederland komt via een draagmoeder ter wereld.

Juridisch kleven daar talloze haken en ogen aan. Familierechtadvocaten hebben er een stevige kluit aan.

Een baby die zelf naar het consultatiebureau moet bellen, omdat de vader en moeder geen juridisch ouder zijn. *Expats* die al een jaar in een vrijwillige lockdown zitten omdat ze hun kind niet ingeschreven krijgen op de crèche. Twee vaders die voor hun kind zorgen maar er geen medische beslissingen voor mogen nemen. Het zijn enkele praktische maar ingrijpende voorbeelden van situaties waar ouders met een kindje geboren uit een draagmoeder tegenaan lopen. In Nederland kennen we de ‘onwenselijke’ situatie dat de draagmoeder na de geboorte van het kind de juridisch ouder is. ‘Bij iedere zaak en casus moeten we door een soort juridische hoepel springen om het juridisch ouderschap bij de ouders die daadwerkelijk voor het kindje zorgen te krijgen,’ vertelt advocaat Jo-an van der Tol (WENS Familierecht, Amsterdam). ‘Er moeten altijd veel vragen worden beantwoord. Gaat het om een Nederlandse draagmoeder of een buitenlandse draagmoeder? Is ze getrouwd? Is er een eiceldonor? Krijg je in het land waar de draagmoeder vandaan komt een geboortakte en een paspoort?’

Als stellen een zorgvuldig proces hebben doorlopen, lukt het volgens Van der Tol altijd wel om het juridisch ouderschap bij de wensouders

te krijgen. ‘Dan heb ik het over een zaak zonder anonieme donoren en met goede zorg, advocaten en counselors. Maar het probleem in elke zaak is dat een duidelijke weg om te bewandelen ontbreekt. We moeten als advocaten heel creatief zijn.’ In het Burgerlijk Wetboek is niets geregeld over draagmoederschap. Alleen het Wetboek van Strafrecht bepaalt dat vrouwen zich niet openbaar mogen aanbieden als draagmoeder. Ook openbaar zoeken naar een draagmoeder en commerciële bemiddeling zijn verboden. In 2016 kwam de Staatscommissie Herijking ouderschap met adviezen om de regels rond ouderschap en draagmoederschap aan te passen. Door weerstand van verschillende politieke partijen is dat nog niet gebeurd. Wel ligt er inmiddels een wetsvoorstel waarin de aanbevelingen van de commissie zijn opgenomen. De Wet kind, draagmoederschap en afstamming, die oud-minister Sander Dekker voor Rechtsbescherming in april 2020 presenteerde, is voor alle vormen van draagmoederschap en moet meer bescherming bieden aan het kind, de draagmoeder en toekomstige ouders. In het wetsvoorstel staat dat de wensouders vanaf de geboorte van het kind de juridische ouders zijn. De rechter bekijkt vooraf of aan alle voorwaarden voor draagmoederschap is voldaan. Zo moet er bijvoorbeeld een ondertekende draagmoederschapsovereenkomst zijn, mag de draagmoeder ter zitting nog niet zwanger zijn van het kind en moet tenminste één van de wensouders de genetische ouder van het kind zijn. Daarnaast moet de identiteit van degene die zaad of een eicel afstaat op termijn te achterhalen zijn voor het kind. Voordat de draagmoeder en de wensouders een verzoek bij de rechter kunnen indienen voor toestemming, moeten zij voorlichting en counseling volgen. Zo weten alle betrokkenen waar ze aan beginnen. De consultatieperiode van het wetsvoorstel is ruimschoots verstreken en inmiddels ligt er ook een nog

Jo-an van der Tol

niet openbaar gemaakt advies van de Raad van State. ‘Naar verluidt wordt er in het voorjaar van 2022 een nieuwe versie van het wetsvoorstel gepresenteerd,’ aldus Van der Tol. In het regeerakkoord is opgenomen dat de behandeling van voorstellen voor een goede regeling voor draagmoederschap doorgaat. Ook de rechtspraak staat niet stil. Het Hof van Justitie oordeelde vorige maand dat het ouderschap van same-sex-wensouders en daarmee hun kinderen erkend moet worden in alle EU-lidstaten als een ander EU-lidstaat dit heeft erkend. Daarnaast stelde de rechtbank Den Haag vorige maand prejudiciële vragen aan de Hoge Raad over de erkenning van buitenlandse geboortektes van baby’s die zijn geboren uit een draagmoeder en waarop de wensouders als juridisch ouders vermeld staan. ‘Een zeer belangrijke vraag,’ zegt Van der Tol. ‘Dit soort aktes komen steeds vaker voor en het laat zien dat de wetgeving over draagmoederschap er nu echt moet komen. Op dit moment heb ik in mijn praktijk meerdere van dit soort zaken lopen en de ouders en het kind moeten soms wel meer dan twee jaar wachten voordat er duidelijkheid komt over de juridische status van het kind. Het is ook moeilijk uit te leggen dat ouders niet erkend worden als ouders van hun eigen kind, zelfs nadat een buitenlandse rechter er al aan te pas is gekomen.’

DUIDELIJKE KADERS

Er zijn verschillende wegen om met behulp van een draagmoeder een ►

Mindy Mosk

kind te krijgen. Laagtechnologisch draagmoederschap waarbij de draagmoeder de eicel levert, kan bijvoorbeeld met zelfinseminatie. Een ivf-behandeling met een draagmoeder waarbij de wensmoeder de eicel levert (hoogtechnologisch draagmoederschap) is in Nederland sinds 1997 toegestaan onder strikte voorwaarden. Onder meer het VU Medisch Centrum biedt zo'n traject aan voor heterostellen. In 2019 opende kliniek Nij Geertgen in Brabant de deuren en sindsdien staan ivf-trajecten met draagmoeders ook open voor homostellen. Afgelopen augustus werd het eerste kindje geboren uit zo'n traject van twee mannelijke wensouders en een eiceldonor.

Landelijke cijfers zijn niet te geven, maar uit cijfers van het VU Medisch

reden dus om haast te maken met wetgeving,' zegt Van der Tol. Mindy Mosk (De Boorder Familien en Erfrecht Advocaten & Mediators, Amsterdam) beaamt dat. 'Een wet schept duidelijke kaders. Ook dan is procederen nodig maar als je aan alle genoemde voorwaarden voldoet dan weet je dat, als het kind geboren wordt, de wensouder ook direct de juridisch ouder is.'

Ze heeft wel de nodige kritiek op het wetsvoorstel. 'Het toetsmoment voor gerechtelijke toekenning van het ouderschap is voor de conceptie. Wat als na de geboorte blijkt dat het kind toch niet van de wensouders is, maar van de partner van de draagmoeder? Er zijn risico's wanneer het niet helemaal gaat zoals gepland. Hoe gaat een rechter dan toetsen? Daar mag meer aandacht voor komen. Ook is er geen maximumleeftijd opgenomen voor de wensouders en de draagmoeder. Dat heb je wel bij interlandelijke adopties. In de toelichting wordt enkel genoemd dat een hoge leeftijd van wensouders of een jonge leeftijd van de draagmoeder een reden kan zijn om het ouderschap na draagmoederschap af te wijzen. Ik denk dat dat soort discussies nog wel gevoerd gaan worden binnen de politiek. Ook bijvoorbeeld over de

een draagmoeder pas zwanger mag zijn als alles is geregeld en de rechter ernaar gekeken heeft. De doorlooptijden moeten dus echt korter worden. Dat kan, want de Nederlandse zaken zijn geen ingewikkelde juridische procedures. De rechter moet alleen checken of aan alle voorwaarden is voldaan en alle stukken goed zijn ingediend. Alle betrokkenen moeten een goede en zorgvuldige voorbereiding doorlopen.

Volgens Nicoline Veenendaal (Anders Familierecht, Amsterdam) is er in het wetsvoorstel te weinig aandacht voor de eiceldonor. 'In feite is zij degene die het genetisch materiaal aanlevert. Dat is minstens zo belangrijk als de draagmoeder die eigenlijk als logeerbuik fungeert.' Samen met een aantal advocaten die gespecialiseerd zijn in draagmoederschapszaken zorgt Veenendaal ervoor dat de hoogtechnologise draagmoederzaken die via Nij Geertgen lopen juridisch zo stabiel mogelijk zijn. 'Er is in die zaken voor elke partij een advocaat: voor de wensouders, de draagmoeder en de eicelouders. Zolang de wet er nog niet is, zit daar ook nog een regieadvocaat boven. Die neemt veel werk uit handen van de andere advocaten, zoals het voeren van gesprekken met alle ouders en het maken van verslagen en overeenkomsten.' Het maakt niet uit voor welke vorm van draagmoederschap wordt gekozen, uitgebreide overeenkomsten zijn altijd belangrijk, zegt Veenendaal. 'Stel dat de vrucht zich tijdens de zwangerschap niet goed ontwikkelt en er moet worden gesproken over het al dan niet afbreken van de zwangerschap. Daar willen wensouders iets over kunnen zeggen maar uiteindelijk heeft de draagmoeder het mensenrecht om te beschikken over haar eigen zwangerschap en lichaam. Als zij ervoor kiest dat het kindje toch komt dan zijn de kosten voor het kindje nog steeds voor de wensouders, omdat het niet zo kan zijn dat de eigen kinderen van de draagmoeder een financieel nadeel ondervinden van het draagmoeder-

'Er is in die zaken voor elke partij een advocaat: voor de wensouders, de draagmoeder en de eicelouders'

Centrum blijkt dat steeds meer mensen kiezen voor draagmoederschap. Van 2006 tot 2017 werden daar uit een ivf-traject 35 kinderen geboren. In de afgelopen vier jaar werden er al zeventien kinderen geboren. Ook het feit dat de interlandelijke adoptie is stopgezet (zie kader) zorgt ervoor dat de vraag naar draagmoeders toeneemt. Van der Tol ziet dat met eigen ogen in haar praktijk. 'Veel van mijn nieuwe cliënten hebben besloten adoptie te vergeten en de stap naar het draagmoederschap te zetten. Nog meer

ethische vraag hoe vaak een draagmoeder haar lichaam ter beschikking mag stellen.'

Van der Tol vindt het zorgelijk dat de doorlooptijden zo hoog zijn. 'Momenteel duurt een procedure met buitenlandse draagmoeders tot zo'n anderhalf à twee jaar na de geboorte van het kind, omdat je bij de geboorte pas een procedure mag starten. Al die tijd heeft het kind vaak geen bsn-nummer met alle gevolgen van dien. Dat is schrijnend voor de wensouders. In het wetsvoorstel staat dat

schap. Dat is ingewikkelde materie en gaat ver. In de wet worden hier kaders voor geschepd. Zo moeten er een kostenregeling, verzekeringen en juridische bijstand worden geregeld.'

DRAAGMOEDERSCHAPSBANK

Het ministerie van Justitie en Veiligheid wil naast wetgeving ook een afstammingsregister introduceren. Ieder kind moet kunnen weten waar hij of zij vandaan komt, van wie hij of zij biologisch afstamt. Daarom komt er één loket, waar alle beschikbare informatie over identiteit en oorsprong is op te vragen. Nu zijn deze gegevens soms onvolledig en moeilijk te achterhalen.

Een goede ontwikkeling, vinden de familierechtadvocaten. Al komen ze nooit draagmoeders tegen die zeggen: 'Hier is het kind en nu ben ik weg.' 'Er is altijd open contact en dat is in het belang van het kind,' meent Veenendaal. 'Er wordt vaak een keer in de maand samen iets gedaan bijvoorbeeld. Zo kan het kind uiteindelijk achterhalen hoe het is ontstaan. Maar hoe meer duidelijkheid voor de kinderen, hoe beter.'

Mosk vraagt zich wel af hoever je in zo'n register moet gaan. 'Ik zou het goed vinden als er verplicht een bijlage bij de geboorteakte komt met de namen van de draagmoeder, de zaaddonor, de eiceldonor enzovoort. Van meer details ben ik eigenlijk geen voorstander. Ik zou bijvoorbeeld niet zo ver gaan dat er ook halfbroers en halfzussen worden genoemd.'

Verder is het idee dat in de toekomst wensouders en vrouwen die als draagmoeder voor een ander een kind willen krijgen bij één centrale instantie terecht kunnen. Een zogenaamde draagmoederschapbank zonder winstoogmerk. Volgens Veenendaal klinkt het ideaal maar is het in feite een wassen neus. 'We gaan echt niet ineens achthonderd potentiële draagmoeders krijgen. Het is wel goed dat er een organisatie komt die het wat gaat coördineren, een draagmoederexpertisecentrum.'

Van der Tol is wel groot voorstander

van een soort draagmoederschapbank. Zij wil verder gaan dan het plan van Dekker. 'Het voorstel is nu dat het een soort informatiepunt wordt. Het is niet zo dat ze gaan bemiddelen of screenen. In Amerika en Canada heb je commerciële agentschappen die een uitgebreide screening van de draagmoeders doen. Dat werkt heel goed en is belangrijk. Ik weet niet of we in Nederland een cultuur hebben voor dit soort agentschappen maar ik zou het wel aanmoedigen.'

Voor nu wachten de advocaten met spanning af wat het nieuwe kabinet gaat doen. Van der Tol: 'Het wordt

Nicoline Veenendaal

een ethische discussie met een christelijke partij in het kabinet. Ik ben dus heel benieuwd wat er gaat gebeuren.' ■

Misstanden in adoptieland

Het rommelt in adoptieland. Onlangs liet oud-minister Sander Dekker voor Rechtsbescherming weten het onderzoek naar binnenlandse adopties tussen 1956 en 1984 stop te zetten. Het vertrouwen bij afstandsmoeders en kinderen die geadopteerd zijn, is zodanig beschadigd dat er een nieuw onderzoek komt. In de periode tussen 1956 en 1984 stonden duizenden ongetrouwde vrouwen hun kind af, vaak onder grote druk. In januari 2019 kondigde het ministerie van Justitie en Veiligheid een onderzoek aan naar deze periode, omdat steeds meer vrouwen de stilte doorbraken over hoe zij werden gedwongen hun kind af te staan. Het Verwey-Jonker Instituut startte in de loop van 2019 met dat onderzoek, maar op hetzelfde moment opende het ministerie zelf een aanmeldpunt waar veel verwarring over ontstond. Het idee was dat het Verwey-Jonker Instituut zeventig aanmeldingen zou gebruiken voor verdiepende interviews ten behoeve van het onderzoek, maar voor de bijna zevenhonderd mensen die hun ingrijpende verhaal vertelden, was dat vaak niet duidelijk. Een datalek bij het aanmeldpunt en fouten in meerdere gespreksverslagen kwamen daar nog eens bovenop. Wat volgde, was een vernietigend oordeel van de commissie-Finkenauer over de handelwijze van het ministerie. Een herstart van het onderzoek was volgens Dekker de enige oplossing. De minister schreef in november aan de Tweede Kamer 'er vertrouwen in te hebben dat we met het nieuwe onderzoek een nieuwe start kunnen maken en daarmee het vertrouwen dat is geschaad kunnen herstellen'. Naar verwachting informeert de nieuwe minister voor Rechtsbescherming, Franc Weerwind, de Tweede Kamer op korte termijn over hoe de nieuwe onderzoekscommissie eruit gaat zien.

Interlandelijke adoptie

Ook interlandelijke adoptie ligt onder vuur. In februari vorig jaar besloot Dekker alle interlandelijke adopties op te schorten. Reden was het rapport van de commissie-Joustra over de rol en verantwoordelijkheid van de Nederlandse overheid bij interlandelijke adoptie van kinderen in tenminste de periode 1967-1998. Er kwamen structurele, ernstige misstanden gedurende vele jaren aan het licht. Zo was er sprake van vervalsing van documenten, kinderhandel, fraude en corruptie. Veel kinderen zijn daarvan de dupe geworden en het is niet uit te sluiten dat deze misstanden zich ook in het huidige systeem voordoen. Er is geen termijn gegeven voor de opschorting. Een nieuw kabinet zal een definitief standpunt moeten innemen over de toekomst van internationale adopties, aldus Dekker. 'Aanpassingen in het stelsel kunnen leiden tot minder risico,' zei hij in juni in een online gesprek met belangengroepen. 'Maar er moet eerst heel secuur worden gekeken naar de toekomst van buitenlandse adoptie. Daarbij staat het belang van het kind voorop.'

In het regeerakkoord is opgenomen dat bij de behandeling van voorstellen voor een goede regeling voor draagmoederschap ook het rapport over interlandelijke adoptie in het verleden (commissie-Joustra) wordt betrokken.

ZO, DAT GAAT SNEL!

DIE IS KLANT BIJ RECHTSORDE

Dé snelste zoekmachine voor de beste juridische en fiscale professionals van Nederland. Ben je op zoek naar relevante informatie, geordend en overzichtelijk gepresenteerd? Sneller vinden wat je nodig hebt, zodat je verder kunt met je werk?

Rechtsorde is een supersnelle zoekmachine, die je in een oogwenk brengt naar de documenten die je nodig hebt als advocaat, jurist of fiscalist.

Nieuwsgierig?

VRAAG NU EEN GRATIS DEMO AAN VIA [RECHTSORDE.NL/DEMO](https://rechtsorde.nl/demo)

DWANGSOM STOK ACHTER DE DEUR BIJ CCV

Advocaten die dit jaar weigeren hun CCV-aangifte in te vullen, kunnen een dwangsom van 3.000 euro tegemoet zien. De lokale dekenen gaan medewerking aan deze verplichting bestuursrechtelijk afdwingen.

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Advocaten krijgen jaarlijks in januari van hun lokale deken het verzoek de CCV in te vullen. De orde kan op grond van die gegevens controleren of ze in het voorgaande jaar bijvoorbeeld hebben voldaan aan de verplichtingen omtrent PO-punten, aansprakelijkheidsverzekering en inschrijving in het rechtsgebiedenregister.

‘Het dekenberaad heeft besloten dit jaar voor het eerst bestuursrechtelijk te handhaven als advocaten geen gehoor geven aan het verzoek om deel te nemen aan de collectieve gegevensuitvraag,’ laat Maaike Bomers, deken van de orde van advocaten Gelderland, weten namens het dekenberaad.

Dat besluit kon eigenlijk niet uitblijven, zegt Bomers. ‘In het evaluatierapport over de Wet positie en toezicht advocatuur heeft het onderzoeksbureau Pro Facto gezegd dat de dekenen er verstandig aan doen om bestuursrechtelijk te gaan handhaven.’

De bestuursrechtelijke handhaving wordt uniform opgepakt. Volgens Bomers willen de dekenen in hun toezicht meer gaan differentiëren, via de zogeheten tweewegenleer.

‘In de toekomst zullen overtredingen waarvoor de wet de mogelijkheid van bestuursrechtelijke handhaving biedt, in beginsel ook langs die weg worden gehandhaafd. Hoewel ook de weg naar de tuchtrechter openstaat, willen we die daar in beginsel niet meer mee belasten. De advocaat heeft de mogelijkheid om een be-

stuursrechtelijk handhavingsbesluit door de bestuursrechter te laten toetsen aan de hand van beginselen als proportionaliteit, evenredigheid en *détournement de pouvoir*.’

Voorheen werd medewerking wel afgedwongen via de tuchtrechter, met een dekenklacht, licht adjunct-secretaris François van Vloten van de Limburgse orde toe. ‘Het voordeel is dat we nu een drietrapsraket hebben. Eerst sturen we een rappel, daarna een voornemen en vervolgens pas de last onder dwangsom. We gaan mee in de vaart der volkeren. Ook andere toezichthouders handhaven bestuursrechtelijk.’

De andere aanpak van het dekenberaad komt voort uit de uitbreiding van artikel

5:20 Awb, vorig jaar juli, met een derde lid. De dwangsom is een vast bedrag, van 3.000 euro. ‘Dat is een behoorlijk bedrag, maar je moet ook nogal wat hebben verzuimd, wil je die opgelegd krijgen. Het gaat ons er niet om zo veel mogelijk dwangsommen op te leggen. We willen graag de gegevens zo compleet mogelijk in bezit krijgen, zodat we goed toezicht kunnen uitoefenen,’ aldus Van Vloten.

Bomers benadrukt dat de dwangsom alleen in beeld komt wanneer de CCV niet is ingevuld. ‘Als iemand de CCV wel heeft ingestuurd, maar niet heeft voldaan aan alle verplichtingen, dan

wordt dat nog niet bestuursrechtelijk gehandhaafd.’

Het dekenberaad gaat een algemene bezwaarschriftencommissie in het leven roepen, waar advocaten terecht kunnen die bezwaar tegen de last onder dwangsom willen aantekenen. Van Vloten: ‘Daar komen externe deskundigen in, die nog eens gaan kijken of de dekenen de goede beslissing hebben genomen. Advocaten die bezwaar aantekenen, kunnen daar hun zegje doen. De commissie brengt vervolgens advies uit, waarna de deken een besluit neemt.’

Bomers en Van Vloten verwachten dat uiteindelijk slechts enkele

‘Het gaat ons er niet om zo veel mogelijk dwangsommen op te leggen’

advocaten door middel van een dwangsom tot medewerking moeten worden gedwongen. ‘Goed beschouwd verandert er voor advocaten nauwelijks iets. De CCV is gelijk aan andere jaren.’

Later dit jaar volgen nog twee ‘collectieve uitvragen’, de Wwft-vragenlijst en de financiële kengetallen. Ook bij die uitvragen zal bestuursrechtelijk worden gehandhaafd. Daarnaast wil het dekenberaad ook bestuursrechtelijk handhaven als advocaten niet voldoen aan enkele vereisten in de Wwft, namelijk het behalen van opleidingspunten en het al dan niet hebben van risicobeleid.

COMMERCIEËLE WERELDVERBETERAARS

DOOR / ERIK JAN BOLSIUS BEELD / MARTIJN GIJSBERTSEN

PGMBM is een snelgroeïende internationale specialist in massaclaims. De Amsterdamse vestiging krijgt in hoog tempo vorm.

De entree van het PGMBM-kantoor ziet er niet uit als die van een doorsnee advocatenkantoor. Achter de antieke gevel van het grachtenpand, om de hoek bij de Amsterdamse 9 Straatjes, zit een hip kantoor met dito koffiebar. In de kelder is een gym en er staan elektrische VanMoof-fietsen klaar voor ritjes in de stad. PGMBM huurt een verdieping in het pand waar ook een gamebouwer en een reclamebureau in zitten. Begin januari werken er drie vaste advocaten, een kantoordeur en een aantal paralegals en legal counsels, en er wachten nog zestien werkplekken op nieuwe gebruikers. 'Er komt dit jaar zeker nog een aantal vaste collega's bij en we hebben ruimte voor teams van de buitenlandse kantoren,' verklaart kantoordeur Marc Boelens (53) de lege werkplekken. Hij heeft deze eerste maanden veel verschillende klussen op zijn bord, soms ook letterlijk. 'Nieuwe collega's werven, een lamp in elkaar sleutelen, computerschermen neerzetten, veilig internet regelen, de administratie opzetten, het kantoor

inrichten en zorgen dat iedereen direct aan de slag kan.' Dat hoort bij de start-up die ze zijn, vertelt hij enthousiast. 'Ik ga niet voor elke klus een mannetje inschakelen.' Naast Boelens zijn alleen associate Olga van Erp Taalman Kip en partner Tony Vermeulen aanwezig. De andere partner, Marc Krestin, zit op dit moment in Parijs en twee paralegals en een legal counsel zitten in Brazilië, om ter plaatse mee te werken aan de milieuzaken waarover het kantoor procedeert. Een van die procedures gaat over schade van een zoutmijn van het petrochemische bedrijf Braskem. De zaak wordt voor de Nederlandse rechter gebracht, omdat het bedrijf ook hier vestigingen heeft. Een andere grote zaak van PGMBM gaat over het instorten van de Marianadam, de grootste milieuramp in Brazilië en de advocaten procederen ook tegen Volkswagen over Dieseldgate. Tegen British Airways is recent een zaak over een groot datalek geschikt. Steeds staan ze de eisers bij. De focus op slachtoffers van een milieuramp, kartelschade of medische

fouten moet een omslag zijn voor de Nederlandse advocaten van het kantoor. Zij komen allemaal van grote Zuidas-kantoren en stonden daar meestal voor de rechter gedaagde multinationals bij. Partner Marc Krestin (39) vertelt dat hij juist is overgestapt vanwege de maatschappelijk verantwoorde zaken waarmee het kantoor zich onderscheidt. 'Dit kantoor wil de goede zaak nastreven en mensen die het nodig hebben toegang tot de rechter geven. Er komen hier mensen werken met een goede opleiding bij grote internationale kantoren, die gaandeweg iets anders willen dan het commerciële werk voor de grote bedrijven, ze zoeken iets extra's.' Dat geldt ook voor collega Tony Vermeulen (40), die eerder bij Loyens & Loeff in de commerciële procespraktijk werkte. 'Ik vind kartelschadezaken en massaclaims juridisch interessant. Als advocaat moet je allebei de kanten kunnen verdedigen, maar als je de eiser bijstaat, moet jij het verhaal maken. Je moet aanwijzen wie jouw schade heeft veroorzaakt, het hard maken en onderbouwen.'

Krestin vult hem aan: 'Als eiser moet je je door de procedurele tactiek van de wederpartij heen worstelen, en de oude hoofdregel gaat nog steeds op: wie stelt, bewijst. Dus het is een *uphill battle* en de grote bedrijven worden door de meest gerenommeerde advocaten bijge-

PGMBM

Wie: drie advocaten, een legal counsel, drie paralegals.

Waar: Amsterdam.

Hoe: 'Group litigation dedicated to environmental and social justice'.

‘Sla de krant
maar open en je
ziet dat bedrijven
toch weer de fout
zijn ingegaan’

staan.’ Dus zullen de advocaten van PGMBM regelmatig hun oud-collega’s ontmoeten in de rechtszaal. Prima, stelt Vermeulen: ‘Ik heb echt alleen maar positieve reacties gekregen toen ik deze overstap maakte. Een goede advocaat wil ook dat de wederpartij goed is. Wij willen een geduchte speler worden, waarvan de wederpartij weet dat als wij erbij zitten, dat het dan een serieuze zaak wordt.’

Op de vraag of hun geweten is gaan knagen in hun werk voor de grote *corporates* vertelt Krestin over zijn fascinatie voor internationaal recht, mensenrechten en klimaatzaken, maar: ‘We zijn ook nu nog zakelijke dienstverleners en als je daarmee ook de wereld net iets schoner, fijner en veiliger kunt maken, geeft dat voldoening. Maar als advocaat blijven we onafhankelijk en moeten we ons niet vereenzelvigen met de cliënt.’ Vermeulen hierover: ‘Goed procederen is onze manier om de wereld iets te verbeteren. Het civiele aspect van handhaving is belangrijk om te zorgen dat bedrijven hun zaakjes op orde hebben.’

WINDMOLENS

Beide partners vertellen hoe een zaak binnenkomt, met als voorbeeld de doorgebroken dam in Brazilië, de zaak achter de internationale groei van het kantoor. Vermeulen: ‘De ramp staat vast, de veroorzaker is bekend, en er is een grote groep eisers. Dan kijken we of de zaak kans van slagen heeft, bij welke rechter dit moet spelen en hoe we het insteken.’ De kritische selectie van zaken is belangrijk, stelt hij, want: ‘Wij zijn een onderneming, dus we houden het niet lang vol om tegen windmolens te vechten.’ Krestin: ‘In Nederland is het voor gedupeerden steeds makkelijker om schade te verhalen dankzij de recent ingevoerde Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (WAMCA). Onze rechtspraak is van hoog niveau, dus hier procederen is een zinvolle investering. Er zijn steeds meer financiers van massaclaims, denk aan private equity, hedgefonds, dedicated funders of verzekeraars die willen investeren in gerechtelijke procedures.’ Maar werken de advocaten, hoe edel hun doelen wellicht ook zijn, niet

mee aan een groeiende claimcultuur? Vermeulen: ‘De realiteit is dat we nodig zijn. Sla de krant maar open en je ziet dat bedrijven toch weer de fout zijn ingegaan. De overheid haalt geen schadevergoeding voor de individuele slachtoffers, dat doen wij wel.’ Ook associate Olga van Erp Taalman Kip (30), die werd opgeleid bij Baker McKenzie en bewust voor PGMBM’s sociale insteek koos, vindt niet dat het kantoor een claimcultuur voedt. ‘Ik sta juist erg achter de zaken die we voeren. Overheden hebben door de globalisering steeds minder antwoord op wangedrag van grote bedrijven. Sommige bedrijven hebben zoveel omzet en bieden daarmee zoveel belastinginkomen en werkgelegenheid, dat er toch vaker een oogje wordt toegeknepen. En echt niet alleen in arme landen. Met een claim kun je bedrijven ter verantwoording roepen, want ze zien iets pas als een probleem als er financieel iets aan de hand is. Met een massacclaim bereik je in een keer iets voor een grote groep mensen.’

GEZIEN

JURIDISCH DOOR / LEX VAN ALMELO TOUWWTREKKEN OM KRIMSCHATTEN

In de documentaire *The Treasures of Crimea* brengt Oeke Hoogendijk het juridisch getouwtrek tussen Oekraïne en Rusland over de kunstschaten van de Krim in beeld. Pikant onderdeel is de wrakingsprocedure van mr. Duco Oranje.

Na afloop van de expositie weet de directeur van het Allard Pierson Museum niet aan wie hij de geleende kunstschaten moet teruggeven omdat Poetin de Krim heeft ingelijfd. Hij laat de rechter beslissen of dat de Staat Oekraïne is dan wel de vier Krim-musea. Hoogendijk maakt geen geopolitieke thriller van de docu, maar kiest vooral het perspectief van de archeologen en de museumdirecties. Daardoor lijkt het logisch dat de kunstschaten teruggaan naar de Krim en de musea. De rechtbank en het gerechtshof wijzen de schatten echter toe aan Oekraïne. De documentairemaakster heeft de rechtspraak in deze kwestie ervaren als 'dramatisch willekeurig en onkundig', zegt zij achteraf. De indruk dat rechters en raadsheren 'maar wat doen' komt ook voort uit het gebrek aan medewerking van de rechtbank en het hof: niemand wilde voor de camera iets zeggen. Daardoor ligt het zwaartepunt van de film bij de archeologen, de museumdirecties en de advocaten. Maarten Sanders en Gert-Jan van den Bergh (Bergh Stoop & Sanders) treden op voor Oekraïne, Mariëlle Koppenol-Laforce en Rob Meijer (Houthoff)

vervangen in hoger beroep advocaat Michiel van Leeuwen (Boonk Van Leeuwen). Voor juristen is het meest pikante onderdeel van de docu de wraking van hofvoorzitter Duco Oranje. Omdat Oranje tijdens de eerste wrakingsprocedure zes onwaarheden debiteert, lukt het Sanders en Van den Bergh in tweede instantie Oranje te wraken. De wrakingskamer heeft niet onderzocht of Oranje de onwaarheden opzettelijk opdiste. (Zie ook *Advocatenblad* van 17 december 2020, 'Vergissingen of leugens?') Eén van de onwaarheden is te zien en te horen in de documentaire op het moment dat Oranjes vroegere samenwerking met Koppenol en Meijer aan de orde komt. Volgens Koppenol is 'die intensieve samenwerking' ruim negen jaar voor de behandeling van deze zaak beëindigd. Maar Oranje, die niet in beeld wilde, zegt: 'Maar nogmaals, de stelling dat ik intensief zou hebben samengewerkt met Meijer en Koppenol is niet juist. Ik heb helemaal niet met ze samengewerkt, laat staan intensief.' De advocaten van Oekraïne zien dit als bewijs voor liegen. Mariëlle Koppenol, die inmiddels geen advocaat

meer is, laat desgevraagd weten: 'Het is duidelijk dat Oranje en mr. Meijer en ik een andere interpretatie hebben van onze ontmoetingen jaren geleden. Wij meenden dat je het een intensieve samenwerking kon noemen.'

Het gerechtshof Amsterdam, dat na de wraking een intern gesprek voerde met Oranje, vindt de documentaire bij gebrek aan hoor en wederhoor 'eenzijdig' en onderstreept dat de wrakingskamer de leugens niet heeft vastgesteld. Volgens het hof heeft Oranje zich slechts vergist in een jaartal.

De documentaire is begin maart te zien in de filmhuizen, onder voorbehoud van coronaregels.

TOEKOMST-MUZIEK

Op 3 mei 2021 werd Fred Hammerstein 75 jaar. Tien jaar geleden nam hij afscheid van de Hoge Raad na een rijke carrière binnen de rechterlijke macht. Tijd om hem te huldigen met een vriendenbundel, vonden Rob van Gestel en Jan Vranken.

Hammerstein heeft volgens Van Gestel en Vranken een unieke bijdrage geleverd aan het recht in theorie en praktijk. In *Recht en rechtspraak vanaf 2040* (Boom juridisch, 2021) kijken de auteurs, onder wie Geert Corstens en Floris Bakels, vooruit. Hoe ziet het recht in 2040 of 2050 eruit? De gedachte was om te reflecteren op hoe met name de rechtspraak er anders uit zou kunnen zien tegen die tijd. Welke invloed hebben algoritmen en artificiële intelligentie vermoedelijk tegen die tijd? Hoe ziet – mede als gevolg daarvan – het bewijsrecht er dan uit? Bestaat het hoger beroep nog of is meer geprofessionaliseerde en beter ondersteunde rechtspraak in twee in plaats van drie instanties de norm? Is het geheim van de raadkamer eigenlijk nog wel van deze (toekomstige) tijd of zal ook de Hoge Raad overschakelen op een motiveringsstijl waarin *dissenting opinions* mogelijk zijn? Een interessante bundel met vernieuwende ideeën over de rechtspraak in de toekomst.

COLUMN

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Mr. X geeft geheim adres prijs

Soms moet je iets voor je cliënt geheimhouden. Maar moet er sowieso een gelijktijdige kopie van de dagvaarding naar de advocaat van de wederpartij?

Het was geen gezellige boel op de galerijflat. De cliënt van mr. X werd belaagd door buurman R. Maar meneer R was juist bang voor de cliënt van mr. X, die hem in het verleden had bedreigd. Mr. X sommeerde meneer R om te stoppen met dat belagen. Toen meneer R verhuisde, achterhaalde mr. X via de gemeente zijn nieuwe adres, en schreef hem dat hij aansprakelijk was voor de schade die zijn gedrag bij zijn cliënt had veroorzaakt. Meneer R wilde mr. X vragen waar het over ging, maar kreeg hem niet zelf te pakken. Hij sprak herhaaldelijk met medewerkers van het kantoor en drong er bij hen op aan dat mr. X zijn adres geheim moest houden voor zijn cliënt, vanwege die eerdere bedreiging. Hij mailde dat ook nog eens, en liet zijn adres bij de gemeente als 'geheim adres' registreren. Ook vroeg hij om de correspondentie aan zijn advocaat te sturen. Maar mr. X liet een dagvaarding met daarin het adres van meneer R rechtstreeks aan hem betekenen en stuurde een kopie naar zijn eigen cliënt: wég geheim adres. De advocaat van meneer R kreeg van de dagvaarding geen kopie. Meneer R klaagt bij de Raad van Discipline Amsterdam. Die is het met meneer R eens dat mr. X het adres niet aan zijn cliënt had mogen

bekendmaken. Mr. X moest toch echt hebben geweten dat meneer R daar vanwege concrete zorgen bezwaar tegen had.

Mr. X' verweer dat in een dagvaarding het adres van de gedaagde moet staan, ging niet op: er zijn andere mogelijkheden. Mr. X had niet de zorgvuldigheid betracht die van een bekwaam en redelijk handelend advocaat mag worden verwacht. Meneer R klaagde ook dat mr. X gedragsregel 25 had overtreden door de aansprakelijkstelling en de dagvaarding niet naar zijn advocaat te sturen, terwijl hij door een akkefietje van twee jaar eerder wist dat meneer R er een had.

Ook daarin krijgt meneer R van de tuchtrechter gelijk. Wat betreft de dagvaarding herhaalt de raad de op 10 september 2021 gekozen lijn: als de wederpartij een advocaat heeft, mag je alleen rechtstreeks dagvaarden als er gelijktijdig een kopie naar de advocaat gaat. Ratio: niet overrompelen. Dit in tegenstelling tot de Raad van Discipline Arnhem-Leeuwarden, die op 1 maart 2021 juist oordeelde dat een gelijktijdige kopie niet hoeft, gezien de bijzondere waarborgen waarmee een dagvaarding is omkleed. Mr. X krijgt een berisping, maar kan nog in beroep (ECLI:NL:TADRAMS:2021:295).

DAS IMPORT

PREMIUM MERKDEALER OCCASIONS

Veel geïmporteerd:

Das Import is een zelfstandige en onafhankelijke organisatie die bemiddelt bij aanschaf en import van auto's uit voornamelijk Duitsland en is geen merkhouder van voornoemde merken.

JONGE AUTO'S, RECHTSTREEKS VAN DE MERKDEALER

ZORGELOOS & BETROUWBAAR

Das Import is sinds 2005 hét vertrouwde adres voor jong gebruikte occasions van officiële merkdealers uit Duitsland. Van Mini tot Ferrari, elektrisch tot benzine.

- ✓ Aanzienlijke besparing
- ✓ Groot aanbod van jonge occasions
- ✓ Europees geldende fabrieksgarantie
- ✓ Financial lease & inruil mogelijk

VIDEO WERKWIJZE

Scan de QR code en bekijk onze **bedrijfsvideo** met een uitleg van onze werkwijze

Kies uit meer dan 200.000 Duitse merkdealer auto's

www.dasimport.nl

088 - 088 3777 | info@dasimport.nl

JUBILEUM 2022 DOOR / JOOST NAN

VIJFTIG JAAR ADVOCaat

Op 28 januari staat de Dordtse Piet Gilhuis vijftig jaar onafgebroken op het tableau. Hij denkt nog niet aan stoppen, noteert oud-stagiair Joost Nan.

Decennialang hield Piet Gilhuis (76) kantoor aan de Spuiboulevard, maar tegenwoordig deelt hij een kantoor met een architectenbureau aan de kade van de Oude Maas. Uitkijkend op de schepen die voorbijvaren, meldt Piet desgevraagd dat hij nog niet aan stoppen denkt. 'Nu doe ik nog volop mee aan de maatschappij,' zegt hij monter. Wel vindt hij de huidige rechtspraktijk, zelfs in het kleine arrondissement Dordrecht, wat onpersoonlijker geworden. 'Vroeger wist je meer van elkaar. Door de fysieke rolzittingen had je meer onderling contact met advocaten en leerde je ze beter kennen.'

Ook het contact met de rechterlijke macht verliep informeler. 'Als je verlov nodig had om beslag te leggen, ging je naar de president thuis en werd je door de president desnoods op zondag gewoon in diens achtertuin ontvangen. Hij tekende dan in zijn korte broek.' De Rechtspraak en de orde zijn veel meer bestuurders en minder persoonlijk geworden, wat hem maar matig zint. 'Al die ordecontroles vandaag de dag, je wordt niet meer direct vertrouwd als advocaat, terwijl je toch beëdigd bent. En de organisatie van de Rechtspraak is voor een advocaat diffuus geworden. Rechters spelen organisatorisch niet meer hun onafhankelijke rol, zoals vroeger.'

Na een studie rechten aan de VU in Amsterdam van 1965-1971 – 'Ik moest van mijn vader het alfapakket kiezen en dus bleef er niet zo veel keuze over' – koos Piet

ervoor advocaat te worden vanwege het dienstverlenend karakter van het beroep en de uitdaging erin om naar oplossingen te zoeken en die te vinden. Hij werd in Dordrecht advocaat-stagiair bij het kantoor van zijn schoonvader Jaap van der Steenhoven. Binnen het kantoor, dat toen Aalders van der Steenhoven heette (later Ten Holter Van Nispen Gilhuis), werd jhr. mr. Occie van Nispen tot Sevenaer zijn patroon. De verzuiling in Dordrecht deed toen nog zijn werk. 'Wij kregen de protestanten en de roomsen gingen naar Knüppe (het latere AKD, red.)' Als stagiair startte Piet met een algemene praktijk, waaronder strafrecht en (oud) familierecht. Daarna legde hij zich toe op de commerciële en insolventiepraktijk. In 1986 begon hij zijn eigen kantoor. Op het hoogtepunt telde het kantoor

twaalf advocaten. Als patroon had hij in de loop der jaren zo'n zestien stagiairs, die hij met veel plezier de kneepjes van het vak leerde. De jonge aanwas hield het kantoor ook 'jong en creatief'. Als curator bracht Piet enkele belangrijke arresten van de Hoge Raad op zijn naam, waaronder de Gilhuis-hypothese over de benadeling van schuldeisers (*NJ* 2001/654, Diepstraten/Gilhuis).

Van pensionering wil Gilhuis voorlopig nog niet weten. En dat hoeft ook helemaal niet. Hoewel hij geen nieuwe faillissementen meer krijgt (toen hij 68 was, vond de rechtbank hem te oud), moet hij er nog drie afwikkelen en weet men hem nog wel te vinden voor nieuwe zaken. Zijn vrouw Cocky, die sinds 1986 de financiën doet, ziet hem – ongetwijfeld naar beider tevredenheid – nog elke dag naar kantoor gaan.

SLAPELOZE

Het werk loslaten is niet altijd gemakkelijk. Sommige zaken zijn zo complex of emotioneel dat je er wakker van kunt liggen.

NACHTEN

DOOR / NATHALIE DE GRAAF BEELD / MARTIJN GIJSBERTSEN

‘IK ZIT NOG STEEDS MET DEZE ZAAK IN MIJN MAAG’

Loïs Lok (29, Van Barneveld Advocaten, Oosterbeek) kon niet slapen toen ze een kort geding moest aanspannen tegen een vrouw van wie de dochter net was overleden. ‘Was ik in het belang van cliënt te ver gegaan?’

‘**H**oe kun jij ’s nachts slapen? snauwde de wederpartij naar me toen we voor overleg de gang op werden gestuurd. Ik had een kort geding aangespannen namens mijn cliënt, de ex van mevrouw. Niet, dacht ik bij mezelf. Ik had die nacht geen oog dichtgedaan. Maar ik liet niets merken. ‘Ik ben hier niet van gediend, mevrouw,’ antwoordde ik rustig. ‘Laten we weer naar binnen gaan.’

Mijn cliënt en zijn ex-vrouw hadden twintig jaar geleden een ware vechtscheiding beleefd. Zijn twee dochters had hij sinds hun kindertijd niet meer gezien. Volgens cliënt had hij zich in hun belang teruggetrokken omdat de gemoederen zo hoog opliepen. Met één van zijn dochters had hij sinds een paar jaar weer contact. Stiekem. En zo hoorde hij in 2019 dat zijn andere dochter aan anorexia leed en die in september in een hospice was opgenomen. Op 1 oktober overleed ze. Cliënt vermoedde dat hij na

het overlijden van zijn dochter geen afscheid van haar mocht nemen en zo kwam hij op 30 september bij mij. Natuurlijk probeer je als advocaat eerst te overleggen. Mevrouw deed een voorstel, maar cliënt wantrouwde dit. ‘Waarschijnlijk is mijn dochters as op dat moment al lang uitgestrooid,’ zei hij. Ik kon niet anders dan een kort geding aanspannen en mevrouw dagvaarden. Er was immers haast bij geboden, op 4 oktober was vermoedelijk de uitvaart. Die nacht kon ik niet slapen. De dochter lag boven op haar eigen kamer opgebaard. Ik stelde me de gezinswoning voor waar mevrouw woonde en het moment dat de deurwaarder aanbelde met de dagvaarding. In mijn gedachte zag ik haar breken. Dit kon ze er waarschijnlijk niet bij hebben. Dat bleek ook het geval. Ze verhief haar stem toen ze me aansprak, daar op die gang. Ik kon niet anders dan het begrijpen. Blijkbaar ga ik erg ver in het belang van mijn cliënt, bedacht

ik op dat moment. Ik was net een jaar beëdigd en alles was nog nieuw voor me. Ik had die ochtend toen ik naar de rechtbank reed al opgezien tegen de confrontatie met de vrouw. Dit soort dingen leer je niet tijdens je studie rechten: hoe je hiermee om moet gaan. Aan de andere kant: mijn cliënt begreep ik ook. Hij was haar vader. Waarom zou hij in hemelsnaam geen afscheid mogen nemen?

Tot op de dag van vandaag zit ik met deze zaak in mijn maag. Mijn cliënt heeft geen afscheid mogen nemen van zijn dochter, geen as gekregen om in een kettinkje te doen en afgelopen maart kwam de uitspraak dat hij waarschijnlijk nooit iets tastbaars van haar zal krijgen, zelfs geen armbandje. Mijn cliënt is wel gehoord, maar er is niet écht naar hem geluisterd, zoals uit de onderbouwing van het vonnis blijkt. Het voelt onrechtvaardig en dat frustrereert. En als ik me als advocaat al zo voel, hoe moet mijn cliënt zich dan voelen? ▶

‘IK KON HET HOE DAN OOK NIET GOED DOEN’

Jan-Jesse Lieftink (42, Bureau TBS Advocaten) had slapeloze nachten van de strafzaak tegen zijn cliënt Michel B. De zaak verwierf landelijke bekendheid als ‘TBS-moord’ en ‘Rode Klif moord’. ‘Ik bracht een concept Inspectierapport in de openbaarheid en toen brak de hel los. Dat deed iets met me.’

‘Mijn cliënt, tbs’er Michel B., werd in mei 2019 samen met een medeverdachte aangehouden voor de moord op een 72-jarige man uit Lelystad. De ophef was groot: functioneerde het tbs-systeem nog wel? En wat deed dit met de positie van minister Dekker? Kort daarvoor speelde nog de zaak van Anne Faber. Tijdens de rechtszaak bekende cliënt samen met de medeverdachte de 72-jarige man om het leven te hebben gebracht. Hij vroeg de rechtbank hem opnieuw een gedwongen tbs-behandeling op te leggen, want dat had hij naar eigen zeggen nodig. Volgens cliënt waren er tijdens de behandeling door de tbs-kliniek fouten gemaakt. Hierop vroeg ik de Inspectie van Veiligheid en Justitie, die bezig waren met een onderzoek naar het tbs-traject van cliënt, de uitkomsten van dit onderzoek reeds in de conceptfase te verstrekken. Vrij snel werd mij namelijk duidelijk dat zij hun definitieve rapport niet klaar

zouden hebben voor de inhoudelijke zitting bij de rechtbank. Ik gaf direct aan dat ik dit rapport, dat onder embargo was, wellicht ter zitting zou indienen als dat in het belang van mijn cliënt was. De inspectie stemde toe. De conclusies in het rapport waren zó schokkend – zo was er bijvoorbeeld onvoldoende toezicht geweest op mijn cliënt tijdens zijn verlof waardoor hij in contact kon komen met de medeverdachte – dat ik het rapport voorafgaand aan de zitting heb ingediend bij de rechtbank. Ik heb ook tijdens de zitting uit het rapport geciteerd met als doel dat aan cliënt een fors lagere gevangenisstraf zou moeten worden opgelegd. Deze citaten verschenen vervolgens in de media. En toen brak de hel los. In de tbs-wereld werd met walging over mijn handelen gesproken. Het vertrouwen in mij als advocaat werd zelfs ter discussie gesteld. Door de betrokken tbs-kliniek werd een klacht ingediend bij de deken. En dat terwijl ik

voor mijn gevoel júst zo zorgvuldig was geweest. Ik had hier slapeloze nachten van gehad: moest ik het rapport wel of niet indienen? Het was zo’n dilemma voor me geweest. Met mijn kantoorgenoot met wie ik de zaak deed, had ik hierover zeer uitgebreid gesproken. Conclusie: ik kon het hoe dan ook niet goed doen: of ik benadeelde cliënt door het rapport niet in te brengen of ik benadeelde de tbs-kliniek door het wel te doen. En als advocaat dien ik in dit geval maar een belang en dat is dat van de cliënt. De zaak had ondertussen te veel van me had gevraagd. Ik kreeg last van ademhalingsproblemen en benauwdheid. Ik ben uiteindelijk drie maanden overspannen geweest. Wat mij het meest steekt, is dat ik naar eer en geweten gehandeld heb. De klacht is uiteindelijk niet doorgezet, maar als je op deze wijze bejegend wordt door een sector die je altijd verdedigd hebt, dan doet dat iets met je als mens.’ ▶

‘SOMS STAAT EEN WIEGJE OP DE VERKEERDE PLEK’

Nina van Amsterdam (35, Claves Advocaten) doet regelmatig uithuisplaatsingen. Eén zaak raakte haar zo, dat ze er wakker van lag. ‘Dit gun je niemand.’

Nina, huilde en schreeuwde het meisje door de telefoon. Ik ben net bevallen en ze hebben m'n kind van me afgenomen. Wat moet ik doen? Ze was volledig over haar toeren. Uithuisplaatsingen zijn altijd heftig, maar dit telefoontje raakte me enorm. Niet alleen is dit één van de meest afschuwelijke dingen die een moeder kan overkomen, maar ik had ook een klik met het stel. Een paar dagen daarvoor had ik cliënt, de vriend van het meisje, tijdens een piketdienst in de politiecel opgezocht. Het was 2017. Meneer werd ervan verdacht een huis te hebben gekraakt. Een tuinhuisje welteverstaan. Al snel kwam het verhaal eruit. Hij en zijn vriendin hadden het huisje gekraakt omdat het meisje hoogzwanger was. Over twee dagen zou ze bevallen. Ze was niet langer welkom in de daklozenopvang vanwege haar zwangerschap en in het opvanghuis voor moeder en kind was meneer niet welkom omdat hij drugsverslaafd was. Ze waren van plan hun kind in het tuinhuisje op te voeden. Of ik hen alsjeblieft kon helpen. Ik doe veel strafzaken, maar ook personen- en familierecht. Toen ik aangaf dat ik hem bij wilde staan, vloog hij me om m'n nek. 'Nina, jij bent degene die op mijn pad moest komen,' zei hij emotioneel. 'Ik ben je zo dankbaar.' Ik weet niet wat het was, maar er

gebeurde daar iets in die kamer. Het was een bijzondere ontmoeting en dat heb ik niet zo vaak met een cliënt. In het traject dat volgde, werd mijn gevoel bevestigd. Wat een lieve mensen waren dit! En zijn, want ik ben nog steeds hun advocaat. Het is schrijnend dat hun wiegje op de verkeerde plek heeft gestaan. Dit leven gun je niemand. Het meisje is pas twintig en heeft zoveel meemaakt in haar leven dat ze nu op straat leeft. Haar vriendje idem dito. Ik heb met ze te doen.

Als advocaat probeerde ik ze zo goed mogelijk te begeleiden. Ik legde uit dat als ze goed zouden samenwerken met Jeugdzorg ze een betere omgang met hun kindje konden krijgen. Later kreeg het stel nog een tweede kindje waarbij de hele geschiedenis zich herhaalde. Ik was erbij toen cliënt in de PI voor het eerst zijn tweede kindje zag. Een trieste situatie.

Normaal kan ik zaken goed naast me neerleggen. Zodra ik de deur van kantoor dichttrek, laat ik het werk los. Maar nu merkte ik dat ik thuis aan hen moest denken. Ik ben hun enige vertrouwenspersoon. Het meisje is heel wantrouwend naar de hulpinstanties, maar naar mij is ze open. Ik voel daardoor ook een bepaalde verantwoordelijkheid. Toen het meisje een tijdje niet reageerde

op berichten heb ik me echt zorgen gemaakt. Ik lag er 's nachts wakker van. Zou het wel goed met haar gaan? In die tijd was er een moeder en kind vermist. Het zal toch niet, dacht ik maar. Gelukkig dook ze even later weer op.

Soms kan een pril leven al vol baggage beginnen. Voor mijn cliënt en zijn vriendin heeft dat tot op de dag van vandaag consequenties en dat raakt me. Het doet me inzien wat voor een geluk ik heb gehad dat mijn wiegje wél op de juiste plek stond. Je kunt nog zo liefdevol en vol goede intenties zijn, soms lukt het gewoonweg niet. Dan is het beter dat de kinderen ergens anders opgroeien en dat is hartverscheurend. Inmiddels sta ik ze nog steeds bij – met name in de politierechterzaken waar cliënt vaak mee te maken krijgt – maar is er iets meer afstand doordat het andere typen zaken betreft. Dat is minder ingrijpend voor mij.' ■

Voor advocaten die vertrouwelijk willen praten over problemen in het werk of privé is er LawCare. Deze hulplijn voor en door advocaten is bereikbaar op 085-064 01 82. Bellen met LawCare is op werkdagen mogelijk van 10.00 tot 12.00 uur en van 20.00 tot 22.00 uur. Op zaterdag tussen 14.00 en 16.00 uur.

VACATURE
SOCIAAL ADVOCaat

Heb jij ruimte
voor het opbouwen of
voorzetten van
een eigen praktijk?

OUDEGRACHT
ADVOCATEN & MEDIATORS

WIJ ZOEKEN EEN BETROKKEN EN DESKUNDIGE **ADVOCAAT**
OF GEVORDERD STAGIAIR DIE BIJ ONS ALS ZELFSTANDIGE
PRAKTIJK VOERT.

Meer informatie: Frans Baars of Joke van der Lem
vanderlem@oudegrachtadvocaten.nl of 072 – 512 22 13

Procederen in Oostenrijk?

WIJNKAMP

Rechtsanwaltskanzlei / Lawfirm

Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Communicatie in de Nederlandse taal
Bergsportrecht | Skirecht | Letselschade | Strafrecht
Internationaal handelsrecht en vakantiehuizenproblematiek

Gewerbegebiet 3 / Top 5

6493 Mils bei Imst • Tirol • Austria

T: 0043 - 5418 20 400 M: office@wlawfirm.eu W: www.bergsportrecht.eu

MINDFULNESS VOOR ADVOCATEN

DRUK, DRUK, DRUK?
LEER BETER OMGAAN MET STRESS!

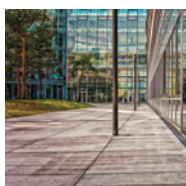
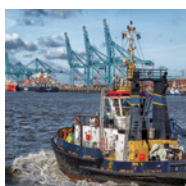

JAN OBBEEK
06 47 48 96 10
mindfulnessvooradvocaten@gmail.com

LRGD

landelijk
register van
gerechtelijke
deskundigen

*vakinhoudelijke
en procedurele kennis
samengebracht*

Het LRGD is hét register van
gerechtelijke deskundigen:
experts op vele vakgebieden
met een op het
deskundigenonderzoek
gerichte juridische opleiding.

www.lrgd.nl

BUITENLANDSE BALIE

VS-advocaten op de bres voor rechtsstaat?

Ook de Amerikaanse rechtsstaat raakt in verval. Maar de beroepsgroep die als eerste is aangewezen om in actie de komen – de advocatuur – staat aan de zijlijn en kijkt toe. Dat betoogt in ieder geval de stichting *Lawyers Defending American Democracy* in de *National Law Journal*.

Te veel advocaten hebben stilletjes toegekeken terwijl fundamentele beginselen van de democratie zijn aangetast, stelt LDAD, opgericht in 2018 om Donald Trump tegengas te geven. Ondanks de presidentswisseling zijn de dreigingen niet verdwenen, constateert de stichting. ‘Het afgelopen jaar zijn wetten aangenomen om het stemmen in gekleurde gemeenschappen te bemoeilijken en om één partij in staat te stellen de uitslag van eerlijke en vrije verkiezingen te veranderen. En veel advocaten die de Grote Leugen hebben gepromoot, over de zogenaamde fraude bij de verkiezingen van 2020, zijn nog steeds niet verantwoordelijk gehouden voor het schenden van de eed die ze hebben afgelegd om de grondwet te beschermen.’ Waar blijft de collectieve stem van de balie, vraagt LDAD zich af. Alsof medici op hun handen gaan zitten tijdens de COVID-pandemie. Om de advocatuur in de benen te krijgen, heeft LDAD de *Democracy Commitment* in het leven geroepen. Advocaten die deze verklaring ondertekenen, verplichten zich moreel om hun kennis en invloed te benutten om de democratie te beschermen. Want als advocaten dat niet doen, wie dan wel?

DE DEALMAKER

Sluit de jaloezieën

DOOR / BENDERT ZEVENBERGEN

Na eerdere vergeefse pogingen gaat Luxaflex-gigant Hunter Douglas de beurs verlaten. De Brauw adviseert de eigenaren bij de verkoop van hun meerderheidsbelang. ‘Wij komen tot ons recht in bet-the-company-zaken.’

Hunter Douglas komt in handen van investeringsmaatschappij 3G, eigenaar van Burger King, AB InBev en Kraft Heinz. Eigenaarsfamilie Sonnenberg verkoopt een meerderheidsbelang aan 3G, dat vervolgens de resterende aandelen via een uitkoopprocedure zal verkrijgen. Hunter Douglas, dat vanuit Rotterdam met 23.000 werknemers wereldwijd raambekleding verkoopt, is nu bijna 6,2 miljard euro waard.

De Brauw adviseerde de familie Sonnenberg bij de verkoop. ‘Wij deden deze transactie met een kernteam van vijf. Naast mijzelf nog vier medewerkers, die allemaal hun carrière begonnen bij De Brauw,’ zegt partner Paul Cronheim (64). Tegenover zich vonden zij het grote Amerikaanse kantoor Paul Weiss, dat voor 3G optrad. ‘Je moet stevig in je schoenen staan tijdens zo’n onderhandeling. In de onderhandelingen met Paul Weiss heeft het team zich bewezen. Dat geeft een goed gevoel. Het blijft bijzonder om mee te maken dat telkens een nieuwe generatie top talent opstaat. Onze manier van werken biedt daar ruimte voor. Zo bouw je het kantoor van de toekomst.’ Cronheim is tevreden met het resultaat. ‘Deze zaak was niet eenvoudig. Wij richten ons op bet-the-company-zaken: complexe, impactvolle transacties die cruciaal voor onze cliënten zijn. Daar komen wij het best tot ons recht. Weinig onafhankelijke Nederlandse kantoren treden als *lead counsel* op in dit soort internationale ‘champions league’-transacties,’ zegt hij. De Brauw was recent ook

betrokken bij de overnames van onder meer GrandVision, T-Mobile, Interxion, Leaseplan en Intertrust. Om in de ‘champions league’ mee te spelen, gaat het grofweg tussen twee modellen. Aan de ene kant staat een aantal grote en voornamelijk Angelsaksische kantoren, met soms duizenden advocaten en vestigingen in veel landen. Aan de andere kant staan de onafhankelijke kantoren. ‘Wij kiezen nadrukkelijk voor dat laatste model,’ zegt Cronheim. ‘Het past beter bij ons en helpt ons de beste kwaliteit te leveren. Met sommige cliënten werken we al jaren samen op het allerhoogste niveau. Waar nodig werken we samen met lokale experts die het best passen bij de specifieke zaak.’ Ook staat De Brauw de familie Sonnenberg al jaren bij. Na verschillende pogingen om de beurs te verlaten, lijken na de huidige transactie met 3G de jaloezieën aan het Damrak ditmaal wel definitief te sluiten.

BOUWEN AAN EEN BLOEIENDE PRAKTIJK

Succesvol acquireren en relaties beheren? **DOOR / DANIËLLE DE JONGE**
Marketingcoach Daniëlle de Jonge biedt een aantal praktische tips.

Voor een gezonde praktijk blijft acquisitie nodig, of je nu al jarenlang in het vak zit of net een eigen praktijk opbouwt. Sommige cliënten gaan immers weg en andere gun je met plezier aan conculega's. Het mooie is: je hoeft geen 'commerciële tijger' te zijn om commercie wél goed in de vingers te hebben.

DE BASIS OP ORDE

Succesvolle acquisitie gaat niet om zo veel mogelijk afspraken, wel om zo veel mogelijk kwalitatieve afspraken. Daar heb je wat aan. Begin met de basis:

1. Weet wie je graag als cliënt verwelkomt. Maak een overzicht van personen voor wie jouw kantoor van toegevoegde waarde is. Denk aan bestaande en potentiële cliënten, doorverwijzers en beïnvloeders. Dus duik in het CRM-bestand, telefoonlijst, e-mailadresboek, download LinkedIn-contacten en kies bewust.
2. Blijf op de hoogte van ontwikkelingen binnen de doelgroep. Natuurlijk hoor je in cliëntgesprekken al veel. Denk daarnaast aan informatie via branche- of overkoepelende organisaties, vakbladen, sectorrapporten van banken, onderzoeksbureaus, social media of Google Alerts.
3. Maak glashelder waarin jij onderscheidend bent. Is dat specifieke ervaring of bekendheid, een unieke expertise of werkwijze of iets anders waarin jij uitblinkt? Weten waarin jij onderscheidend bent, maakt acquisitie en

relatiebeheer stukken makkelijker. En leuker.

KIES JOUW FAVORIETE ACQUISITIEVORM

Gericht acquireren? Ga **DANS**-en! Het acroniem voor vier manieren van acquisitie: Direct contact – Aanbevelingen – Netwerken – Spreken/Schrijven.

- Direct contact: de snelste manier om potentiële cliënten te benaderen. Van laagdrempelig door iemand via LinkedIn te benaderen tot koud bellen. Het voordeel van LinkedIn is dat de persoon meestal zelf zijn of haar profiel beheert en je niet langs een secretaresse hoeft. Vergroot de kans op acceptatie van de LinkedIn-uitnodiging door een persoonlijke noot toe te voegen met de reden waarom je wilt 'connecten'. Liever telefonisch? Op vrijdagen bellen leidt vaak tot ontspannen gesprekken en meer afspraken.
- Aanbevelingen: de krachtigste manier om in contact te komen met nieuwe cliënten. Van introducties door zakenrelaties tot ijzersterke referenties. Hoe vaak vraag jij een zakenrelatie om een introductie bij een potentiële cliënt? Of voelt dat ongemakkelijk? Geen zorgen, dat is echt geen leuren-en-sleuren om werk. Een blijde cliënt gunt jou het beste en wil graag helpen. Een andere geloofwaardige aanbeveling is de referentie. Zorg er voor dat daar in staat wat het de cliënt heeft opgeleverd. Juist dat geeft meerwaarde.

- Netwerken: een sterk netwerk is goud waard voor acquisitie. Van netwerkbijeenkomsten tot een actieve profilering op LinkedIn. Bezoek je – offline of online – netwerkbijeenkomsten? Benader vooraf enkele personen van de deelnemerslijst die je graag wilt ontmoeten. Zo netwerk je heel gericht.

Een aantrekkelijk LinkedIn-profiel geeft een goede eerste indruk. Benut de headline door woorden toe te voegen die jou typeren. Dat valt op én maakt nieuwsgierig. En social media zijn... sociaal. Laat geregeld iets van je horen.

- Spreken of schrijven, ofwel content delen, toont jouw deskundigheid. Van het creëren van een artikel tot het meermaals gebruiken van die waardevolle informatie. Bedenk wat interessant is voor de doelgroep en schrijf een artikel dat boeit. Publiceer dat op meerdere platforms. Het is zonde als je al die tijd en moeite neemt om een item maar één keer te delen op de kantoorwebsite en LinkedIn. Recycle bijvoorbeeld in een vlog of podcast, knip het artikel op in korte tips of maak een infographic of andere visueel.

Acquisitie vraagt tijd en aandacht. Gemiddeld heeft een potentiële cliënt zeven contactmomenten nodig voor hij besluit jou in te schakelen. Laat je niet uit het veld slaan als er niet meteen nieuwe zaken binnenkomen. Dat ze komen, daar mag je op rekenen.

Veilig Mailen vanuit Urios

Vanuit Urios kunt u met aanvullende software Veilig Mailen met de Rechtspraak en met uw relaties conform de geldende NEN-norm NTA 7516.

De software van Urios werkt goed samen met SecuMailer. Het staat u, als Urios-gebruiker, uiteraard vrij een andere Veilig Mailen aanbieder te kiezen.

Bel **072 512 22 05**
of kijk op **www.urios.nl**

Probeer Urios
30 dagen gratis of
vraag een **demo** aan.

Met de module Documentenbeheer
verstuurt u deze e-mails direct
vanuit Urios.

KUIJPERS & NILLESEN advocaten

Kuijpers & Nillesen advocaten, vestiging Amsterdam, is op zoek naar een (gevorderd) advocaat-stagiaire.

De advocaten van Kuijpers & Nillesen zijn gespecialiseerd in het bijstaan van verdachten in verschillende soorten strafrechtelijke procedures, en werken daarbij in een informele sfeer nauw samen.

Ben jij ambitieus, toe aan een uitdaging en daarnaast in staat om zelfstandig binnen teamverband te werken?

Solliciteer dan uiterlijk 15 februari 2022 door het sturen van je motivatiebrief (max 1 pagina) en cv aan t.boersma@knadvocaten.nl. Relevante werkervaring binnen het strafrecht is een pré.

Falckstraat 14 1017 VW | Amsterdam | 020 420 20 42 | kuijpersnillesen.nl

Opleidingen van de **hoogste kwaliteit**, zoals u gewend bent.

Opleidingen in het juridische vakgebied

Ervaren professionals en vakgenoten bieden u theorie en praktische handvatten gericht op uw eigen juridische praktijk. Al meer dan 30 jaar biedt Outvie (voorheen IIR) trainingen binnen uw vakgebied aan.

- ▶ **WHOA**
Herstructureringsdeskundige
Start 15 februari 2022 | 18 PO-punten
- ▶ **Verdieping van de ICT-
contractspraktijk**
Start 8 maart 2022 | 24 PO-punten

- ▶ **Cybersecurity voor Juristen**
Start 6 april 2022 | 18 PO-punten
- ▶ **Duurzaamheid & Recht**
Start 12 april 2022 | 18 PO-punten
- ▶ **Bedrijfskunde voor Juristen**
Start 11 juni 2022 | 21 PO-punten

Bekijk het volledige
opleidingsaanbod op

P.S. IIR heet vanaf 1 januari 2022: Outvie!

outvie.nl/legal

LAWYERS FOR LAWYERS

In Colombia past de muis op de kaas

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

De Dag van de Bedreigde Advocaat op 24 januari stond in het teken van Colombia. Een videogesprek met mensenrechtenadvocaat Jorge Molano: 'De muis past hier op de kaas.'

Toen Jorge Molano na enkele jaren advieswerk in het buitenland in 2019 terugkeerde naar Colombia, maakte de Staat een nieuwe veiligheidsanalyse. 'Ik werd weer ingeschat op een buitengewoon hoog risico. Ik had een geblindeerde auto nodig, met kogelvrije ramen. Ik vroeg op basis waarvan, maar ze zeiden dat dat geheim was. Zo ondemocratisch is de Staat, dat ze persoonlijke informatie niet met je willen delen. Je weet dus niet wat het risico is dat je loopt.'

HOGЕ GENERAALS

Molano is ervan overtuigd dat de risicoanalyse zélf bedoeld was om angst aan te jagen. Hij treedt onder andere op voor slachtoffers in mensenrechtzaken waar hoge (ex-)generaals bij betrokken zijn. 'Het is een corrupte samenwerking van burgerlijke en militaire autoriteiten.

In veel beveiligde auto's zit af luisterapparatuur en gps waarmee je wordt gevolgd. Ze hebben zogezegd de muis aangesteld om op de kaas te passen.'

Het gevaar is niet denkbeeldig. Molano: 'Sinds het akkoord met de FARC in 2016 zijn er 1.283 leiders op het gebied van mensenrechten vermoord. Tussen 28 april en 8 juni 2021 vonden 63 mensen de dood tijdens opstanden. De Verenigde Naties hebben bevestigd dat daarvan 28 mensen door de Staat zijn vermoord.'

Hoeveel advocaten er onder de mensenrechtenleiders zitten, is niet bekend. Maar advocaten van mensenrechtengroeperingen, of van mensen die zich inzetten voor het stoppen van de coca-verbouw, of van mensen die door de overheid ten onrechte worden gecriminaliseerd, hebben het moeilijk, aldus Molano. Niet alleen omdat de Staat je vereenzelvt met je cliënt; zelfs collega-advocaten vinden je lastig.

GEEN ADVOCATENORDE

Dit bemoeilijkt ook de vorming van een nationale orde van advocaten. 'Een verplichte beroepsorganisatie zou zeker helpen om invloed op de regering uit te oefenen.

Maar na zoveel jaren van conflict is het moeilijk iedereen bij elkaar te brengen. Advocaten die andersoortige zaken doen en geen problemen hebben, willen zich daar niet mee verenigen.'

Hoe anders hadden Molano en de zijnen zich het leven na het vredesakkoord met de FARC in 2016 voorgesteld. 'We hoopten op een democratische Staat waarin we ons beroep veilig, rustig en in vrijheid konden uitoefenen. Maar die transitie is niet gekomen. De paramilitairen hebben zich gereorganiseerd en zijn sterker geworden. Beschermers van mensenrechten worden nog steeds gestigmatiseerd.'

DOORBREKEN

Hoe kun je dit doorbreken? 'De autoriteiten zouden moeten beginnen met ons niet te zien als de vijand, we

kunnen naast elkaar bestaan. Een groot probleem is dat mensen binnen de Staat die hebben vermoord straffeloos blijven, terwijl goedwillenden die zich inzetten voor vrede worden gestigmatiseerd als kwaadwillend. Om het systeem te krijgen wat we willen, moet dit opgeschoond worden. Internationale druk is daarvoor essentieel.'

Als je bedenkt dat Colombia in 2014 óók al onderwerp was van de Dag van de Bedreigde Advocaat, stemt dat niet erg hoopvol. In 2018 aanvaardde Colombia

aanbevelingen van de Human Rights Council van de Verenigde Naties voor verbetering van de mensenrechtensituatie, maar uit een rapport uit 2021 van onder andere Lawyers for Lawyers blijkt dat er geen verbetering is. In het rapport staan actuele voorbeelden van advocaten die zijn lastiggevallen, bedreigd, bespioneerd en fysiek aangevallen.

Toch geeft Molano de moed niet op. 'Het vergrootglas ligt op Colombia, en de regering heeft in 2018 wél die aanbevelingen aanvaard. Als er iets telt voor de regering dan is het haar imago. Daarom is de Dag van de Bedreigde Advocaat heel belangrijk voor ons.'

Jorge Molano

Juridische kwesties
die zijn weggezaakt

Geldigheid van besluiten (1)

Lang niet alle besluiten zijn besluiten.
En niet alle besluiten zijn geldig.

DOOR / LISETTE VAN DER GUN¹

Bij rechtspersonen vindt besluitvorming plaats binnen organen, zoals het bestuur, de raad van commissarissen en de algemene vergadering. Besluiten zijn niet altijd geldig. Artikel 2:14 BW bepaalt wanneer besluiten nietig zijn. Wanneer besluiten vernietigbaar zijn, bepaalt artikel 2:15 BW. Toch is het niet altijd duidelijk of een besluit nietig is of vernietigd kan worden. In de literatuur en jurisprudentie wordt daarover verschillend gedacht. In dit artikel ga ik in op de vraag wat een besluit is en welke besluiten nietig zijn. In deel 2 bespreek ik welke besluiten vernietigbaar zijn.

BESLUITEN EN BESLISSINGEN^{2,3}

Besluiten kunnen interne en externe werking hebben. Een besluit met interne werking heeft alleen rechtsgevolg voor de rechtspersoon, bijvoorbeeld ten aanzien van de verhoudingen binnen de rechtspersoon. Een besluit met direct externe werking ziet op een rechtshandeling van een rechtspersoon die tot een derde is gericht.⁴ Een voorbeeld hiervan is een besluit tot benoeming (of ontslag) van een bestuurder. Een besluit met indirect externe werking is een beslissing zonder rechtsgevolg voor een derde. Zo'n besluit is slechts een voorbereiding op een rechtshandeling van de rechtspersoon met een derde.

Niet alle 'besluiten' zijn besluiten in de zin van artikel 2:14-2:16 BW. Als een beslissing geen rechtsgevolg voor de rechtspersoon heeft, is het geen besluit dat nietig of vernietigbaar kan zijn. Vaak zijn beslissingen van het bestuur geen besluiten in de zin van artikel 2:14-2:16 BW. Denk daarbij aan een beslissing om

een machine te kopen. Zo'n beslissing heeft geen rechtsgevolg. Het is slechts een wilsverklaring. Een eventuele nietigverklaring of vernietiging ontkent het aanvankelijk beoogde rechtsgevolg of draait het terug. Een beslissing zonder beoogd rechtsgevolg kan daarom niet nietig zijn of vernietigd worden.

NIETIGE BESLUITEN

Nietige besluiten zijn niet geldig: zij hebben vanaf het moment dat ze zijn genomen geen effect. Artikel 2:14 BW bepaalt dat een besluit van een orgaan van een rechtspersoon, dat in strijd is met de wet of statuten, nietig is, tenzij uit de wet iets anders voortvloeit. Het gaat hier om:

1. besluiten waarvan de inhoud of strekking in strijd is met de wet of statuten. Een voorbeeld hiervan is een besluit tot benoeming van een rechtspersoon tot commissaris. Dit besluit is in strijd met de wet, omdat de wet bepaalt dat een raad van commissarissen uit een of meer natuurlijke personen bestaat. Het besluit is daarom nietig;
2. onbevoegdlijk genomen besluiten. Een voorbeeld: artikel 2:245 BW bepaalt dat de algemene vergadering de bezoldiging van bestuurders vaststelt. Als een bestuurder besluit zichzelf een mooie verhoging toe te kennen, is dat besluit onbevoegdlijk genomen en dus nietig;
3. besluiten waarbij niet aan alle geldigheidsvereisten is voldaan, zoals een voorafgaande goedkeuring of voordracht of een vereiste meerderheid van stemmen. Een voorbeeld: artikel 2:239 lid 3 BW bepaalt dat besluiten van het bestuur bij of krachtens statuten onderworpen kunnen worden aan de goedkeuring

van een ander orgaan van de vennootschap. In de statuten van een vennootschap is bijvoorbeeld opgenomen dat het bestuur voorafgaande goedkeuring van de algemene vergadering nodig heeft voor het bezwaren van registergoederen. Het bestuur besluit een recht van hypotheek op het kantoorpand te vestigen. Het heeft hiervoor geen voorafgaande goedkeuring van de algemene vergadering gekregen. Het besluit van het bestuur tot het vestigen van een hypotheekrecht is daarom nietig.

BEKRACHTIGING

Stel dat de algemene vergadering het eens is met het besluit van het bestuur om een recht van hypotheek op het kantoorpand te vestigen, dan kan de algemene vergadering het besluit van het bestuur bekrachtigen. Artikel 2:14 lid 2 BW bepaalt dat als een situatie zich voordoet als hiervoor in categorie 3 beschreven, het besluit bekrachtigd kan worden. Zo'n bekrachtiging herstelt het verzuim van het besluitende orgaan en neemt daarmee de nietigheid van het besluit weg. Bekrachtiging moet binnen een redelijke termijn gebeuren.

NOTEN

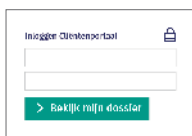
- 1 Lisette van der Gun is advocaat bij UdinkSchepel Advocaten in Den Haag.
- 2 In verband met de grootte van dit artikel beperk ik mij tot de heersende leer. Niet iedereen denkt er zo over. Sommige schrijvers bepleiten een ruimere uitleg van het besluitbegrip. Zie bijvoorbeeld: C.A. Schwarz, 'Beslissen en besluiten, enkele overpeinzingen over een lastig te vatten thema', in: *Opstellen aangeboden aan Prof. mr. J.B. Huizink*, Wolters Kluwer, 2019, p. 503-515.
- 3 Zie over dit onderwerp ook: J.M. de Jongh e.a. (red.): *Bestuursbesluiten*, (Instituut voor Ondernemingsrecht nr. 123), Deventer: Wolters Kluwer 2021.
- 4 Artikel 2:16 lid 2 BW.

Realiseer meer declarabele uren als advocatenkantoor.

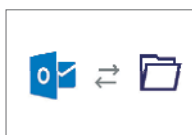
Ontdek de 3 redenen waarom al meer dan 20.000 advocaten & juristen in Europa werken met Kleos:

- **Alles-in-1 software voor uw advocatenkantoor.**
Dossierbeheer, tijdschrijven, facturatie en boekhouding in één.

- **Cliëntenportaal**
Communiceer sneller met cliënten via het online cliëntenportaal, beveiligd conform NOvA richtlijnen.

- **E-mailintegratie Outlook**
Sla mailcorrespondentie automatisch op in dossiers

Probeer Kleos nu 3 maanden gratis en vrijblijvend.

Ga naar www.wolterskluwer.nl/kleos om uw proefperiode aan te vragen.

DE ADVOCaat

EN DE

Ook advocaten kunnen zich onder bepaalde voorwaarden met succes verweren tegen klachten die (te) laat zijn ingediend. Dan moeten ze wel kunnen aantonen dat ze schade lijden door de late klacht.

KLACHTPLICHT

DOOR / ALDERT VAN DER BENT

De praktische relevantie van de klachtplicht van de cliënt leek lange tijd beperkt. De laatste jaren is echter een aantal zaken gepubliceerd waarin advocaten een geslaagd beroep op schending van de klachtplicht deden. In dit artikel wordt een overzicht gegeven van de stand van zaken in de jurisprudentie.

KLACHTPLICHT ALGEMEEN

Het nieuw BW kent in artikel 6:89 een algemene klachtplicht.¹ De schuldeiser kan op een gebrek in de prestatie geen beroep meer doen, indien hij niet binnen bekwame tijd nadat hij het gebrek heeft ontdekt of redelijkerwijze had moeten ontdekken, bij de schuldenaar ter zake heeft geprotesteerd. Deze verplichting beoogt de schuldenaar die een prestatie heeft verricht te beschermen tegen late en dus moeilijk te betwisten klachten. Na een aanvankelijk sluimerend bestaan kwam de klachtplicht aan het begin van deze eeuw in de belangstelling te staan als wapen in de strijd tegen klachten en aansprakelijkstellingen. Een voorlopig hoogtepunt was het arrest-Ploum/Smeets,

waarin de Hoge Raad oordeelde dat de klachtplicht niet kan worden ontweken door de vordering op onrechtmatige daad te baseren in plaats van op een tekortkoming.²

Na kritiek op de draconische gevolgen van een geslaagd beroep op de klachtplicht ontwikkelde de Hoge Raad een genuanceerd beoordelingskader. Bij de beantwoording van de vraag of is voldaan aan de in artikel 6:89 BW besloten liggende onderzoeks- en klachtplicht, dient acht te worden geslagen op alle omstandigheden van het geval, waaronder de aard en inhoud van de rechtsverhouding, de aard en inhoud van de prestatie en de aard van het gestelde gebrek in de prestatie. Bij de beantwoording van de vraag of tijdig is geklaagd op de voet van artikel 6:89 BW is ook van belang of de schuldenaar nadeel lijdt door het late tijdstip waarop de schuldeiser heeft geklaagd.³

FALEND BEROEP OP DE KLACHTPLICHT

Advocaten slagen er niet vaak in aan te tonen dat zij nadeel lijden door de late klacht. Op advocaten rust im-

mers de verplichting een deugdelijk dossier bij te houden van de zaken die zij behandelen.

Dit was bijvoorbeeld het geval in de zaak die leidde tot een arrest van het gerechtshof Den Haag van 21 juli 2020.⁴ De klacht betrof een honorariumovereenkomst van november 2013, waarover eerst in 2018 een dagvaarding werd uitgebracht. Het hof achtte van belang dat de advocaat al in maart 2015 wist dat de cliënt klachten had over de financiële afwikkeling.

Het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden ging in een andere zaak nog een stapje verder door te overwegen dat voor zover de advocaat in zijn belangen was geschaad dat voor zijn rekening moest blijven. Herstel van de gebrekkige prestatie was door de vertrouwensbreuk in november 2007 niet meer aan de orde. Dat de herinneringen van de advocaat aan het veelal mondelinge overleg met de cliënt waren vervaagd en hij het dossier gedeeltelijk had vernietigd of was kwijtgeraakt in 2013, moest voor zijn rekening blijven, omdat hij al in 2008 wist dat deze cliënt ontevreden was en daarom alert moest zijn op ►

mogelijke klachten. Het had dan op zijn weg gelegen – voor zover hij zijn adviezen al niet schriftelijk had moeten bevestigen – zijn herinneringen op papier te zetten en zijn dossier zorgvuldig te bewaren, aldus het hof.⁵

Het gerechtshof Den Haag liet ook de ernst van de beroepsfout meewegen in zijn oordeel dat het beroep van twee advocaten op de klachtplicht niet kon slagen.⁶ De advocaten hadden een commanditaire vennootschap geadviseerd, maar zich ten onrechte gericht op de behartiging van de belangen van de beherend vennoot en niet de belangen van de cv, met inbegrip van de commanditaire vennoten. Het kantoor had mede met het oog op het behalen van eigen financieel voordeel eraan meegewerkt dat de commanditaire vennoten onkundig werden gehouden van het feit dat het prospectus voor de cv onjuist was.

De klachtplicht is niet van toepassing op de situatie waarin de schuldenaar (de advocaat) heeft nagelaten om een overeengekomen prestatie te verrichten en dus in het geheel geen prestatie heeft verricht, zo heeft de Hoge Raad onlangs duidelijk gemaakt.⁷ Artikel 6:89 BW strekt immers (slechts) ertoe de schuldenaar die een prestatie heeft verricht te beschermen.

GESLAAGD BEROEP OP DE KLACHTPLICHT

In de zaak die leidde tot een arrest van 12 februari 2019 slaagde het beroep op de klachtplicht wel. De advocaat in die zaak werd gevraagd twee franchisenemers bij te staan toen hun franchise- en huurovereenkomst

werd opgezegd door Bart's Retail B.V. Nadat de advocaat een schadevergoeding had uitonderhandeld, stelden de cliënten dat sprake was van een beroepsfout, omdat de opdracht primair zou zijn geweest te bereiken dat de franchiserelatie en de exploitatie van de winkel zouden worden voortgezet. De advocaat stelde dat de franchisenemers niet hadden voldaan aan hun klachtplicht, omdat zij niet tijdig hadden aangegeven dat zij niet primair een hogere afkoopsum wilden, maar continuering van hun overeenkomsten, als gevolg waarvan de advocaat niet had kunnen bijsturen. Het gerechtshof Den Haag⁸ volgt dat verweer en oordeelt dat de cliënten in de loop van de onderhandelingen hadden moeten bemerken dat de acties van de advocaat uitsluitend gericht waren op het verkrijgen van een zo hoog mogelijke vergoeding. Daarom valt niet te begrijpen dat de franchisenemers niet op enig moment hebben aangedrongen op het bespreken van de optie van voortzetting van de huur- en franchiserelatie en ook niet dat zij instemden met een brief waarin de advocaat schreef dat zij 'niet onwillend tegenover medewerking aan een overname' stonden.

De rechtbank Oost-Brabant oordeelde over een zaak waarin een advocatenkantoor een vermogensbeheerder had bijgestaan.⁹ Deze had aandelen in een vennootschap verkocht. Het kantoor stond de vermogensbeheerder van 2008 tot en met 2014 bij in procedures van de koper tegen de vermogensbeheerder. Medio 2015 veroordeelde de rechtbank Amsterdam de vermogensbeheerder tot betaling, waarna deze hoger beroep instelde.

Kort daarvoor was de advocaat van de vermogensbeheerder naar een nieuw kantoor overgestapt.

De vermogensbeheerder stelde het oude kantoor aansprakelijk wegens schending van de zorgplicht ten opzichte van de cliënt. De vermogensbeheerder stelde de zaak bij juist en tijdig advies te hebben geschikt voor een veel lager bedrag. De rechtbank oordeelde evenwel dat de cliënt kort na het vonnis uit 2015 de vermeende gebreken had moeten ontdekken, temeer nu deze op dat moment door een ander, professioneel en deskundig kantoor werd bijgestaan dat op de hoogte zou moeten zijn van de zorgplicht van het oude kantoor. Van de cliënt kon worden verwacht het onderzoek naar de naleving van de zorgplicht binnen drie maanden te hebben voltooid, aldus de rechtbank, terwijl het oude kantoor pas in 2018 te horen kreeg dat de vermogensbeheerder onderzoek deed naar de wijze waarop het kantoor de cliënt had bijgestaan. Een belangrijke reden om het beroep op de klachtplicht gegrond te achten, was dat het kantoor onbetwist had aangegeven dat de e-mailserver uit de betreffende periode niet meer integraal raadpleegbaar was en dat de behandelend advocaat in 2014 met het dossier van kantoor was gewisseld.

Een derde geslaagd beroep op schending van de klachtplicht werd gedaan door een advocaten- en notarissenkantoor dat voor Norma een bv had opgericht en een aandeelhoudersovereenkomst alsmede een huurovereenkomst tussen diverse onderdelen van Norma had opgesteld. Later klaagt Norma in het bijzonder erover dat een te hoge huurprijs zou zijn

vastgesteld. In 2016 stelt de cliënt het kantoor aansprakelijk. Het kantoor beroept zich op de klachtplicht, erop wijzende dat de overeenkomsten in 2011 waren ondertekend, dat de huur in 2012 was ingegaan en dat het in 2014 Norma schriftelijk had bevestigd dat zonder instemming van (een van) de minderheidsaandeelhouders geen huurverlaging mogelijk was. Het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden oordeelt dat van Norma voortvloeiend aan de ondertekening onderzoek naar de juistheid van de huurovereenkomst verwacht mocht worden.¹⁰ Het hof acht de waarneembaarheid van de klachten (bedoeld zal zijn: de vermeende gebreken) voor de CEO als ondertekenaar van belang. Ook is het kantoor naar het oordeel van het hof als gevolg van het late klagen door Norma in zijn belangen geschaad. Het kantoor had aangevoerd dat *in het algemeen* de herinnering aan de inhoud van bepaalde afspraken en besprekingen door het verstrijken van jaren kan vervagen, dat de bij een dossier betrokken personen door het verstrijken van tijd moeilijker benaderd kunnen worden (omdat deze bijvoorbeeld, zoals een van de behandelend advocaten, niet langer in dienst zijn), en dat bewijsstukken in de loop der jaren verloren kunnen gaan of moeilijker traceerbaar kunnen worden.

KLACHTTERMIJN

Steeds vaker nemen advocatenkantoren in hun voorwaarden een termijn op waarbinnen moet worden geklaagd, op straffe van verval van rechten. Over de houdbaarheid van zo'n bepaling zijn inmiddels enkele uitspraken gepubliceerd.

De rechtbank Limburg honoreerde het beroep van een advocaat op de door hem gehanteerde vervaltermijn van twaalf maanden na het tijdstip waarop het ontstaan van de aansprakelijkheid redelijkerwijs bekend had moeten zijn of (zo dat niet kan worden vastgesteld) twee jaar na de datum van de laatste factuur.¹¹ De rechtbank overweegt daarbij dat de cliënt, een stichting die als bestuurder van elf basisscholen fungeerde en dus een professionele partij, op 11 december 2018 wist dat een artikel in de door de advocaat opgestelde vaststellingsovereenkomst fout was en hanteert daarom die datum als aanvang van de, volgens de rechtbank helder en duidelijk verwoorde, vervaltermijn.

Daarentegen achtte de rechtbank Zeeland-West-Brabant het beroep van een advocaat op een vervaltermijn van één jaar na het moment waarop de opdrachtgever bekend werd of redelijkerwijs bekend kon zijn met het bestaan van vorderingsrechten, naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar.¹² Daarbij overweegt de rechtbank dat de cliënt,

een ondernemer, erop mocht vertrouwen dat de advocaat een rechtsgeldige cessie had bewerkstelligd, bij gebreke van mededelingen van de advocaat van het tegendeel. Hetzelfde lot trof het beroep van de advocaten van de hiervoor genoemde cv op een verjaringstermijn van één jaar, gelet op de aard en de ernst van de aan de advocaten verweten gedragingen.

CONCLUSIES

Een beroep op de klachtplicht ter afwering van beroepsaansprakelijkheid is zinvol, indien concrete omstandigheden kunnen worden aangewezen waardoor de advocaat is benadeeld door het late klagen. Een vervaltermijn in de algemene voorwaarden zal helder en duidelijk moeten worden geformuleerd. Een beroep daarop zal echter zeker niet in alle gevallen slagen. ■

Aldert van der Bent is advocaat bij Wybenga advocaten in Rotterdam, gespecialiseerd in aansprakelijkheidsrecht en redacteur van dit blad.

NOTEN

- 1 Daarnaast kent het BW in artikel 7:23 een specifieke klachtplicht voor de koopovereenkomst.
- 2 HR 23 november 2007, ECLI:NL:HR:2007:BB3733 (Ploum/Smeets).
- 3 Vgl. HR 8 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY4600 (Van de Steeg/Rabobank).
- 4 Gerechtshof Den Haag 21 juli 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:1301.
- 5 Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 25 augustus 2020, ECLI:NL:GHARL:2020:6667.
- 6 Gerechtshof Den Haag 6 juli 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:1385.
- 7 HR 15 oktober 2021, ECLI:NL:HR:2021:1536.
- 8 Gerechtshof Den Haag 12 februari 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:157.
- 9 Rb. Oost-Brabant 12 februari 2020, ECLI:NL:RBOBR:2020:741.
- 10 Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 7 juli 2020, ECLI:NL:GHARL:2020:5251.
- 11 Rb. Limburg 4 augustus 2021, ECLI:NL:RBLIM:2021:6332.
- 12 Rb. Zeeland-West-Brabant 23 september 2020, ECLI:NL:RBZWB:2020:4293.

Derdengeldenrekening is archaïsch fenomeen en kan weg

DOOR / ELLEN TIMMER

De derdengeldenrekening is voor advocaten en hun cliënten niet langer relevant en kan worden afgeschaft, betoogt ondernemingsadvocaat Ellen Timmer.

Binnen de Nederlandse orde van advocaten wordt al een hele tijd om de hete brij van de derdengeldenrekening heen gedraaid. Die derdengeldenrekening was in de vorige eeuw nog nuttig, dan kon de advocaat van zijn eigen bank het bericht krijgen dat de wederpartij de vordering had voldaan. Tegenwoordig zijn er op bancair gebied uitstekende mogelijkheden om het betalingsverkeer rechtstreeks tussen partijen te laten plaatsvinden, waarbij de advocaat snel op de hoogte raakt.

Lezers dienen zich daarbij te realiseren dat bij de opsporing, bijvoorbeeld bij het Anti Money Laundering Centre (AMLC), wordt verondersteld dat de derdengeldenrekening van advocaten een belangrijke rol speelt bij witwassen van criminele opbrengsten. Hoewel voor zover mij bekend er geen onderzoek is gedaan naar de omvang van het misbruik van derdengeldenrekeningen, zijn er recent diverse tuchtuitspraken bekend

geworden waarin die derdengeldenrekening een rol speelt. Er is dus alle reden kritisch te kijken naar de noodzaak.

NOODZAAK ONTBREEKT

Nergens is te vinden waarom advocaten nog een derdengeldenrekening nodig zouden hebben. Hoewel volgens een artikel in het *Advocatenblad* van april 2021¹ twee derde van de advocatenkantoren nog een derdengeldenrekening heeft, is het de vraag of er intensief van de rekening gebruik wordt gemaakt. Uit het artikel wordt mij niet duidelijk waarom de voorstanders het noodzakelijk achten over een derdengeldenrekening te beschikken.

Wellicht dat er in uitzonderings-situaties wel aanleiding is voor het bij een advocaat onderbrengen van derdengelden. Zoals in de uitspraak van de Rotterdamse kantonrechter² waarin verweerder niet aan bankgarantie kon komen en aanbod om het bedrag waarover het geschil ging

(€ 6.474) onder zijn eigen advocaat te storten. Voor weinig voorkomende uitzonderingssituaties kan bij de landelijke of lokale orde een derdengeldensysteem worden ingericht. Daar waar een derdengeldenrekening een eigen rol heeft, zoals in faillissementen, kan een specifieke voorziening worden getroffen³.

Het voordeel van het afschaffen van de huidige derdengeldenrekening is dat alle stichtingen derdengelden kunnen worden geliquideerd en de bankrekeningen kunnen verdwijnen. Er is dan niet langer in- en extern toezicht op het betalingsverkeer nodig. Dit moet kostenbesparingen kunnen opleveren en betekent dat de focus kan worden gericht op die situaties dat er nog wel aanleiding is voor derdengelden, zoals de derdengeldenrekeningen in faillissement.

VRIJSTELLING BANKVERGUNNING

Ter herinnering; voor het aantrekken van opvorderbare gelden van het pu-

blijk is op grond van artikel 3:5 Wet op het financieel toezicht (Wft) een bankvergunning nodig. De stichtingen derdengelden van advocaten zijn op dit moment vrijgesteld van deze vergunningplicht⁴ op voorwaarde dat de enige activiteit van dergelijke stichtingen is het tijdelijke beheer van de opvorderbare gelden ten behoeve van de rechthebbenden of degenen die zullen blijken de rechthebbenden te zijn⁵. Voorts geldt de eis dat de stichtingen uitsluitend werkzaam zijn voor advocaten die niet zelf gerechtigd zijn tot de opvorderbare gelden, hetgeen uit een schriftelijke overeenkomst tussen de desbetreffende stichtingen en de betrokken advocaten blijkt. Als een stichting derdengelden in strijd handelt met deze voorwaarden, betekent dat er in strijd met de Wft zonder vergunning wordt gehandeld. Vreemd is dat dit aspect niet aan de orde komt in de tuchtzaken over onjuist gebruik van de derdengeldenrekening⁶.

MAAK HET ADVOCATENLEVEN EENVOUDIG

Het zou goed zijn als de Nederlandse orde van advocaten onderzoek instelde naar de redenen voor advocaten om nog gebruik te maken van een derdengeldenrekening en naar de bancaire oplossingen voor situaties waarin advocaten menen nog een rekening nodig te hebben. Anders dan bij het notariaat spelen advocaten zelden een relevante rol in het betalingsverkeer ten behoeve van hun cliënten. Het leven wordt

voor iedereen veel eenvoudiger als het fenomeen derdengeldenrekening wordt beperkt tot die situaties dat er een aantoonbare noodzaak is. Als de derdengeldenrekening alleen nog mogelijk is in specifieke situaties wordt daarmee meteen de ondeskundige omgang met de derdengeldenrekening voorkomen.

Ellen Timmer is advocaat ondernemingsrecht bij Pellicaan Advocaten in Rotterdam en voorzitter van de adviescommissie Wwft van de NOvA.

NOTEN

- 1 'Derdenrekening onmisbaar of overbodig?' Francisca Mebius, *Advocatenblad* april 2021, <https://www.advocatenblad.nl/2021/04/14/derdenrekening-onmisbaar-of-overbodig/>.
- 2 Rechtbank Rotterdam 27 mei 2021, kantonrechter Dordrecht, ECLI:NL:RBROT:2021:4586.
- 3 Overigens ondervinden curatoren problemen met banken bij het verkrijgen van een bankrekening, zo blijkt uit hun bijdrage van 4 juli 2021 aan de internetconsultatie over de algemene leidraad Wwft, <https://www.internetconsultatie.nl/wijzigingalgemeneleidraadwwft/reactie/168572/bestand>.
- 4 Artikel 20 Vrijstellingsregeling Wet op het financieel toezicht.
- 5 Daarnaast gelden uiteraard de voorschriften in de Verordening op de advocatuur en de Regeling op de advocatuur, zoals ook weergegeven in het artikel van Diana de Wolff, 'Het beheer van derdengelden door advocaten', *Ars Aequi* december 2021.
- 6 Zoals de zaken genoemd in het artikel van De Wolff uit de vorige voetnoot.

Geef je carrière kleur in de Cariben

Juridisch talent kan overal terecht. Wat wordt jouw volgende stap? In het keurslijf richting grijze statige torens, of zoek je het avontuur op en wuivende palmbomen? De echte ondernemer durft dromen na te jagen, pakt de koffers en het vliegtuig naar de Cariben. Bij HBN Law & Tax liggen mooie dossiers van vooraanstaande internationale corporates op je te wachten. Wil je groeien en kleurrijk leven? Je bent van harte welkom. HBN Law & Tax groeit. Daarom zijn we altijd op zoek naar versterking.

- **Advocaat-stagiaires**
- **Advocaten**
- **Fiscaal juridisch/economisch talenten**

beproeven hun geluk op hbnlawtax.com/careers

hbn | law
& tax

WIE ZIJN WIJ?

Eldermans | Geerts is een centraal in Nederland gevestigd nichekantoor, dat zich richt op de juridische ondersteuning van zorgprofessionals, zorginstellingen, brancheverenigingen en beroepsorganisaties in de zorg. Onze cliënten zijn gevestigd door heel Nederland en zijn afkomstig uit alle verschillende zorgdomeinen.

WAT IS JOUW ROL?

Voor de fusie- en overnamepraktijk zoeken wij een advocaat of kandidaat-notaris met ervaring met fusie- en overnametrajecten en belangstelling voor de zorgsector. Naast fusies- en overnames is er in de zorg sprake van een groeiende behoefte aan advisering over vormen van samenwerking tussen zorgorganisaties, in lijn met de toenemende organisatie van zorg rondom de patiënt.

Naast advisering over een breed scala aan ondernemingsrechtelijke vraagstukken behoort tot het werk het coördineren van het gehele traject van fusies en overnames, van het begin (Letter of Intent) tot het eind (Closing), inclusief het opstellen van de transactiedocumenten en het voeren van de onderhandelingen.

Hoewel een overnamepraktijk altijd zijn eigen dynamiek heeft en zich altijd onverwachte situaties kunnen voordoen, is dat bij ons doorgaans te doen in een normale werkweek met normale werktijden. Heb je ervaring met de overnamepraktijk en ben je op zoek naar een (meer) informele werkomgeving, met leuke collega's, je eigen cliënten en een goed gebalanceerde werk-privébalans, dan is dit de baan voor jou.

BELANGSTELLING?

Stuur dan e-mail of korte brief met CV aan geerts@eldermans-geerts.nl. Of bel voor meer informatie met:

- ▶ Lex Geerts (06 11 45 46 96)
- ▶ Karik van Berloo (06 53 94 35 65)
- ▶ Daniël Post (06 23 65 77 42)

Wij streven ernaar om je binnen één week na jouw sollicitatie te laten weten of we je uitnodigen voor een gesprek.

Voor een uitgebreide uiteenzetting verwijzen wij je graag naar onze website: www.eldermans-geerts.nl/vacature

ELDERMANS | GEERTS ADVOCATEN
ZOEKT EEN ADVOCaat
MET ERVARING EN BELANGSTELLING
VOOR VENNOOTSCHAPPELIJKE
VRAAGSTUKKEN, OVERNAMES, FUSIES EN
JOINT VENTURES.

Eldermans | Geerts

VAN DE NOVA

Hoe wordt
uw financiële
bijdrage
besteed?

Tableau
Lichte groei
van de balie

Veiligheid
Meldpunt voor
onveiligheid in
gerechtshoeven

Bureau van de NOVA
Vertegen-
woordiging over
de nationale
grenzen

Financiële bijdrage

Hoe wordt uw financiële bijdrage besteed?

Medio januari hebben alle advocaten de digitale factuur voor de financiële bijdrage aan de Nederlandse orde van advocaten voor 2022 ontvangen. Dit jaar valt de financiële bijdrage 3,5% lager uit: 970 euro voor categorie 1 en 317 euro voor categorie 2. Dit is het gevolg van de onvoorziene lichte groei van de balie en het verwachte positieve resultaat over 2021.

Van de financiële bijdrage gaat het grootste deel (28%) naar de bekostiging van de tuchtrechtspraak (hof en raden van discipline). Vlak daarna volgt het toezicht (24%), opgebouwd uit de kosten van het college van toezicht en het dekenberaad. Iets minder dan de helft gaat naar taken van de NOvA zoals het zorgdragen voor de beroepsopleiding, het bevorderen van de kwaliteit van de beroepsgroep en communicatie over en informatieverstrekking aan de advocatuur.

Wettelijke taken NOvA

De financiële bijdrage vanuit de balie stelt de NOvA als publiekrechtelijke beroepsorganisatie in staat de onafhankelijke positie van de advocatuur te borgen en uitvoering te geven aan de bij wet opgedragen taken. De NOvA staat met de inzet van de balie voor een goede rechtsbedeling en toegang tot het recht. Belangrijke taken van de NOvA zijn het zorgdragen voor de beroepsopleiding, het systeemtoezicht, het bevorderen van de kwaliteit van de beroepsgroep, communicatie over en informatieverstrekking aan de advocatuur en de organisatie en bekostiging van de tuchtrechtspraak.

Kernwaarden centraal

Advocaten leveren een bijdrage aan het in stand houden van de rechtsstaat. Zij kunnen deze bijzondere en belangrijke taak alleen goed verrichten als de kernwaarden van de advocatuur ten volle kunnen worden uitgeoefend. Voor advocaten vanzelfsprekende beginselen als partijdigheid en geheimhouding, in het belang van de rechtzoekende, staan onder druk. De NOvA maakt zich als vertegenwoordiger van alle advocaten bij de politiek en

de samenleving sterk voor het in stand houden van deze kernwaarden.

Activiteiten 2022

De NOvA blijft ook in 2022 inzetten op het verhogen van de weerbaarheid en veiligheid van de advocatuur, met extra aandacht voor de bescherming tegen ondermijning. Uiteraard staat ook de gefinancierde rechtsbijstand onverminderd hoog op de agenda, waarbij de invoering van de hogere vergoedingen in lijn met scenario 1 van de commissie Van der Meer nauwlettend zal worden gevolgd. Op het gebied van praktijkstructuren kunt u dit jaar een openbare consultatie verwachten. Verder zal een vervolg worden gegeven aan het bevorderen van diversiteit en inclusie binnen de balie.

Uitgelicht: versterking governance

Het jaar 2022 staat ook in het teken van het transitieproces naar een landelijk toezichtorgaan binnen de NOvA, samen met de implementatie van de overige aanbevelingen die voortkomen uit de evaluatie van de Wet positie en toezicht advocatuur. Binnen het huis van de NOvA zal het landelijk dekenberaad onderdak krijgen. Eerder zijn al de units financieel toezicht advocatuur (sinds 2013) en dekenaal toezicht advocatuur (sinds 2020) bij de NOvA ondergebracht. Voor het verdere proces is een wijziging van de Advocatenwet, zoals reeds in september 2020 door het ministerie van Justitie aangekondigd en vervolgens bij brief aan de Tweede Kamer van 29 oktober en 22 november 2021 herhaald, in voorbereiding. De NOvA volgt dit proces nauwgezet en informeert u zodra de inhoud van het wetsvoorstel bekend is.

Nederlandse orde van advocaten

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. Het katern 'Van de NOvA' wordt verzorgd door de afdeling communicatie van de NOvA.

Samenstelling algemene raad

- Nederlandse orde van advocaten**
- Robert Crince le Roy (algemeen deken)
  - Bernard de Leest (waarnemend deken)
  - Theda Boersema
  - Susan Kaak
  - Jeroen Soeteman

Bureau van de NOvA

Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Redactie

Afdeling communicatie NOvA

Eindredacteur

Paul van Wijngaarden

Bezoekadres

Monarch Tower
Prinses Beatrixlaan 5
2595 AK Den Haag
Tel. 070-335 35 35
E-mail communicatie@advocatenorde.nl
Kvk-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Informatiepunt voor advocaten

informatiepunt@advocatenorde.nl
Tel. 070-335 35 54

Twitter

@Advocatenorde

LinkedIn

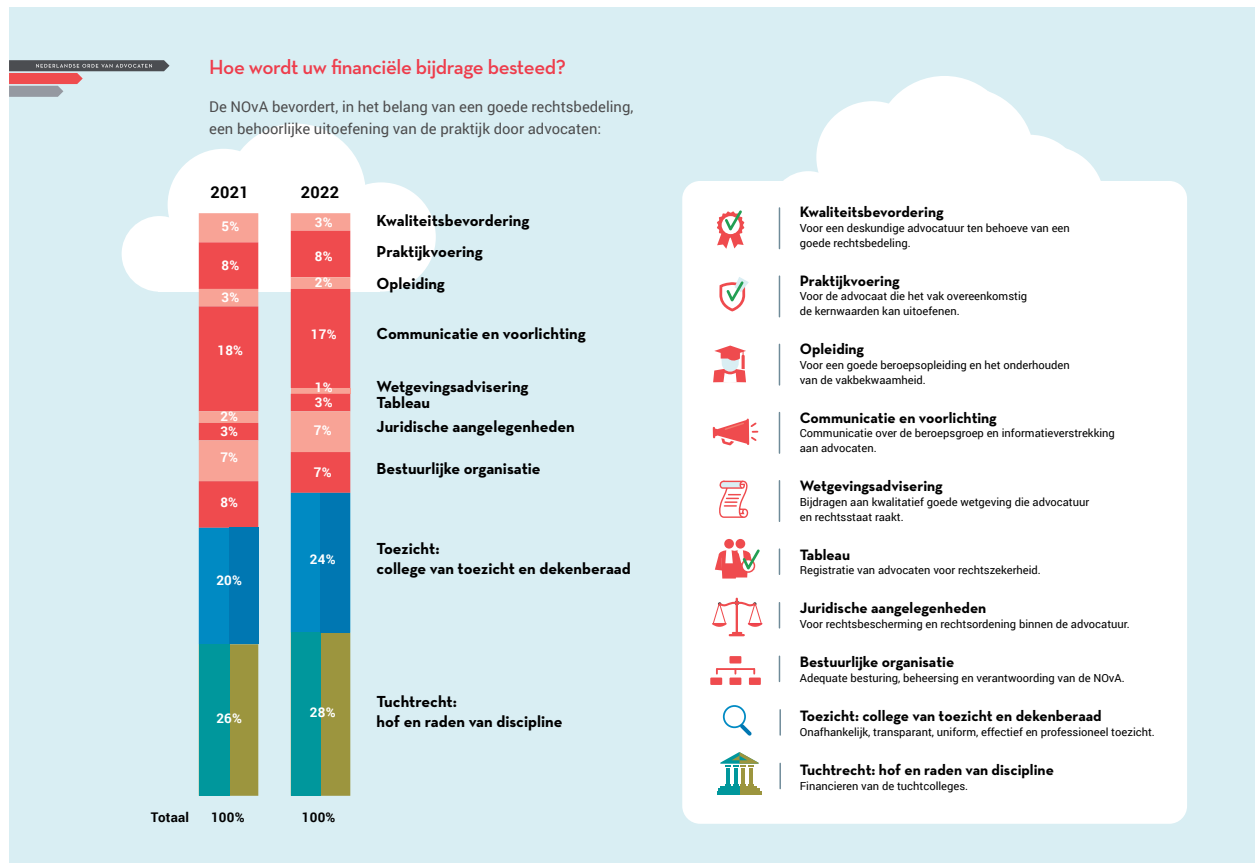
Nederlandse orde van advocaten

Facebook

Nederlandse orde van advocaten

Instagram

@Advocatenorde

Veiligheid

Meldpunt Rechtspraak voor onveiligheid rond zaken in gerechtsgebouwen

Mede op aandringen van de NOvA heeft de Rechtspraak bij elk gerechtsgebouw een meldpunt ingesteld. Hier kunnen advocaten direct aan de beveiliging melden dat zij en/of hun cliënt een onveiligheidsgevoel, dreiging of kwetsbaarheid ervaren gerelateerd aan de behandeling van een zaak in het betreffende gerechtsgebouw.

Bij elke rechtbank en gerechtshof, evenals bij de Centrale Raad van Beroep en het College van Beroep voor het bedrijfsleven, is hiervoor een speciaal e-mailadres geopend. Advocaten kunnen voor deze mailadressen terecht op Mijn Orde, bij de lokale orden en bij de specialisatieverenigingen.

Dit meldpunt bij de Rechtspraak is een aanvulling op de procedure in de landelijke procesreglementen, zodat advocaten sneller en direct contact kunnen leggen met de beveiliging(scoördinator). Als advocaten reeds in het gerechtsgebouw aanwezig zijn en zich een acute situatie voordoet, kunnen zij zoals gebruikelijk terecht bij de bode en/of de beveiliging.

NOvA-noodtelefoon

Het meldpunt bij de Rechtspraak staat los van het noodnummer van de NOvA dat advocaten kunnen bellen in

geval van een dreiging. Dit noodnummer is te vinden op Mijn Orde. Elke melding van een dreiging wordt doorgezet naar de NCTV, waarna de betrokken advocaat zo spoedig mogelijk wordt teruggebeld door een NCTV-functionaris of een lokale vertegenwoordiger vanuit het OM of de politie over de vervolgstappen.

Aan advocaten die worden bedreigd of zich bedreigd voelen en naar het noodnummer van de NOvA bellen, biedt de NOvA facultatief een noodknop aan. Met de noodknop kan de advocaat bij een acute dreiging snel een noedmelding doen die zo nodig wordt doorgegeven aan de politie. Verder kunnen alle advocaten kosteloos gebruikmaken van de veiligheidsscan en de weerbaarheidstraining.

Meer informatie

Kijk op advocatenorde.nl/weerbaarheid.

Tableau

Lichte groei van de balie

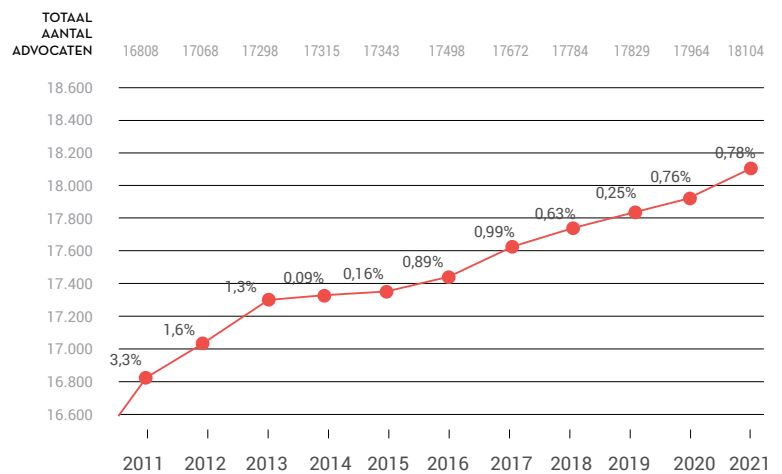
Op 1 januari 2022 staan 18.104 advocaten op het tableau ingeschreven, een beperkte toename van 0,8% ten opzichte van vorig jaar (17.964). De licht stijgende lijn van de afgelopen jaren zet hiermee door.

Uitgesplitst naar regio zijn vergeleken met een jaar geleden verschillen zichtbaar. Zeven van de elf arrondissementen laten een (veelal minimale) stijging zien, drie een daling en in Zeeland-West-Brabant bleef het aantal advocaten gelijk. In absolute aantallen neemt het arrondissement Amsterdam met 136 nieuwe advocaten verreweg het grootste deel van de groei voor zijn rekening. Relatief gezien laat het arrondissement Limburg de sterkste groei zien (+3,4 procent) en is de grootste daling zichtbaar in het arrondissement Noord-Holland (-3,3 procent).

Groei balie 2011-2021

Het afgelopen decennium stijgt het aantal advocaten in Nederland jaarlijks licht, waarbij sinds 2014 de groei is afgevlakt tot onder de 1 procent.

Groei van de balie in de laatste 10 jaar

Groei van de balie 2021

ARRONDISSEMENT	Aantal advocaten per 1 januari 2021	Aantal advocaten per 1 januari 2022	Verschil	
			aantal	percentage
Amsterdam	5.900	6.036	136	2,3%
Den Haag	1.947	1.941	-6	-0,3%
Gelderland	1.202	1.189	-13	-1,1%
Limburg	731	756	25	3,4%
Midden-Nederland	1.799	1.801	2	0,1%
Noord-Holland	828	801	-27	-3,3%
Noord-Nederland	747	753	6	0,8%
Oost-Brabant	1.143	1.146	3	0,3%
Overijssel	653	665	12	1,8%
Rotterdam	2.037	2.039	2	0,1%
Zeeland-West-Brabant	977	977	0	0%
TOTAAL	17.964	18.104	140	0,8%

Vacature

De Nederlandse orde van advocaten (NOvA) telt achttien adviescommissies die advies aan de algemene raad uitbrengen over wetsvoorstellen die ter consultatie aan de NOvA worden voorgelegd.

De NOvA zoekt

Advocaten voor de adviescommissie mediation

Lijkt het u interessant om naast uw advocatuurlijke werkzaamheden een bijdrage te leveren aan versterking van wetgevingskwaliteit? Volgt u beleidsmatige en politieke ontwikkelingen op het gebied van mediation graag van dichtbij? Wij nodigen u dan van harte uit uw interesse kenbaar te maken.

Aandachtsgebieden

Een aantal huidige leden van de adviescommissie treedt in de komende periode af. Ter vervanging van deze leden wordt gezocht naar advocaten met affiniteit met een van de volgende aandachtsgebieden (niet uitputtend): familierecht/familiemediation, arbeidsrecht/arbeidsmediation, zakelijke praktijk/zakelijke mediation en ADR in het algemeen.

Werkwijze

De werkwijze van de commissie wordt vastgesteld in overleg met de algemene raad. Ondersteuning

vindt zo veel mogelijk plaats door het landelijk bureau van de NOvA. Gemiddeld vergadert de commissie viermaal per jaar. Verder contact vindt zo veel mogelijk via e-mail plaats. Er staat geen vergoeding tegenover behalve vergoeding van de reiskosten. Met het schrijven van een juridisch advies is maximaal één opleidingspunt te behalen. Eén keer per jaar wordt de vergadering afgesloten met een informeel diner.

Meer informatie

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Lucas Korsten via l.korsten@advocatenorde.nl of +31 (0)6 233 67 318. Uw interesse kunt u uiterlijk 1 maart 2022 kenbaar maken bij het secretariaat van de NOvA via secretariaat@advocatenorde.nl, onder vermelding van 'sollicitatie adviescommissie mediation'.

Regelgeving

Gewijzigde regelgeving per 1 januari 2022

Met ingang van 1 januari 2022 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd in de regelgeving van de NOvA.

Gewijzigd

- Verordening op de advocatuur naar aanleiding van de Verzamelverordening 2021;
- Regeling op de advocatuur naar aanleiding van de Verzamelregeling 2021;
- Beleidsregel subsidies NOvA naar aanleiding van het Wijzigingsbesluit beleidsregel subsidies 2021.

Nieuw

- Besluit financiële bijdrage 2022;
- Besluit subsidieplafond 2022.

Vervallen

- Verordening Covid-19.

Meer informatie

De actuele wet- en regelgeving en de wijzigingsbesluiten vindt u op regelgeving.advocatenorde.nl.

► Bureau van de NOvA

Vertegenwoordiging over de nationale grenzen

DOOR / MICHELE WESTDIJK, BELEIDSMEDEWERKER BIJ DE NOVA

Bij het landelijk bureau van de NOvA werken ongeveer zestig professionals binnen vier afdelingen: beleid & regelgeving, juridische & bestuurlijke zaken, financiën & organisatie en communicatie. In deze rubriek geeft een bureaumedewerker een inkijkje in zijn of haar dagelijkse werkzaamheden.

In nationaal verband zijn de taken, rollen en bevoegdheden van de NOvA bij velen bekend. De NOvA is echter ook actief in diverse internationale verbanden. De NOvA participeert in de CCBE (Council of Bars and Law Societies of Europe), IBA (International Bar Association), maar ook de CEEBA (Chief Executives of European Bar Associations), IILACE

(International Institute of Law Association Chief Executives), ABA (American Bar Association), DPK (Deutschsprachige Präsidentenkonferenz) en ICLR (International Conference of Legal Regulators).

Een grote betrokkenheid heeft de NOvA bij de CCBE. Deze organisatie kan gezien worden als de stem van de Europese advocaten. De CCBE reageert regelmatig namens haar leden over internationale ontwikkelingen die Europese burgers en advocaten aangaan. De regulering van het beroep, de verdediging van de rechtsstaat, mensenrechten en democratische waarden zijn de belangrijkste missies van de CCBE.

De NOvA hecht aan een doelmatige en effectieve vertegenwoordiging bij de CCBE en richt zich dan ook met name op dossiers die voor de Nederlandse advocatuur van belang zijn. Daartoe neemt de NOvA actief deel aan een aantal commissies en werkgroepen. De AML-commissie is hier een voorbeeld van. De plannen van de Europese Commissie omtrent een Europese AML/CFT toezichthouder (AML-authority) worden door deze commissie nauwlettend gevolgd. Een actieve lobby is nodig om te benadrukken dat de advocatuur een bijzondere rol heeft in de rechtsstaat. Via de CCBE blijft de NOvA benadrukken dat handhaving van de kernwaarden onafhankelijkheid en vertrouwelijkheid vanuit rechtsstatelijk oogpunt zwaarder wegen dan de politieke roep om een Europese toezichthouder op alle entiteiten (ook banken, verzekeraars enzovoort) die Wwft-diensten verlenen.

Een ander actueel CCBE-dossier betreft de European Convention on the Profession of Lawyer. Daarvoor is een aparte werkgroep ingesteld. Via deze werkgroep blijft de NOvA op de hoogte van de laatste ontwikkelingen. Het doel van dit verdrag is de versterking van de rechtsstaat en daarmee de positie van advocaten. Aantasting van de onafhankelijke positie van de advocatuur en persoonlijke aanvallen op advocaten zijn de afgelopen jaren toegenomen. Intimidatie, bedreigingen en moorden op advocaten komen helaas voor in veel staten van de Raad van Europa, en nemen in sommige daarvan zelfs toe. In de komende twee jaar wordt de European Convention on the Profession of Lawyer opgesteld. Om in werking te treden, moet het door minimaal tien lidstaten worden ondertekend. Spannend!

In december 2021 heeft de NOvA een bijdrage geleverd aan het aankomende rapport van de speciale VN-rapporteur over de onafhankelijkheid van rechters en advocaten, met als thema 'aanvallen op advocaten'. Het betreffende rapport zal worden gepresenteerd tijdens een van de zittingen van de VN-Mensenrechtenraad in juni 2022. Daarnaast geeft de NOvA jaarlijks rechtstreeks input aan de opstellers van het Rule of Law report van de Europese Commissie over de rechtsstaat in de EU. In IBA-verband heeft de NOvA meegewerkt aan een wereldwijd onderzoek naar het welzijn van advocaten. Eind oktober 2021 heeft de Wellbeing Taskforce de resultaten gepubliceerd in het rapport 'Mental Wellbeing in the Legal Profession: A Global Study'. Nu het welzijn in algemene zin onder druk staat vanwege COVID-19, zijn de uitkomsten des te meer actueel.

Een aantal jaren geleden heeft de NOvA het ICLR-congres in Den Haag georganiseerd. Een van de resultaten daarvan is het selfassessment voor advocaten. In 2022 wordt de CEEBA in Den Haag georganiseerd, met 'bescherming tegen ondermijning' als van de thema's. Verder zijn er voorstellen gedaan om de International Legal Ethics Conference (ILEC) in 2024 naar Nederland te halen. Kortom: ook in internationaal verband komt de NOvA op voor thema's die van belang zijn voor de Nederlandse advocatuur.

Veelgestelde vragen

Bij het Informatiepunt voor advocaten kunnen advocaten terecht voor voorlichting over de regelgeving en dienstverlening van de NOvA. Veelgestelde vragen in de afgelopen maand waren:

V: Ontvang ik ook een fysieke advocatenpas als ik kies voor de advocatenpas-app?

A: Ja. De fysieke pas heeft u als advocaat namelijk nog steeds nodig voor toegang bij onder andere rechtbanken en justitiële inrichtingen. De advocatenpas-app gebruikt u om in te loggen in diverse webportalen, zoals Mijn Orde en de digitale rol van de Rechtspraak. Kiest uw medewerker (gemachtigde) voor de app dan ontvangt deze geen fysieke pas meer.

V: Heb ik de uitslag van de basistest nodig vóór de start van de Beroepsopleiding Advocaten?

A: Nee, u moet alleen de basistest hebben afgelegd voor de start van de beroepsopleiding. De uitslag daarvan is niet noodzakelijk om met de beroepsopleiding te kunnen beginnen. De basistest heeft een diagnostisch karakter en u kunt dus niet 'slagen' of 'zakken'. De uitslag geeft alleen een indicatie van een mogelijk kennishiaat.

V: Mijn bruto-inkomen is lager dan € 37.000, maar ik ben vergeten voor 31 december 2021 via Mijn Orde aan te geven dat ik voor de financiële bijdrage in aanmerking kom voor de lagere factuur. Kan ik dit alsnog doen?

A: Inmiddels is het administratieve proces in gang gezet. Omdat u niet tijdig heeft doorgegeven in aanmerking te komen voor de lagere financiële bijdrage, ontvangt u een factuur voor categorie 1. Wel kunt u hiertegen binnen zes weken een bezwaarschrift indienen met de bijbehorende bewijsmiddelen die uw lagere bruto-inkomen over 2020 aantonen. Als uw bezwaar gegrond is dan komt u alsnog in aanmerking voor de lagere factuur op basis van categorie 2. Zie hiervoor artikel 2 van de Regeling op de advocatuur.

Meer vragen?

Bekijk alle veelgestelde vragen op advocatenorde.nl/faqs. Staat uw vraag hier niet bij? Het Informatiepunt voor advocaten is op werkdagen bereikbaar van 9.00 tot 17.30 uur op (070) 335 35 54 en via informatiepunt@advocatenorde.nl.

Rechtsbijstand

Start subsidieregeling experiment echtscheiding

Binnenkort gaat de Raad voor Rechtsbijstand van start met de subsidieregeling experiment echtscheiding. De NOvA, het Juridisch Loket, de MfN, vFAS en Uitelkaar.nl hebben deelgenomen aan de voorbereidende werkzaamheden via de werkgroep experiment scheiden. Het doel van de regeling is om te onderzoeken wat nodig is om rechtzoekenden zo adequaat mogelijk te helpen bij hun (complexe) echtscheiding, waarbij een passende vergoeding wordt betaald zodat kwalitatief goede rechtsbijstand kan worden verleend. De inschrijving voor de subsidieregeling gaat waarschijnlijk medio februari 2022 van start. Houd hiervoor de website van de Raad voor Rechtsbijstand in de gaten.

Benoemingen

Examencommissie Beroepsopleiding Advocaten

Benoemd als lid per 21 januari 2022

- Mr. M.J.M. (Marjon) Peeters
- Mr. R. (Richard) Verkijk

Stichting Leerstoel Advocatuur

Benoemd als bestuurslid per 10 januari 2022

- Mr. R.R. (Robert) Crinice le Roy

► Van de tuchtrechter

Recente uitspraken, geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Tjitske Cieremans, Maurice Mooibroek en Robert Sanders.

Dekenbezwaar op grond van artikel 5.11 en 7.4 Voda gegrond

- Hof van Discipline 18 juni 2021, zaak nrs. 210004D, 210007D, 210010D, 210012D, ECLI:NL:TAHVD:2021:105.
- Artikel 5.11 en 7.4 lid 1 Voda.
- Gegrond dekenbezwaar tegen advocaten, in dienst bij een zusteronderneming van een zelfstandig schaderegelingskantoor, die op betalende basis rechtsbijstand verlenen aan klanten die geen rechtsbijstandsverzekering hebben.

Mrs. X zijn in dienst bij een zelfstandig schaderegelingskantoor in de zin van artikel 5.9 onderdeel e van de Voda. Een speciaal daartoe opgerichte zusteronderneming van dit schaderegelingskantoor verleent op betalende basis rechtsbijstand aan klanten die geen rechtsbijstandsverzekering hebben. Op grond van artikel 7.4 lid 1 dienen Mrs. X te vermijden dat zij naar buiten toe een onjuiste, misleidende of onvolledige voorstelling van zaken geven omtrent de wijze van praktijkuitoefening en enige vorm van samenwerking. Volgens de deken suggereert de website van de zusteronderneming dat Mrs. X werkzaam zijn bij die zusteronderneming en zaken voor de zusteronderneming kunnen behandelen, terwijl zij bij het schaderegelingskantoor werkzaam zijn. Op grond van artikel 5.11 Voda is het Mrs. X niet toegestaan om, terwijl zij in dienst zijn bij het schaderegelingskantoor, rechtsbijstand te verlenen aan klanten van de zusteronderneming, omdat zij alleen klanten mogen bijstaan die verzekerd zijn op grond van een rechtsbijstandsverzekering. De deken dient op deze grond bezwaren in tegen Mrs. X. De raad verklaart de klacht gegrond, maar ziet geen aanleiding om een maatregel aan Mrs. X op te leggen. Mrs. X gaan in beroep. Het hof overweegt allereerst dat het stelsel van praktijkuitoefening in dienstverband een gesloten stelsel is. Artikel 5.9 van de Voda bepaalt hoe een advocaat in dienst de praktijk kan uitoefenen. De opsomming van dit artikel is limitatief. Mrs. X zijn in dienst bij een zelfstandig schaderegelingskantoor in de zin van artikel 5.9 onderdeel e van

de Voda. Op grond van artikel 5.11 lid 1 Voda kunnen Mrs. X dus uitsluitend optreden in de hoedanigheid ten behoeve van de werkgever (het schaderegelingskantoor) of bij die werkgever verzekeren.

Het hof is vervolgens met de raad van oordeel dat de presentatie van Mrs. X op de website van de zusteronderneming een misleidend beeld geeft en dat zij daarmee handelen in strijd met artikel 7.4 lid 1 Voda. Immers, zij hebben zich gepresenteerd alsof zij werkzaamheden voor de zusteronderneming verrichten. Zo staat op de homepage in grote letters vermeld: 'Maak kennis met de juristen en advocaten' en 'Ervaren topadvocaten en juristen met eigen specialismen'. Onder 'Bekijk onze mensen' zijn per team eerst de advocaten zichtbaar met foto, naam en profielbeschrijving. Daarna staan pas foto's met profielbeschrijving van de juristen. De disclaimers op de website waarin staat dat de advocaten geen werkzaamheden voor de zusteronderneming kunnen verrichten, zijn ontoereikend omdat deze niet direct gelinkt zijn aan de advocaten die op de website zijn genoemd.

Mrs. X hebben verklaard dat zij zich op deze wijze op de website hebben gepresenteerd, omdat zij het concept van de zusteronderneming wilden steunen en het er niet mee eens zijn dat zij geen diensten voor de zusteronderneming mochten verrichten. Dit doel rechtvaardigt volgens het hof geenszins de wijze waarop Mrs. X zich op de website hebben gepresenteerd. Mrs. X argumenteren ook dat de artikelen 5.9-5.11 Voda achterhaald zijn en lopen vooruit op destijds gehoopte instemming van het college van afgevaardigden van de NOvA voor een experiment waarbij rechtsbijstandsverzekeraars onder voorwaarden ook niet-verzekerden kunnen bijstaan. Ook dit doet niet af aan dat Mrs. X de Voda wel hebben geschonden, aldus het hof. Het hof acht, anders dan de raad, een waarschuwing geboden. Mrs. X hebben van de deken immers eerst gelegenheid gekregen op hun wijze van presenteren aan te passen, maar willens en wetens gekozen dit niet te doen.

Belangen verzekerde cliënt onvoldoende behartigd

- Hof van Discipline 23 augustus 2021, zaak nr. 210031, ECLI:NL:TAHVD:2021:144.
- Artikel 10a lid 1 sub b Advocatenwet.
- Advocaat had moeten onderkennen dat zijn cliënt een ander standpunt had – of wilde innemen – dan de verzekeraar.

Klagers echtgenote heeft hem aansprakelijk gesteld voor haar letselschade na een ongeval met het paard van klager. Nadat klagers verzekeraar de aansprakelijkheid heeft afgewezen, start de echtgenote een deelgeschilprocedure. De verzekeraar verzoekt mr. X in die procedure op te treden voor klager. Mr. X bevestigt dat schriftelijk aan klager en heeft vervolgens zonder overleg met klager een verweerschrift in het deelgeschil bij de rechtbank ingediend. Mr. X heeft in het verweerschrift de verzekeraar als verweerster en de echtgenote van klager als verzoekster aangeduid. Vlak voor de zitting heeft mr. X telefonisch contact met klager en zendt hij klager per e-mail het verweerschrift dat hij aanduidt als ‘het formeel namens u, maar in overleg met uw verzekeraar (...) opgestelde, verweerschrift.’

Klager maakt mr. X het tuchtrechtelijke verwijt dat hij de belangen van klager onvoldoende zorgvuldig heeft behandeld doordat hem pas voor het eerst heeft ontmoet in het gerechtsgebouw, vlak voor de mondelinge behandeling. Volgens klager heeft mr. X het verweerschrift niet in het belang van klager opgesteld en tegenstrijdige belangen behartigd door zowel voor de verzekeraar als voor klager op te treden.

De raad heeft de klachtonderdelen gegrond verklaard en aan mr. X een waarschuwing opgelegd. Volgens de raad heeft mr. X in het verweerschrift het standpunt van de verzekeraar verwoord. Dat de verzekeraar dekking zou ontzeggen indien klager een afwijkend standpunt zou innemen, betekent niet dat het mr. X vrijstond om zonder overleg en instemming van klager in het verweerschrift het standpunt van de verzekeraar namens klager in te nemen. Het was de taak van mr. X om de belangen van klager te behartigen.

De raad volgt mr. X niet in zijn verweer dat het belang van klager per definitie gelijk was aan het belang van de aansprakelijkheidsverzekeraar. De verzekeraar stelde zich immers op het standpunt dat de klagers echtgenote medebezitter was van het paard en dus zelf risicoaanspra-

kelijk voor de gedragingen van het paard, terwijl klager het standpunt innam dat hij enig eigenaar en bezitter van het paard was en alleen hij aansprakelijk was voor de gedragingen van het paard. Ook ter zitting is mr. X de belangen van (de ter zitting vertegenwoordigde) verzekeraar blijven behartigen.

In hoger beroep voert mr. X aan dat de raad ten onrechte heeft geoordeeld dat hij een met de belangen van klager tegenstrijdig belang heeft vertegenwoordigd. Klager heeft in het telefoongesprek kort voor de zitting letterlijk gezegd dat hij geen ruzie wilde met de verzekeraar, aldus mr. X. Uit die boodschap heeft hij afgeleid dat klager het standpunt van de verzekeraar onderschreef en aldus geen sprake was van tegenstrijdig belang. Voorts heeft hij ter zitting gesteld dat de koers wordt bepaald door de verzekeraar en dat als het tot een procedure komt, dat een aanwijzing is dat de verzekeraar de aansprakelijkheid betwist.

Volgens het hof had mr. X echter moeten onderkennen dat zijn cliënt met zijn beroep op zijn aansprakelijkheidsverzekeraar dekking wilde voor de door zijn echtgenote geleden schade en dus een ander standpunt had – of wilde innemen – dan de verzekeraar. Mr. X had zich tijdig actief ervan moeten vergewissen wat de zienswijze van zijn cliënt was en of zijn cliënt zich erin kon vinden dat zijn aansprakelijkheid door de verzekeraar namens hem werd betwist. Uit onder meer de uitlatingen van klager dat hij geen problemen wilde met de verzekeraar, had mr. X zonder nadere verificatie niet mogen afleiden dat zijn cliënt het eens was met het standpunt van de verzekeraar en dat er dus kennelijk geen sprake was van een tegenstrijdig belang.

Het valt mr. X volgens het hof dan ook te verwijten dat hij geen inhoudelijk contact heeft gezocht met klager om diens eigen standpunt te vernemen en dat mr. X zich presenteerde als advocaat van klager maar zich in wezen heeft beperkt tot de rol van advocaat van de verzekeraar, zonder te onderkennen of na te gaan dat sprake was van tegengestelde belangen.

Het hof oordeelt dat mr. X de kernwaarde partijdigheid heeft geschonden door geen onderzoek te doen naar het standpunt van zijn cliënt, maar zich louter te hebben laten leiden door het standpunt van de verzekeraar. Daarbij is hij grotendeels voorbijgegaan aan de gerechtvaardigde belangen en wensen van zijn cliënt, althans degene namens wie hij pretendeerde op te treden. Berisping.

Boomjuridisch

Nu beschikbaar!

De zoektocht naar de feiten

Over waarheden, onwaarheden en leugens in de democratische rechtsstaat

Luc Verhey
ISBN: 9789462909960
eISBN: 9789051891911
1e druk, 2021, 204 pagina's
€ 25,00

Bestel uw exemplaar vandaag
via www.boomjuridisch.nl

Boomjuridisch

► Transfers

Wie, wat, waar?

Wie stapte over, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u onlangs van kantoor veranderd of eigen baas geworden? Deel uw ervaringen en stuur een e-mail naar redactie@advocatenblad.nl.

Naar ander kantoor

- Aa**, mr. N.M.D. van der: Van Doorne N.V. te Amsterdam
- Aalst**, mr. B.T.J.A. van: Servicepunt71 te Leiden
- Aantjes-Hubers**, mw. mr. J.M.: De Brauw Blackstone Westbroek N.V. te Amsterdam
- Baijens**, mw. mr. I.: Kennedy Van der Laan te Amsterdam
- Bakker**, mr. I.: SDW Advocatuur te Roermond
- Baremans**, mw. mr. J.M.: Nysingh advocaten - notarissen N.V. te Utrecht
- Bastiaans**, mr. S.R.P.: Boels Zanders Advocaten te Maastricht-airport
- Batavier**, mw. mr. F.H.: Nysingh advocaten - notarissen N.V. te Utrecht
- Bäumler**, mw. mr. M.M.: Roeleven advocaten en mediators B.V. te Heerlen
- Beerens**, mr. J.: Van Iersel Luchtman N.V. te 's-Hertogenbosch
- Berg**, mw. mr. T. van den: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
- Berkmortel**, mw. mr. R.A. van den: uw advocaten bv te Maastricht
- Beveren**, mw. mr. J.E.A. van: Stelvio advocaten | mediators te Arnhem
- Biesbroek**, mw. mr. M.P.: De Hef Advocaten te Rotterdam
- Boekema**, mw. mr. S.B.: Tanger Advocaten N.V. te Haarlem
- Boer**, mr. R.J. de: Schuth & Koelemaij Advocaten en Belastingadviseurs te Assen
- Böhmer**, mr. L.J.: CMS te Amsterdam
- Bondarchuk**, mw. mr. D.V.: Baker & McKenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam
- Boon**, mw. mr. L.F. den: de Breij te Amsterdam
- Bouts**, mw. mr. A.: Ysquare B.V. te Amsterdam
- Bouwman**, mw. mr. M.: NewGround Law te Amsterdam
- Brave**, mr. P.-B.J.R.B. den: Vriman M&A Lawyers te Amsterdam
- Brüne**, mr. T.O.: CMS te Amsterdam
- Buuren**, mr. R. van: Bird & Bird (Netherlands) LLP te Amsterdam
- Canta**, mw. mr. A.M.A.: CMS te Amsterdam
- Catbas**, mr. A.: Ficq & Partners Advocaten te Amsterdam
- Chraïbi**, mr. O.: Allen & Overy LLP te Amsterdam
- Cobussen**, mr. R.A.B.: Nexa Velo Advocaten te Utrecht
- Degenaar-Kuijpers**, mw. mr. I.D.: Tanger Advocaten N.V. te Velsen-Zuid
- Dekker**, mr. J.J.: TeekensKarstens advocaten notarissen te Leiden
- Dekker**, mw. mr. S.E.M.: Pinsent Masons Netherlands LLP te Amsterdam
- Denny**, mr. F.J.M.: Allen & Overy LLP te Amsterdam
- Dolen**, mw. mr. L. van: Straatman Koster Advocaten te Rotterdam
- Don**, mw. mr. N.M.: Amstel Advocaten te Amsterdam
- Dunhof-Lampe**, mw. mr. I.C.: Damsté advocaten - notarissen te Amsterdam
- El Hri**, mr. A.: Greenberg Traurig LLP te Amsterdam
- Eldik**, mr. G.H.R. van: Norton Rose Fulbright LLP te Amsterdam
- Farahani**, mr. A.M.: La Gro Geelkerken Advocaten B.V. te Alphen aan den Rijn
- Fiers**, mr. M.: Schaap Advocaten Notarissen te Rotterdam
- Fleuren**, mr. B.M.H.: Linklaters LLP te Amsterdam
- Forder**, mw. mr. C.J.: Advokatenkollektief Oost te Amsterdam
- From**, mw. mr. H.A.: Benthem Gratama Advocaten te Zwolle
- Geijtenbeek**, mw. mr. M.C.: Olie & De Jonge Advocaten te Goes
- Geurts**, mr. H.J.: HSA Lawyers B.V. te 's-Gravenhage
- Geurts**, mr. R.J.R.: Quindt Advocatuur te Heerlen
- Gillis**, mw. mr. M.H.: Kemmers Familie Advocaten te Hoorn nh
- Gimbrève**, mr. F.T.H.: OTIS Advocaten B.V. te Amsterdam
- Glaudemans**, mw. mr. D.H.P.C.: Vuurens & Lagerweij te Delft
- Glind**, mr. M. van de: KoetzierPoiesz Advocaten te Haarlem
- Gool**, mr. P.A.C. van: Dolderman Letselschade Advocaten te Utrecht
- Goorbergh**, mr. W.A. van den: Baker & McKenzie Amsterdam N.V. te Amsterdam
- Govers**, mw. mr. S.D.S.: LAW Advocaten te Amsterdam
- Groot**, mw. mr. S.P. de: Roest Crollius De Jong Advocaten te Woerden
- Güçlü**, mw. mr. I.: Karakaya Strafrechtadvocaten te Apeldoorn
- Haan**, mw. mr. M. de: Stad Advocaten te Groningen
- Hagg**, mw. mr. I.M.: Noordstern Advocaten te Amsterdam
- Hannema**, mr. E.W.J.: Windt Le Grand Leeuwenburgh te Rotterdam
- Hardy**, mr. R.R.R.: Greenberg Traurig LLP te Amsterdam
- Hassink**, mr. D.G.: Novumm Advocaten te Zwolle
- Heijtlager**, mw. mr. S.J.: Benthem Gratama Advocaten te Zwolle
- Hemmes**, mr. T.F.: Wieringa Advocaten te Amsterdam
- Hendrix**, mr. S.H.A.M.: Clifford Chance LLP te Amsterdam
- Hensen**, mw. mr. S.L.R.: Goumans Bakker Advocaten te Maastricht
- Hilwerda**, mw. mr. K.: Greenberg Traurig LLP te Amsterdam
- Hoek**, mr. J.W.C.: HSA Lawyers B.V. te 's-Gravenhage
- Hofman**, mw. mr. A.H.J.: Boels Zanders Advocaten te Eindhoven
- Hoogen**, mw. mr. I.H.F. van den: Kennedy Van der Laan te Amsterdam
- Horowitz**, mw. mr. S.E.: Clifford Chance LLP te Amsterdam
- Huizenga**, mw. mr. L.N.: Advocatenkantoor De Binnenstad te Amsterdam
- Jager**, mw. mr. M.J.: Aardema Van Boetzelaer Advocaten te Heerenveen
- Jans**, mr. J.A.: RegCounsel Financial Services te Amsterdam
- Jansen**, mw. mr. A.N.: FYRM. Advocaten te 's-Gravenhage
- Jongeling**, mr. P.M.: SRK Rechtsbijstand B.V. te 's-Gravenhage
- Kaptein**, mw. mr. E.C.: Noordstern Advocaten te Amsterdam
- Kenninck**, mw. mr. E.: DLA Piper Nederland N.V. te Amsterdam
- Kerkhof**, mr. R.: Dohmen advocaten bv te Tilburg
- Klungers**, mr. E.F.: Tanger Advocaten N.V. te Haarlem
- Kock-Habernickel**, mw. mr. M.: Zaan Advocaten te Zaandam
- Kolenbrander**, mr. J.H.: HJF Advocaten B.V. te Voorburg
- Koolhof**, mr. A.T.:

Hanze advocaat te Groningen

Koopsen, mw. mr. A.: Advocatenkantoor Seegers & Lebouille te Amsterdam

Krijgsheld, mw. mr. L.R.: Labré advocaten te Amsterdam

Krooshof, mw. mr. K.M.: Houthoff te Brussel

Kupecz, mr. A.F.: Pinsent Masons Netherlands LLP te Amsterdam

Lamberti, mr. R.J.G.: Scott+Scott Attorneys at Law LLP te Amsterdam

Leeman, mr. E.A.: Inge Schouwink advocaat en coach in tuchtzaken te Breda

Leemhuis, mw. mr. S.E.: Cox Ten Bruggencate Advocaten te Amsterdam

Leentfaar, mr. F.C.M.: Facebook Nederland B.V. te Amsterdam

Lensink, mr. W.A.: Olie & De Jonge Advocaten te Goes

Lie, mr. S.S.G.: Quattro Advocaten te Heerlen

Lukassen, mw. mr. M.M.B.: Lückers Advocaten te Heerlen

Luggens, mw. mr. L.E.: Nysingh advocaten - notarissen N.V. te Arnhem

Luten, mr. E.J.: FIZ advocaten B.V. te Rotterdam

Majoie, mr. C.D.A.J.: Boulevard Advocaten te Arnhem

Martens, mr. A.I.P.: Leeway Advocaten te Amsterdam

Melssen, mw. mr. S.F.: HVG Law LLP te Utrecht

Mortel, mr. M.H.G. van de: Nysingh advocaten - notarissen N.V. te Utrecht

Moustaine, mw. mr. C.: Advocatenkantoor Brugman BV te Wognum

Muhsemi, mw. mr. E.: Rutgers & Posch N.V. te Amsterdam

Mulder, mw. mr. S.M.: Nysingh advocaten - notarissen N.V. te Utrecht

Nimwegen, mw. mr. A.P. van: NautaDutilh N.V. te Amsterdam

Oevelen, mr. R.D. van: VBTM Advocaten te Rotterdam

Oliana, mw. mr. V.M.: Noordstern Advocaten te Amsterdam

Osinski, mr. L.K.: AKD te Eindhoven

Paszterik, mr. B.: Ploum te Rotterdam

Plet, mr. J.G.: NS Groep N.V. / NS Legal te Utrecht

Poggenklaas, mr. N.: BMDW Advocaten te Haarlem

Putting, mr. M.A.: DVDW Advocaten te Rotterdam

Reiziger, mr. J.J.: Trip Advocaten Notarissen te Groningen

Rietema, mr. E.J.: Conway & Partners te Rotterdam

Rijswijk, mr. R. van: LXA N.V. te Amsterdam

Roeffen, mr. R.G.: Keizers Advocaten te Eindhoven

Roelandschap, mw. mr. I.W.A.: Slot Letselschade te Zeist

Rubens-Snijders, mw. mr. L.D.M.: Acta Advocaten te Nijmegen

Schellekens, mw. mr. J.A.M.: Workx advocaten te Amsterdam

Scheur, mr. S.B.W. van de: De Roos Advocaten te Amsterdam

Scholten, mw. mr. H.J.: Bax advocaten belastingkundigen te Doetinchem

Schouten, mw. mr. F.V.: Pellicaan Advocaten N.V. te Rotterdam

Schrouff, mw. mr. M.L.M.: Roeleven

advocaten en mediators B.V. te Heerlen

Sietses, mr. D.: Aardema Van Boetzelaer Advocaten te Heerenveen

Slangen, mw. mr. K.J.M.: Stelvio advocaten | mediators te Arnhem

Spierings, mw. mr. I.C.E.: Pels Rijcken & Droogleeuwer Fortuijn N.V. te 's-Gravenhage

Stax, mr. S.H.: Mobius Advocaten B.V. te Amsterdam

Swinkels, mr. S.C.: CLINT lawyers & mediators te Amsterdam

Termaat, mr. C.G.J.M.: Brunet Advocaten te Nijmegen

Theunisse, mw. mr. I.L.M.W.: Dirkwager legal & tax te Arnhem

Torren, mr. I.P.M. van der: Mobius Advocaten B.V. te Amsterdam

Vandersmissen, mr. V.: Griph te Haarlem

Veld, mr. G.J. in 't: Nysingh advocaten - notarissen N.V. te Zwolle

Ven, mr. P.A.F.J. van de: Buren N.V. te Amsterdam

Verburg, mr. G.J.M.: Scott+Scott Attorneys at Law LLP te Amsterdam

Verhoef, mr. C.L.: Bilt Advocaten te Utrecht

Vermeulen, mr. A.H.: PGMBM te Amsterdam

Verschoor, mw. mr. K.J.L.: Houthoff Coöperatief U.A. te Amsterdam

Vintges, mw. mr. E.M.: Stibbe te London

Vonken, mr. S.J.W.M.: Sijben & Partners Advocaten te Heerlen

Voorde, mr. F.J.J. ten: Avest Advocaten te Utrecht

Vos, mr. A.C.M.: Provincie Noord-Holland te Haarlem

Vos, mr. Ph.A.: Bunders

Lok Advocaten te Amsterdam

Vos, mw. mr. W.D. de: Sight te Amsterdam

Vossen, mr. W.H. van der: Nobian Chemicals B.V. te Amersfoort

Weijden, mr. F.N. van der: SRK Rechtsbijstand B.V. te 's-Gravenhage

Werner, mr. J.: Noordstern Advocaten te Amsterdam

Wersch, mr. N.M. van: Bureau TBS Advocaten te Huizen

Wertenbroek, mw. mr. F.M.Y.: Ten Advocaten N.V. te Waalwijk

Yousfi, mw. mr. N. El: Gemeente Advocaten Rotterdam te Rotterdam

Naar nieuw(e) kantoor of associatie

9Corporate (mr. J.P.C. van der Hoek, mr. M.R. Miedema en mw. mr. T.L. Rozendal te Rotterdam)

Advocaat Soekhai (mw. mr. P.W.M. Soekhai te Amsterdam)

Advocatenkantoor Advoconomy (mw. mr. D.M. Schipper te Eindhoven)

Advocatenkantoor Bhulai (mw. mr. S. Bhulai te 's-Gravenhage)

Advocatenkantoor Helleman (mw. mr. H.H.M. Helleman te Bussum)

Advocatenkantoor mr. J.C. van Zundert (mr. J.C. van Zundert te Delft)

Advocatenkantoor Pim Scholte (mr. P. Scholte te Amsterdam)

Advocatenkantoor Spel (mw. mr. A. Spel te Alkmaar)

Advocatenkantoor Yildiz (mr. F. Yildiz te Zoetermeer)

Advocatenpraktijk mr.

M. van Kan (mr. M. van Kan te Zutphen)

Advorius Advocaten (mw. mr. C.R.T.M. van Ninhuijs en mr. G.F. Stelten te Steyl)

APG Fondsbediening (mw. mr. C.J.L. Hagers te Amsterdam)

Aqua sur Law BV

h.o.d.n. mr. Gorissen advocaat (mr. J.T.J. Gorissen te Maastricht)

Beerlage Law (mr. H.B.W. Beerlage te Amstelveen)

Beneficial (mr. J.K. den Haan te Amsterdam)

Bird & Bird (mr. R.C. Mooijekind te Hongkong)

Blankestijn advocaten & mediators LLP (mr. T.J.H. Zwiers te Hardenberg)

Blondes Advocatuur (mw. mr. C.A.E. van der Poel te Hoogerheide)

Boulevard Advocaten (mr. C.D.A.J. Majoie en mw. mr. R.R. Wijnakker te Arnhem)

BYOND Legal (mw. mr. K.H.G. Klinkers te Oud-Beijerland)

Cliq advocaten (mw. mr. C. Sesver en mw. mr. L. van der Leer te Alkmaar)

CNS Advocatenkantoor (mw. mr. N. Yildiz te 's-Gravenhage)

Data Driven Marketing Association (mr. M. Poulus te Amsterdam)

De Familiezaak (mw. mr. M.T.N. Whiterod te Dubai)

DLA Piper UK LLP (mr. R.M.T.M. Jaspers te Brussel)

Dudink Advocatuur b.v. (mr. H.J.G. Dudink te Haarlem)

Fairway advocaten (mr. J.F. Bienfait te Capelle aan den IJssel)

Flip Legal Insurance & Trade (mr. P.J.P. van Huizen te Rotterdam)

Geurts

Strafrechtadvocatuur

- (mw. mr. W.E.R. Geurts te Amsterdam)
- Grasp BV** (mr. J.E.L. Schouten te Rotterdam)
- Griph** (mr. R. Frankfort en mr. V. Vandersmissen te Haarlem)
- HAUT Legal** (mr. V.H.B. Kruit te Utrecht)
- Hesco Advocatuur** (mr. J.M. Hesselink te Bussum)
- Heukels Advocaat** (mr. L.J.L. Heukels te Overveen)
- Hooijer Advocatuur** (mw. mr. H. Hooijer te Zeist)
- Hoppenbrouwers Advocatuur** (mw. mr. A.M. Hoppenbrouwers te Breda)
- Janssens Advocatuur & Mediation** (mr. G.B.J.M. Janssens te 's-Hertogenbosch)
- Jumelet Advocatuur** (mr. M.D.N. Jumelet te Geldermalsen)
- Kantoor Tijsseling** (mr. W. Tijsseling te Nieuwegein)
- KARSKENS-ADVOCATUUR** (mr. H.C.M.J. Karskens te Amsterdam)
- KoetzierPoiesz Advocaten** (mr. D.W. Giltay Veth, mr. M. van de Glind, mr. G.P. Poiesz, mw. mr. N. Reinalda en mr. D. Sluis te Haarlem)
- Kouters advocatuur & mediation** (mw. mr. W.A.M. Kouters te Barendrecht)
- Kuyp Baar Advocaten** (mw. mr. E. Hullelgie te Arnhem)
- Legal Effects** (mw. mr. S.E.W. Klinkers-Engelen te Maastricht)
- Legalmeta** (mw. mr. Y.J.K. van Nunen te Eindhoven)
- Malipaard Legal** (mr. C.M. Malipaard te 's-Gravenhage)
- Marthe Ceelen Familierecht** (mw. mr. M.M.H. Ceelen te Doetinchem)
- Masters Advocatuur** (mw. mr. S.P. Bharatsingh te Naarden)
- Meijers Canatan Advocaten** (mr. P.Th. van Jaarsveld te Groningen)
- Mobius Advocaten B.V.** (mr. S. el Baroudi, mr. N. Molenaar, mr. S.H. Stax en mr. I.P.M. van der Torren te Amsterdam)
- Mr. H.J. Visser advocaat** (mr. H.J. Visser te Heemstede)
- mr. J.C. de Dood advocaat** (mr. J.C. de Dood te Oostzaan)
- Noordstern Advocaten** (mw. mr. I.M. Hagg, mw. mr. E.C. Kaptein, mw. mr. V.M. Oliana, mw. mr. M. Terpstra en mr. J. Werner te Amsterdam)
- OCI N.V.** (mw. mr. F.M.A. Potter te Amsterdam)
- Persoonlijk Familierecht** (mw. mr. A.C.W. Duiveman te Dalfsen)
- Philips Domestic Appliances Nederland B.V.** (mw. mr. M. Bestebreurtje te Amsterdam)
- Postma Legal & Vastgoed** (mr. J. Postma te Rotterdam)
- Prisma Advocatuur** (mr. G.Z.U. Viragh te Bergen op Zoom)
- PS2C** (mr. C.B. in 't Veld te Amsterdam)
- Ramdihal Advocaten** (mr. E.C. Ramdihal en mr. S.V. Ramdihal te Amsterdam)
- Rechtstreeks Advocatuur** (mw. mr. L.M. Wagemaker te Grootebroek)
- Renaldo** (mr. R.A.F. Willems te Nijmegen)
- Resolución** (mr. O.J.D.M.L. Jansen te 's-Gravenhage)
- Roeleven advocaten en mediators B.V.** (mw. mr. M.M. Bäuml, mw. mr. C.A. Offermans, mw. mr. E.J.A. Roeleven en mw. mr. M.L.M. Schrouff te Heerlen)
- RSJ Legal** (mr. R.S. Jelsma te Amsterdam)
- Schippers Advocatuur** (mr. P.A. Schippers te 's-Hertogenbosch)
- SDW Advocatuur** (mr. I. Bakker en mw. mr. S.D. Worotikan te Roermond)
- Secklaw** (mr. P.A.M. Seck te Rotterdam)
- Smeulders & Simons Advocaten** (mw. mr. M. Simons en mw. mr. D.C.M. Smeulders-Martens te Raamsdonksveer)
- SPOOR60 Advocatuur Coaching Mediation** (mw. mr. M.C. Houwing te Berkel en Rodenrijs)
- Starink Advocatuur** (mr. P.R. Starink te Velsen-Zuid)
- Stichting ZEN** (mw. mr. V.V. Prissajniouk te Amsterdam)
- Strafrechtadvocaat mr. E.J. Kuiters** (mr. E.J. Kuiters te Leeuwarden)
- Swinkels Advocatuur en Mediation** (mr. K.A.M.G. Swinkels te Amsterdam)
- Tim Roos Advocatuur** (mr. T. Roos te Capelle aan den IJssel)
- Uilenburg Advocaten** (mw. mr. M.B.Ph. Geeraedts en mw. mr. F. Khalil te 's-Hertogenbosch)
- Vaalburg Advocatuur** (mw. mr. K. Vaalburg te Amsterdam)
- Van Arkel Praktijk B.V. (RvA Law)** (mr. R. van Arkel te 's-Gravenhage)
- Veld Advocatuur** (mw. mr. A.M. Veld te Assen)
- Vesting Advocaten** (mw. mr. J.J.W. Lamme te Bussum)
- VNNS Tax Legal** (mr. J.P. van Nes te Nieuwegein)
- VP Advocatuur** (mw. mr. E.J. van Pelt te Zwijndrecht)
- VR-Advocatuur** (mr. B.K.A. van Rijsbergen te Spijkenisse)
- Vromans Advocatuur** (mw. mr. R. Vromans te Haarlem)
- Willenborg Advocatuur** (mw. mr. M.C. Willenborg te Velp gld)
- Uit de praktijk**
- Aarden**, mw. mr. E., Sittard (31-12-2021)
- Aardoom**, mw. mr. L.S., Amsterdam (01-01-2022)
- Abeln**, mr. H.H.Q., Amsterdam (31-12-2021)
- Akachar**, mr. F., 's-Gravenhage (31-12-2021)
- Andel**, mr. G.J.K. van, Amsterdam (31-12-2021)
- Anker**, mr. J., Leeuwarden (31-12-2021)
- Anker**, mr. W., Leeuwarden (31-12-2021)
- Ariëns**, mr. A.J.P., Amersfoort (01-01-2022)
- Ariëns Kappers**, mr. P.H., Amsterdam (24-12-2021)
- Asbeck**, mr. W.E. van, Amsterdam (01-01-2022)
- Asselt-Pronk**, mw. mr. E., Hoogeveen (30-12-2021)
- Aydogmus**, mr. E., Amsterdam (19-11-2021)
- Baas**, mr. I.H.M., 's-Gravenhage (01-01-2022)
- Bahar**, mw. mr. M., Amsterdam (31-12-2021)
- Baken-Loijenga**, mw. mr. P., Leeuwarden (31-12-2021)
- Beckers**, mr. R.L., Enkhuizen (31-12-2021)
- Beker**, mr. A., Rotterdam (31-12-2021)
- Berbée-van Koningsbruggen**, mw. mr. J.C.M., Terneuzen (31-12-2021)
- Berculo**, mr. J.R., Utrecht (29-12-2021)
- Berg**, mr. C.C.M. van den, Leersum (24-12-2021)
- Berkvens**, mr. J., Amsterdam (31-12-2021)
- Bernard**, mw. mr. N., Amsterdam (01-01-2022)
- Bertrand**, mr. N., Amsterdam (31-12-2021)
- Besselink**, mw. mr. E.M.M., Amsterdam (30-11-2021)
- Bhagwandin**, mw. mr. S.D., Nieuw-Vennep (31-12-2021)
- Bier**, mw. mr. L., Vught (31-12-2021)
- Biezen**, mr. J.B., Zaandam (31-12-2021)
- Biggelaar**, mw. mr. J.P.A.J.C. van den, Tilburg (31-12-2021)
- Bijl**, mr. A., Leerdam (31-12-2021)
- Bijlsma**, mr. B., Almere (31-12-2021)
- Binkhorst**, mw. mr. S., Terneuzen (31-12-2021)
- Binsbergen**, mr. C.J. van, Weert (31-12-2021)
- Bisschop**, mw. mr. G.P., Groningen (31-12-2021)
- Boer**, mw. mr. A.J. de, Amsterdam (30-11-2021)
- Boer**, mw. mr. W.J., Rotterdam (01-12-2021)
- Boeve**, mr. G.J., Utrecht (01-01-2022)
- Bonis**, mr. R., Dordrecht (31-12-2021)
- Boom**, mw. mr. S.A. van den, Rotterdam (31-12-2021)
- Boon**, mw. mr. Y., Zwartewaal (31-12-2021)
- Boonk**, mr. H., Rotterdam (20-12-2021)
- Borgers**, mw. mr. A., Utrecht (01-01-2022)
- Bos**, mr. M., 's-Hertogenbosch (31-12-2021)
- Bos**, mr. R. van den, Zeist (31-12-2021)
- Bosch**, mw. mr. S.C. ten, Amsterdam (24-12-2021)
- Bosman**, mr. M.A.,

- Rotterdam (21-12-2021)
Bossenbroek, mw. mr. K.A., Arnhem (01-12-2021)
Bouman, mr. J.W., Amsterdam (31-12-2021)
Bouman, mw. mr. W.M., Rotterdam (31-12-2021)
Bouwes Bavineck, mr. P.K., 's-Gravenhage (01-12-2021)
Bouwman, mr. E.N., Utrecht (31-12-2021)
Bouzidi, mr. K. el, Rotterdam (22-12-2021)
Braakman, mr. R.L., Amsterdam (31-12-2021)
Brake, mr. H.K. ter, Hoorn nh (31-12-2021)
Bredenoord-Spoek, mw. mr. M.G., Amsterdam (31-12-2021)
Breemen, mw. mr. M.A.H. van, Rotterdam (31-12-2021)
Breeuwsma, mw. mr. J., Amsterdam (31-12-2021)
Briggeman, mr. T.M., Dorrecht (01-12-2021)
Broeders, mw. mr. F.L.M., Utrecht (31-12-2021)
Brogdrop, mr. M.F.P.M., Bergen op Zoom (31-12-2021)
Brouwer, mw. mr. J., 's-Gravenhage (31-12-2021)
Brouwer, mw. mr. J.M.M., Rotterdam (31-12-2021)
Bruggen, mr. F.H.T.C. van der, 's-Gravenhage (30-12-2021)
Bruggen, mr. M.D. van, Breda (30-12-2021)
Buck-Hartman, mw. mr. M.J., 's-Gravenhage (01-01-2022)
Campen, mr. R.P. van, Amsterdam (31-12-2021)
Chee, mr. R.D., 's-Gravenhage (01-01-2022)
Cnossen, mr. D.W.L., Heerenveen (31-12-2021)
Çolak, mr. M.E., Amsterdam (01-01-2022)
Conradi-Vermeulen, mw. mr. A.H.H., 's-Gravenhage (31-12-2021)
Cortenraad, mw. mr. L.W., Amsterdam (19-11-2021)
Cuperus, mw. mr. F.S., Heerenveen (31-12-2021)
Dadi-Tailleur, mw. mr. M., Amsterdam (03-12-2021)
Dam, mw. mr. D. van, Amsterdam (31-12-2021)
Dam, mw. mr. G. van, Amstelveen (01-01-2022)
De Casseres, mr. I.A., Amsterdam (01-01-2022)
Degenaar, mr. R.G., Gorinchem (31-12-2021)
Dekens, mr. J., Odoorn (31-12-2021)
Delfgaauw, mr. L.F., Delft (31-12-2021)
Deutz, mw. mr. K.F., Amsterdam (30-12-2021)
Devilee, mr. M.K., Rotterdam (20-12-2021)
Diedereren, mr. A.M.F., Amsterdam (01-01-2022)
Dijk, mr. H. van, Utrecht (31-12-2021)
Dijk, mw. mr. J.E.J. van, Hoogerheide (31-12-2021)
Dijke, mw. mr. S.C. van, 's-Gravenhage (31-12-2021)
Dil, mr. R.J.A., Amsterdam (31-12-2021)
Dingemans, mr. R.V.C.F., Maarssen (01-01-2022)
Dirks, mr. G.A.D., Amsterdam-Duivendrecht (01-01-2022)
Doesschate, mr. B. ten, Rotterdam (31-12-2021)
Doganer, mw. mr. M., Rotterdam (31-12-2021)
Dokkum, mr. P.A. van, 's-Gravenhage (31-12-2021)
Dooren, mr. M.A.M. van, Galder (01-01-2022)
Doornbos, mr. M.G., Assen (31-12-2021)
Driel, mr. J.J.M. van, Duivendrecht (31-12-2021)
Dungen, mr. W. van den, 's-Gravenhage (31-12-2021)
Durlik, mw. mr. K., Veghel (31-12-2021)
Eblé, mr. B.F., Haarlem (31-12-2021)
Eddini, mw. mr. M., Amsterdam (22-12-2021)
Edens, mr. J.D., Amsterdam (31-12-2021)
Elmers, mw. mr. M., Brielle (01-01-2022)
Elsenburg, mr. J., Amsterdam (15-12-2021)
Elzerman, mw. mr. Ph.H., Zwolle (01-12-2021)
Erdbrink, mw. mr. C.M.W., Amsterdam (30-11-2021)
Feenstra, mw. mr. I.S., Amstelveen (28-12-2021)
Feenstra, mw. mr. M.A., Rotterdam (30-11-2021)
Feringa, mr. A.M., Zaandam (21-12-2021)
Fiselier, mw. mr. M.E.S., Amsterdam (31-12-2021)
Fleur, mw. mr. M.C.J., Gorinchem (01-01-2022)
Fontijn, mw. mr. A.S., Utrecht (31-12-2021)
Foy, mw. mr. A.S., Zwolle (01-12-2021)
Gase, mr. H., Almere (01-01-2022)
Gernat, mw. mr. S.V., Amsterdam (31-12-2021)
Gielen, mr. Ch.E.F.M., Amsterdam (31-12-2021)
Gies, mr. P.J.K., Arnhem (01-01-2022)
Goes, mr. P.W.A., Rotterdam (31-12-2021)
Gosselaar, mr. F., Finsterwolde (31-12-2021)
Gosselaar-van Harmelen, mw. mr. J.S., Finsterwolde (31-12-2021)
Gremberghen, mr. P.G.E. van, Rotterdam (30-12-2021)
Grob, mw. mr. S.M.S., Oldenzaal (30-12-2021)
Groenewegen, mr. M.C.Y., Arnhem (01-12-2021)
Groningen-Goossen, mw. mr. R.B., Driebergen-Rijsenburg (01-12-2021)
Groote, mr. M.A. de, Breda (21-12-2021)
Grootfaam, mw. mr. M.N., Amsterdam (01-01-2022)
Gulikers, mr. M.J.M.A., Heerlen (15-12-2021)
Haak, mw. mr. M.E., Zeist (31-12-2021)
Haakmat, mr. A.R., Amsterdam (31-12-2021)
Harmsen, mr. D.T., Amsterdam (01-12-2021)
Harten, mr. M. van, Amsterdam (31-12-2021)
Haster, mr. T.V., Rotterdam (31-12-2021)
Heeks, mw. mr. S.H.R. van, Almere (23-12-2021)
Heijden, mr. C.M. van der, Rotterdam (14-12-2021)
Heijkant, mw. mr. J. van den, Utrecht (31-12-2021)
Heijmeriks, mr. R.W.F., Spijkenisse (30-12-2021)
Helmonds, mw. mr. A.M.C., Amsterdam (30-12-2021)
Hendriks, mr. P.T.P., Amsterdam (01-12-2021)
Hermus, mr. M.W.S., Amsterdam (08-12-2021)
Heugten, mr. C.H.J.M. van, Sittard (31-12-2021)
Heuvel, mw. mr. J.K. van den, Amsterdam (31-12-2021)
Hilhorst, mw. mr. A.M., Amsterdam (01-01-2022)
Hoek, mr. C.J. ter, Arnhem (24-12-2021)
Hof, mw. mr. E.F. van 't, Rotterdam (01-12-2021)
Hoope, mw. mr. J.M.C. ten, 's-Gravenhage (01-01-2022)
Hout, mw. mr. C.H.M. van, Weert (01-01-2022)
Hu, mw. mr. J., Rotterdam (01-01-2022)
Hus, mr. M., Amsterdam (01-12-2021)
Husken, mr. N.A., Amsterdam (01-12-2021)
Idrissi, mr. Ab. El, Rotterdam (31-12-2021)
Ilahi, mw. mr. S.S., Groningen (31-12-2021)
Israëls, mr. A.J., Leerdam (28-12-2021)
Jacz, mw. mr. E.A., Amsterdam (31-12-2021)
Jager, mr. W.R.H., Ede gld (31-12-2021)
Janssen, mr. H.W.R.A.M., Rotterdam (01-01-2022)
Janus-Maaskant, mw. mr. M.C., Dalfts (01-01-2022)
Jonge, mr. E. de, Goes (01-12-2021)
Jonge, mw. mr. I. de, Eindhoven (30-12-2021)
Jongepier, mw. mr. V., Middelburg (31-12-2021)
Jonkergouw, mr. J.M., Vught (01-01-2022)
Jonkers, mr. W.H., 's-Gravenhage (31-12-2021)
Joosten, mw. mr. S.T.P., Eindhoven (01-01-2022)
Kaas, mr. R.J., Haarlem (30-12-2021)
Kaddouri, mw. mr. A., Rotterdam (31-12-2021)
Kalkman, mw. mr. J., 's-Gravenhage (01-01-2022)
Kamp, mr. S.E.R. van de, Rotterdam (31-12-2021)
Kampschreur, mw. mr. P.J.E., Amsterdam (31-12-2021)
Kamstra, mr. R.J.T., Amsterdam (01-01-2022)
Kasabova, mw. mr. T.I., Amsterdam (21-12-2021)
Keijzer, mw. mr. C.J.M. de, Breda (28-12-2021)
Kempen, mr. J.W.H., Geleen (31-12-2021)
Kemper, mr. T., Rosmalen (01-01-2022)

- Kersten**, mw. mr. H.L.J.M., Zwolle (31-12-2021)
- Kesting**, mw. mr. L., Amsterdam (01-12-2021)
- Kiesouw**, mr. A.H., Zutphen (31-12-2021)
- Kippersluis**, mr. L.A.M. van, Utrecht (31-12-2021)
- Kitslaar**, mw. mr. A.C.M., 's-Hertogenbosch (31-12-2021)
- Kleijn**, mw. mr. I.G.K., Amsterdam (31-12-2021)
- Kleijn**, mw. mr. M.W.H., Zaandam (19-12-2021)
- Klijn**, mw. mr. M.M., Rotterdam (01-01-2022)
- Klok**, mw. mr. A.J., Groningen (31-12-2021)
- Kloppenbergh**, mr. S.H.M., Dieren (31-12-2021)
- Klostermann**, mr. W.E.M., Zwolle (01-01-2022)
- Knüppe**, mr. F.A.M., Arnhem (01-01-2022)
- Koekebakker**, mr. J.W., Wageningen (15-12-2021)
- Koevoets**, mw. mr. I.M.P., Haarlem (26-11-2021)
- Kooij**, mw. mr. N.C., Amsterdam (29-11-2021)
- Koole**, mw. mr. C.M., Goes (31-12-2021)
- Koorn**, mr. P., Rotterdam (31-12-2021)
- Koppenol-Laforce**, mw. mr. M.E., Rotterdam (25-12-2021)
- Kort**, mw. mr. K.S., Rotterdam (31-12-2021)
- Korteweg**, mr. K.J., Eindhoven (24-12-2021)
- Kruijdenhof**, mw. mr. D.L., Amsterdam (24-12-2021)
- Kruijswijk**, mr. G.C., Bergen nh (30-12-2021)
- Kruit**, mw. mr. M.L., Rotterdam (01-12-2021)
- Kubatsch**, mw. mr. M.A.J., Utrecht (31-12-2021)
- Kuilboer**, mr. F.J.M., Amsterdam (01-12-2021)
- Karsten**, mw. mr. 2021)
- Kuppeveld**, mw. mr. N. van, Heilig Landstichting (01-12-2021)
- Kwantes**, mr. T.L., Maastricht (04-01-2022)
- Lammers**, mw. mr. P., Amsterdam (01-12-2021)
- Langenberg**, mr. J.M., Utrecht (31-12-2021)
- Langereis**, mw. mr. C.W., Arnhem (23-12-2021)
- Lautenbag**, mr. S., Leeuwarden (31-12-2021)
- Lee-Klein Rot**, mw. mr. M.E., Hengelo ov (01-12-2021)
- Leeuwen**, mr. G.C.L. van, Amsterdam (31-12-2021)
- Leibbrand**, mw. mr. A., Heerhugowaard (31-12-2021)
- Leijen**, mr. M.J.A., Alkmaar (27-12-2021)
- Lennep**, mr. L.H. van, Brussel (31-12-2021)
- Lenos**, mr. P.W., Zierikzee (05-12-2021)
- Lent**, mr. E. van, Berkel en Rodenrijs (31-12-2021)
- Letschert**, mr. M.P.J., Tilburg (31-12-2021)
- Leyendeckers**, mr. F.M.G.M., Amsterdam (31-12-2021)
- Liedenbaum**, mr. W.J.Th., Amsterdam (13-12-2021)
- Linden**, mr. O.P. van der, Utrecht (29-12-2021)
- Litjens**, mw. mr. Y.Th.B., Boxtel (31-12-2021)
- Loo**, mr. J.J.T. van, Oss (31-12-2021)
- Loon**, mr. F. van, Rotterdam (24-12-2021)
- Loonstra**, mw. mr. D., Groningen (01-12-2021)
- Lotens**, mw. mr. L.C., Amsterdam (01-01-2022)
- Luyt**, mw. mr. S., Amsterdam (31-12-2021)
- Lyon**, mr. J.C.R. de, Amsterdam (31-12-2021)
- Maarwijk**, mw. mr. Y. van, Meppel (31-12-2021)
- Machiels**, mr. G., Leek (01-01-2022)
- Mak**, mw. mr. I.D., Amsterdam (31-12-2021)
- Manning**, mr. P.A.M., Zwolle (31-12-2021)
- Marcucci**, mw. mr. P., Breda (31-12-2021)
- Meer**, mr. T.A. van, Amsterdam (01-12-2021)
- Meeuwisse**, mw. mr. N.R., Amsterdam (31-12-2021)
- Meij**, mw. mr. M.C. van der, Grave (31-12-2021)
- Meijden**, mr. J.J.H. van der, Culemborg (31-12-2021)
- Meijer**, mr. M., Rotterdam (13-12-2021)
- Meijer**, mw. mr. A.C.G., Amsterdam (01-01-2022)
- Meijer**, mw. mr. M.A., Alphen aan den Rijn (31-12-2021)
- Mens**, mr. J.J.W. van, Eindhoven (01-01-2022)
- Mensink**, mw. mr. B.M.C., Rotterdam (22-12-2021)
- Mentink**, mw. mr. L.J.P., Alkmaar (31-12-2021)
- Mertens**, mw. mr. M.A., Nijmegen (01-12-2021)
- Meulenberg**, mr. D., Zwolle (31-12-2021)
- Meyer**, mr. J., Zwolle (31-12-2021)
- Mhassani**, mw. mr. S. el, Amsterdam (31-12-2021)
- Millaard**, mr. O.C.A., Utrecht (01-01-2022)
- Miltenburg**, mw. mr. M.M. van, Utrecht (06-12-2021)
- Mokveld**, mw. mr. M.M., 's-Gravenhage (01-01-2022)
- Mooijman**, mr. J.M.A., Hoorn nh (31-12-2021)
- Moons**, mw. mr. T.P.M., Amersfoort (31-12-2021)
- Moorsel**, mw. mr. M.L.M.W. van, Amsterdam (01-12-2021)
- Mosselaar**, mr. J.M.H. van den, Best (31-12-2021)
- Mulder**, mr. M.E., Amsterdam (01-12-2021)
- Mulder**, mw. mr. R.N.I., Amsterdam (01-12-2021)
- Mundt**, mw. mr. L., Rotterdam (31-12-2021)
- Munneke**, mr. B., Beverwijk (31-12-2021)
- Nakad-Weststrate**, mw. mr. H.W.R., Amstelveen (30-12-2021)
- Nelis**, mw. mr. I.D., 's-Gravenhage (31-12-2021)
- Niemöller**, mw. mr. M.L., Amersfoort (31-12-2021)
- Nieuwenhuizen**, mr. H., Eindhoven (31-12-2021)
- Nijenhuis**, mr. J.B., Velp gld (20-12-2021)
- Nijenhuis-Schoutsen**, mw. mr. M.C.A., Velp gld (31-12-2021)
- Nijs**, mw. mr. B.A., Amsterdam (28-12-2021)
- Oerle**, mr. R.C.K. van, Amsterdam (31-12-2021)
- Oijen**, mr. A.R. van, Bussum (31-12-2021)
- Olthoff**, mw. mr. K.L., Bussum (31-12-2021)
- Ombre**, mw. mr. A., Amsterdam (31-12-2021)
- Oostenbroek**, mr. N.J., 's-Gravenhage (07-12-2021)
- Oosterwijk**, mr. C.G.M., Amsterdam (31-12-2021)
- Opsteen**, mw. mr. L., Uden (19-12-2021)
- Orth**, mr. B.W.G., Laren nh (06-12-2021)
- Osinga**, mr. E., Utrecht (31-12-2021)
- Overbeek**, mw. mr. P.V.M. van, Amsterdam (30-11-2021)
- Palijama**, mw. mr. R.M.S., Amsterdam (29-11-2021)
- Parra**, mr. R.L. de la, Katwijk zh (30-12-2021)
- Peeters**, mw. mr. L., Venlo (01-01-2022)
- Poel**, mw. mr. M.J.C.M. van der, Amsterdam (01-01-2022)
- Poelert**, mr. T., Amsterdam (30-11-2021)
- Pols**, mw. mr. B.M. van der, 's-Gravenhage (31-12-2021)
- Poole**, mr. D.B. Le, Amsterdam (31-12-2021)
- Post**, mw. mr. M.J., 's-Gravenhage (31-12-2021)
- Putto**, mr. Th.H., Leiderdorp (31-12-2021)
- Ran**, mr. J., Utrecht (31-12-2021)
- Ree**, mr. F.W.J.M. van der, Utrecht (31-12-2021)
- Reuser**, mr. J.A.M., Pijnacker (31-12-2021)
- Rhijn**, mr. J. van, Alkmaar (03-01-2022)
- Rietberg**, mw. mr. P.B., Groningen (30-11-2021)
- Rietra**, mr. G.W.J., Heerlen (30-11-2021)
- Rijswijk**, mr. O. van, Overveen (31-12-2021)
- Roelse**, mr. M.J., Vlissingen (15-12-2021)
- Roeten**, mr. R.B.P., Amsterdam (31-12-2021)
- Rol**, mr. G., Heerenveen (01-01-2022)
- Rooij**, mr. J.D. de, Rotterdam (31-12-2021)
- Roorda**, mr. I.J.J.M., Rosmalen (31-12-2021)
- Royaards**, mr. W.L.A., Amsterdam (05-01-2022)
- Rozema**, mr. D., 's-Gravenhage (01-12-2021)
- Ruiter**, mr. N.W., Amsterdam (31-12-2021)
- Ruiter**, mw. mr. R.M. de, Amsterdam (31-12-2021)
- Russcher**, mr. P.C., Amsterdam (31-12-2021)
- Rutgers**, mr. J.R., Heilig Landstichting (31-12-2021)
- Sanders**, mr. R.J.M., Arnhem (01-12-2021)
- Schaapherder**, mw. mr. S.H.O., Apeldoorn (31-12-2021)
- Schalekamp-van Beusekamp**, mw. mr. A.L.W., Breda (31-12-2021)
- Scheele**, mr. R.F.P.,

- Rotterdam (28-12-2021)
Schel, mw. mr. F.A., Oosterhout nb (30-11-2021)
Schenke, mr. H.A., Nijmegen (31-12-2021)
Schmidt, mw. mr. A., Herten (31-12-2021)
Scholten, mw. mr. D.M.M., Zoetermeer (31-12-2021)
Schoordijk, mr. B.J., Amersfoort (31-12-2021)
Schooten, mr. M.R. van, Amsterdam (31-12-2021)
Schouten, mw. mr. C., Venlo (01-01-2022)
Schouwenaar, mr. J.F., Doesburg (31-12-2021)
Schurink, mr. R.H.V., Huizen (01-01-2022)
Schwartz, mw. mr. A., Groningen (15-12-2021)
Serra, mw. mr. A.M., Nijmegen (01-01-2022)
Seunke, mr. E.F., Haarlem (31-12-2021)
Sewgobind, mr. A.S., Eindhoven (31-12-2021)
Simons, mw. mr. L.D., New York (01-01-2022)
Sinke, mw. mr. M.J., Amsterdam (31-12-2021)
Slegers, mr. W.J., Someren (28-12-2021)
Slob, mr. P.F., Rotterdam (31-12-2021)
Sluis, mw. mr. S.M. van, Amsterdam (30-11-2021)
Smid, mw. mr. M., Hoogeveen (31-12-2021)
Smit, mr. A.P., Hendrik-Ido-Ambacht (31-12-2021)
Smit, mw. mr. C.O.A., Amsterdam (01-12-2021)
Smits, mr. B.A., Zwolle (30-12-2021)
Smits, mr. J.M.A., Huizen (31-12-2021)
Smits, mw. mr. J.P., Zwolle (01-12-2021)
Snijkers, mr. J.J., Rotterdam (06-12-2021)
Somers, mr. F.J.H., Alphen aan den Rijn (31-12-2021)
Stad, mr. H.H., Venray (17-12-2021)
Staghouwer, mw. mr. M.M., Amsterdam (31-12-2021)
Stals, mw. mr. E.J.M., Weert (21-12-2021)
Stam, mr. J.H., Zutphen (31-12-2021)
Starren, mw. mr. C.L., Amsterdam (01-12-2021)
Steege-Tijms, mw. mr. Y., Amsterdam (31-12-2021)
Stelt, mr. J.F. van der, Rotterdam (31-12-2021)
Sterke, mr. D.H., Rotterdam (31-12-2021)
Stevens, mr. J.M., Leiden (31-12-2021)
Stollenwerck, mr. H.A.J., Maastricht (01-01-2022)
Storm van 's Gravesande, mr. R.L.E., Rotterdam (15-12-2021)
Struif, mr. O.C., Drachten (31-12-2021)
Suringar, mr. W.J.P., Assen (01-01-2022)
Swaan, mw. mr. C.P.C. de, Amsterdam (01-12-2021)
Swart, mw. mr. M.C. de, 's-Gravenhage (31-12-2021)
Sweere, mr. T.A.H., Amersfoort (10-12-2021)
Taghavi, mr. W., Amsterdam (29-12-2021)
Teeuwen, mr. Th.H.A., Utrecht (31-12-2021)
Tegenbosch, mr. J.A., Wintelre (01-01-2022)
Teuling, mr. B.C.M. den, Amsterdam (03-01-2022)
Teunisse, mr. H., Den Helder (31-12-2021)
Theunissen, mw. mr. M., Eindhoven (21-12-2021)
Thunnissen, mr. F.H.A.M., Amsterdam (27-12-2021)
Tillemans, mw. mr. B.P.J., Amsterdam (31-12-2021)
Toorenburg, mw. mr. H.L. van, Utrecht (31-12-2021)
Uphus, mw. mr. M.G.T., Oud-Beijerland (31-12-2021)
Veenhoff, mw. mr. S.C., (31-12-2021)
Veen-Janzen, mw. mr. A.J. van der, Alkmaar (31-12-2021)
Veer, mw. mr. D. van der, Amsterdam (21-11-2021)
Veer, mw. mr. P.L. van 't, 's-Gravenzande (31-12-2021)
Velden, mw. mr. S.B.M. van der, Groningen (01-12-2021)
Verbeek, mr. F.B.A., Nieuwegein (04-12-2021)
Verbraaken-Vooyes, mw. mr. M., 's-Gravenhage (31-12-2021)
Verger-Maas, mw. mr. M., Breda (01-01-2022)
Vermeijden, mw. mr. A.M.M., 's-Gravenhage (31-12-2021)
Vervoort, mr. A.K.J., Amsterdam (01-12-2021)
Viellevoye-Geers, mw. mr. N.A., Oosterbeek (31-12-2021)
Visser, mr. A.P., 's-Gravenhage (31-12-2021)
Vissers, mr. S.H.J., Baambrugge (31-12-2021)
Vlerk, mr. P.J. van der, Amstelveen (31-12-2021)
Voortman, mr. T., Bussum (31-12-2021)
Voss, mr. J.J.M., Amstelveen (22-11-2021)
Vroemen, mw. mr. M.M.H.J., Arnhem (31-12-2021)
Wallart, mr. M., Amsterdam (31-12-2021)
Weerts, mw. mr. M.P.P.M., Breda (31-12-2021)
Weide, mw. mr. A.M.J. van der, Utrecht (31-12-2021)
Weijden, mr. A. van der, Haarlem (31-12-2021)
Weisenborn, mw. mr. C.M.M., Voorburg (31-12-2021)
Welter, mw. mr. Y., Purmerend (31-12-2021)
Werf, mw. mr. M.K.A.C. van der, Rotterdam (29-11-2021)
Werff, mw. mr. J.E. van der, 's-Gravenhage (01-01-2022)
Westerwoudt, mr. L.A.L., Leiden (25-11-2021)
Wichard, mw. mr. D., New York (30-11-2021)
Wiel, mw. mr. C.G. van der, Amsterdam (01-01-2022)
Wiewel, mr. J.P., Amsterdam (01-01-2022)
Wissing, mw. mr. J.P.M., Arnhem (30-12-2021)
Withuis, mw. mr. N.J.H., Breda (01-01-2022)
Wittenberghe, mw. mr. N.A.G. van, Amsterdam (01-12-2021)
Woerd, mw. mr. M. van der, Zoetermeer (31-12-2021)
Wolff, mw. mr. D.J.B. de, Utrecht (31-12-2021)
Wolfswinkel, mw. mr. T.E., Alkmaar (31-12-2021)
Wouda, mw. mr. R.S., Amsterdam (24-12-2021)
Woutering, mr. R.A., Amsterdam (13-12-2021)
Wuijster, mr. R.A., Eijsden (31-12-2021)
Yapici, mw. mr. B., Rotterdam (01-12-2021)
Zegelink, mr. J.L., Elst gld (01-01-2022)
Ziedses des Plantes, mr. G.J., Rotterdam (30-11-2021)
Zwaan, mr. W.J.L., Amersfoort (31-12-2021)
Zwartkruis-Bakker, mw. mr. S.T.E., Amsterdam (22-12-2021)

Overleden

- Bobek**, mr. P.L., Haarlem (18-11-2021)
Boonstra, mr. W., Leeuwarden (13-12-2021)
Breukelaar, mr. E.P., Doetinchem (09-12-2021)
Gainda, mr. V.A., Amsterdam (10-12-2021)
Koning, mr. B. de, Dordrecht (18-10-2021)
Liefferink, mr. B.G., Amersfoort (08-10-2021)
Roy-Vissers, mw. mr. J.I.W.A.M. van, Leiden (12-10-2021)

Ambachtelijk vervaardigd | Deskundige afwerking
 Korte levertijd | Scherpe prijzen | Travelling Tailor

HOOGSTE KWALITEIT MATERIALEN

Advocatentoga	€ 275,-
Standaardmaat, wol/5% lycra, S-M-L-XL	€ 500,-
Maattoga, 100% Cool Wool, scheerwol	€ 890,-
Maattoga, 100% Natuurzijde	€ 16,-
Strikbef, Knoopbef, Klittenbandbef	

HET TOGAHUIS • Lassusstraat 25, Eindhoven
 www.togahuis.nl • info@togahuis.nl • 06 22 79 11 05

Alles wat u nodig heeft

Toren, ja. Ivoor, nee.

CMS is een van de de grootste advocatenkantoren ter wereld met meer dan 70 vestigingen in ruim 40 landen. Je vindt ons in een van de torens aan de Zuidas, maar een ivoren toren kun je dat niet noemen. Ons kantoor is, hoe groot ook, altijd nuchter gebleven want we weten wat ons te doen staat: onze cliënten helpen, met veelal complexe vraagstukken. We kennen hun markten en staan hen als sparringpartner op beslissende momenten terzijde. Werk je als ambitieuze en scherpzinnige advocaat graag in een omgeving waarin topprestaties voor je opdrachtgevers belangrijker zijn dan prestige? Kijk op cms.law.